דף ירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 180 31 בדצמבר 1985 י"ט בטבת תשמ"ו

העברת החומר
מהקיבוצים להשפעה
עד 25.1.86
וראה פרטים בעמ' 9
[illegible]111696
[illegible]117258

ספר הטלפונים
של הקיבוצים
עם שמות המזכירים
בתהליך הפקה
השפעה חרוץ 6, ת"א
(בית משקי הנגב)

תינוק שנשבה אל בין השמוצניקים

(עמודים 3–2)

בקיבוצו מכנים אותו „רפול" ו„אוסף התרמילים". זאב גונן, גזבר גבעת־עוז לא מזלזל ב„פינאטס". מה עושים כדי לשרוד? ר' בעמ' 8.

מה ערכה של התעודה הרפואית, שמביאים עימם המתנדבים מחו"ל? האם הם ייתבעו לעבור בדיקות נגד איידס? ר' בעמ' 4.

„פיזור הוא כמו סם. כשמדבקים בו מוכנים לעשות הרבה כדי להמשיך". בן קיבוץ, [illegible] ר' בעמ' 10.

קנה עכשיו ריהוט עמינח בהמחאות הקניה של ארגוני הקניות

את עמינח אתה מכיר כיצרנית ותיקה ואמינה של מזרוני איכות עם המרכז הבריאותי.
אבל חשוב לך לדעת כי עמינח מייצרת מגוון שלם של רהיטי איכות: חדרי שינה, מיטות, מערכות ישיבה (סלונים), חדרי נוער וספות נוער – כולם מתוכננים ומיוצרים בקפידה כדי לשמור על בריאותך ובריאות הגב שלך.
עכשיו תוכל לרכוש את מגוון רהיטי עמינח ואת מזרני עמינח **ישירות ברשת החנויות שלנו**, באמצעות המחאות הקניה של ארגוני הקניות שברשותך, ולהנות מההנחה המיוחדת לבעלי המחאות אלה.

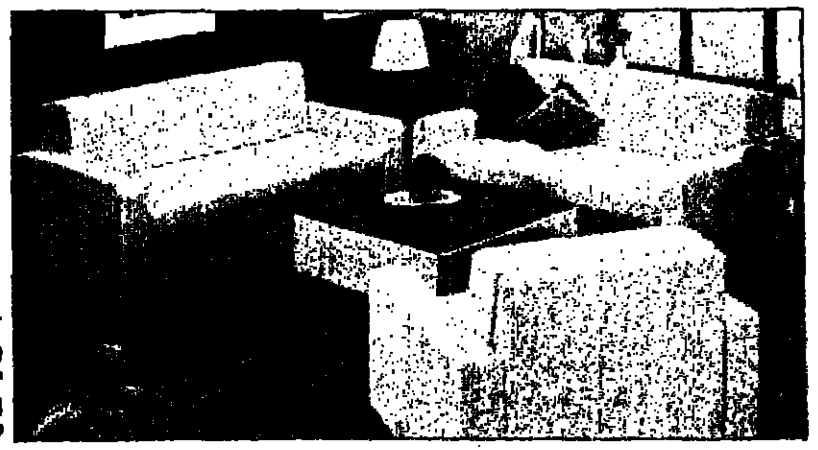

"פלורנס"- כל יחידה נפתחת למיטה

לפניך דוגמא אחת ממגוון הרהיטים אותם תוכל להשיג בחנות עמינח הקרובה אליך.

המפעל: מושב ניר צבי טל. 08-220777 ■ **תל-אביב:** דיזנגוף סנטר (קינג ג'ורג') ■ **רמת-גן:** ז'בוטינסקי 55 (בית בכור) ■ **פתח-תקוה:** בר כוכבא 38 ■ **הרצליה:** בחנות המשביר לצרכן ■ **נתניה:** רח' הרצל 45 ■ **ירושלים:** שלומציון המלכה 18 (בית האחים ישראל), בית כלל (חנות 226) ■ **חיפה:** נורדאו 31 ■ **מפרץ חיפה:** ההסתדרות 159 בית קרסו ■ **נהריה:** לוחמי הגיטאות 9 ■ **עפולה:** שפרינצק פינת המגן ■ **באר שבע:** קק"ל 101 ■ ובכל סניפי המשביר המרכזי.

אם חשוב לך הגב

עמינח עם המרכז הבריאותי

תינוק שנשבה אל בין השמוצניקים

לסיפור הזה, לסיפור כזה, ציפינו אנו, החילונים, כבר זמן רב. וכי לא מגיע לנו לשבוע קצת נחת מעריקתם של דתיים, ולא רק דתיים אלא חרדים, ולא סתם חרדים, אלא מן „המתנגדים", אלינו, לקיבוץ? מסקנה שיש בה נחמה־פורתא: הדרך מן הקיבוץ אל הישיבה, אינה חד־סטרית. עתה נותר לנו רק עוד ללמוד מהם כיצד מחלצים משביים תינוקות שנשבו

תשמעו — תשמעו מה שאירע בקיץ האחרון, לרפי שפירא*.

ב־15 לאוגוסט צילצל אליו למשרדו, משרד „חברות־נוער" בקומה ה', בבית־הקבה"א בתל־אביב, אחד: אמר שלום, שמי מאיר, אמר שהוא נער חרדי, שהוא במצוקה גדולה וזקוק לעזרה, ואם מוכן, הוא, רפי... בוא, אמר לו רפי ונקבע יום ושעה לפגישה. שב, אמר לו רפי, כשהגיע אל המשרד. נערים רבים, עם מצוקות גדולות, ישבו במשרד הזה ונזקקו לעזרתו של רפי בשיבוצם לחברות נוער בקיבוצי הקבה"א. אבל נער כזה, עם בגדים כאלה, משכבה חברתית כזאת — כזה עוד לא הושיב רפי מולו במשרדו. כזה עוד לא ביקש את עזרתו.

על מה דיברו בפגישתם, רפי שפירא, קיבוצניק כברי־נוף, עב־יידיים, רחב־לב, יחפן של כל עונות השנה, פרוף חולצה, אחד מרגבי השדה, מן הטובים שבבחורי עין־שמר, ומאיר בורשטיין, נער צח־עור עם ניצני שפם, מגודל פיאות, מטופח, מכופתר עד צוואר, תלמיד חכם, ויש אומרים עילוי, בקהילת „המתנגדים" הליטאים של ק"ק בני־ברק?

לא נוח לו, לרפי, לפרוש את היריעה. נאמנה עליו הבטחתו למאיר להימנע מפרסום מזיק. הוא בורר מלותיו בקפידה וזהירות. המניע לפרסום הזה הוא פרסומים בעיתונים אחרים, שבחלקם לא היו מדוייקים, וכן — היותו נתון בלחץ תקשורתי העשוי, הוא מקווה, „להרגע" עם הפרסום.

* השם האמיתי שמור במערכת.

אצל רפי ניתועדים לפרטיהם הדברים שנאמרו והמעשים שנעשו למן אותה פגישה. באותו יום של אמצע אוגוסט.

אני בא מאורח חיים, המבוסס על כפייה, אמר העילוי מבני־ברק לאפיקורוס מעין־שמר. אני בא מאורח חיים שאין בו, לא הבנה ולא סובלנות ולא רגישות לנפש־הנוער. שאין בו מקום לספונטאניות, או משובת־נעורים, שיום אחד דומה בו למשנהו, שהכל צפוי בו. אבל הרשות אינה נתונה, שאין סיכוי ואפשרות לשנות בו מאומה, שאינו מכיר בערכה של השכלה, אלא בלימודי גמרא, כי מה שמחוץ לה, הוא ביטול תורה, שאסורים בו התהייה, הספק, העירעור, ושכולו התכוונות לקראת העולם הבא. זהו כלא.

אני, כך כתב רפי מילה במלה מפי הנער. אני נער חרדי, שאימץ לעצמו השקפת עולם חילונית. אני רוצה להנות מחיי העולם הזה. אני רוצה לרכוש השכלה רחבה — מה שלמד בצעירותו במתימטיקה, התברר, דומה לרמת כיתה ד' בבתי הספר של החי־לונים — להיות ככל אזרחי המדינה, לשרת בצה"ל.

איך הגעת אלי, שאל רפי את הנער. מצאתי את מספר הטלפון של בית־הקבה"א בספר הטלפונים, צילצלתי, והפנו אותי אליך. ומדוע דווקא הקבה"א? דווקא אתם, משום שבעיני ראשי־הקהילה אתם נחשבים למשוקצים ולטמאים ביותר, וזה אומר, כנראה, שיש בכם איזה כוח רוחני מאיים. מה אתה יודע עלינו, שאל רפי. אני יודע, מה שאומרים בקהילה. שאתם פושעים, מושחתים, שהאלימות שולטת בחייכם, שאין בכם כבוד להורים, לזקנים, לאדם. והאמנת? לא. במה אני יכול לעזור לך? אני רוצה לדעת יותר עליכם, על הקיבוץ. אני יודע, שזו חברה המבוססת על שוויון, שיתוף, עבודת אדמה. אני רוצה לדעת יותר.

3 שעות ארכה הפגישה ההיא בין רפי שפירא למאיר בורשטיין בבית־הקבה"א. שלוש שעות, ועדיין לא אמרו שניהם את כל מה שהיה עם ליבם. מאיר לא הספיק לשאול את כל השאלות, ורפי לא הספיק להשיב את כל התשובות. על כן, נדברו להפגש פעם נוספת, פעמים נוספות.

בפגישתם השנייה, ואולי היה זה כבר בשלישית, סיפר רפי למאיר, שאבות תנועתו, תנועה סוציא־ליסטית, חילונית, יצאו בעצם, מאותם חוגים ומאותם בתים, שמהם יצאו גם אבותיו של מאיר, אלא שהאחרונים נשארו לדבוק ברעיון המשיחי, שעה שהראשונים רבקו בציונות המגשימה. סיפר על אורחות החיים בקיבוץ, על החינוך המשותף, על השוויון, על הדמוקרטיה, על היחסים בין החברים, שאין בהם דיסטאנץ ופורמאליזם. מאיר התקשה להאמין.

רפי זוכר שישב שם, מעברו השני של שולחן הכתיבה המשרדי, פעור עיניים ופה, מסתיר התרגשות גדולה. אולי כמו של מי שזמן רב אמר לו ליבו, כי יש עולם אחר מחוץ לזה הצר, שאליו נולד ובו היה שרוי והתענה בספקות, והנה, נמצא שצדק. הוא התעניין במדעי הרוח ובפסיכולוגיה, הוא הקשה על מוריו בשאלות, הוא תבע הסברים, שיניחו את דעתו, הוא חקר במופלא ממנו, על כן, שלחו אותו מוריו אל סמכות גבוהה מהם, וזו אל גבוהה ממנה, ולשווא. עובדה, שהגיע לכאן, לבית־הקבה"א, לרפי שפירא, ושב וחזר. הגם שידע, כי גילוי סוד קשריו עם רפי, יעלה על עקבותיו את המנגנון היעיל מאוד של „יד־לאחים". בסופה של אחת הפגישות שאל מאיר, אם אפשר ואם מותר יהיה לו לבקר בקיבוץ. אפשר ומותר, אמר לו רפי.

הוריו מעולם לא היכוהו

בסוף אוגוסט, באחד הבקרים, הגיע מאיר מבני־ברק לקיבוץ השוה"צ עין־שמר. הוא רצה לראות שם הכל. רפי לקחו לבתי הילדים (שם שאל אותו זאטוט אחד, נכון שבאת מן התנ"ך?), למוסד החינוכי, לבית־החרושת, לענפי השדה והחי, לחדר־האוכל. האוכל של עין־שמר, אגב, ערב לחיכו. הוא היה מאושר. הוא הודה, כי זה זמן רב, שנים, שלא צחק כליכך. ולבכות — בכה? „איפה, הרחקתי הכל". בני־ברק אינה מאמינה לא בצחוק, לא בדמעות.

בסיומו של אותו יום, טרם שנסע לפנות ערב, אמר לרפי, שהוא רוצה לחיות זמן מה בקיבוץ. הפעם לא מיהר רפי להענות. הוא אפילו ניסה להניאו מן הרצון הזה. אתה קטין, אמר לו, אתה עדיין ברשות הוריך, צפויות בעיות משפטיות, מה גם, שאינך מתאים לאורח החיים הזה. מצטער. אחר־כך, בפגישה נוספת במשרדו שבבית־הקבה"א, כשהתריס הנער כלפיו, שבכל מקרה, יהיה אשר יהיה, אל המקום ממנו ברח אין הוא מתכוון לשוב, התרכך רפי. „ראיתי כמה הוא אמיץ ונחוש, וכמה המורות האפשרויות האחרות שהעלה, אם לא קיבוץ, ונכנעתי".

כי כן, הסכימו רפי ומאיר, כי מאיר יהיה אורחו האישי של רפי, לתקופת זמן מוגבלת, ולא במסגרת פורמאלית, שיש בה כדי לסתור את החוק, ושעל מאיר האחריות לצערו בפני הוריו. אכן, ההורים, ורק הם, עמדו לנגד עיניו של מאיר. הוא אוהב אותם ורוחש להם כבוד. הוא מוקיר את סובלנותם כלפיו, הוא השביע אותם מרורים, הקשה קושיות, פרק עול, והם מעולם לא היכוהו. בצר לו, עשה מאיר כמעשי החילונים ושיקר. הוא סיפר להוריו, כי איתר לאחר חיפושים ממושכים, ישיבה מרוחקת ובה הוא מבקש ללמוד. החיפושים היו, כמובן, אותן פגישות חשאיות בבית־הקבה"א. ההורים, הרגיע מאיר את רפי, מסכימים. אפילו מבסוטים. גם חברי הקיבוץ הסכימו. לא לפני שנטל רפי על עצמו את האחריות למעשה וביקש להכיר במאיר, „נער דתי המחפש את דרכו". כאורחו הוא, לתקופת זמן מוגבלת. לחברים, שחששו מן המשמעות המשפטית־ציבורית שיש במעשה, אמר רפי: „סולם הערכים שלי, האני מאמין שלי, עומד ביסוד החלטתי. הסיכון והאחריות — עלי".

כ"ג לספטמבר הגיע מאיר בשנית לעין־שמר.

„רפי חיכה לו בגדה השנייה"

אבישי גרוסמן, חבר עין־שמר, מורה ורכז פרגוגי במוסד החינוכי „מבואות עירון", הדריך דעת, לא תורה, באברך מבני־ברק. מאיר בורשטיין־ברוש היה תלמיד שלא מן המניין בשיעורים, שנתן גרוסמן לתלמידיו, בנושא „מדמוקראטיה לפאשיזם". „השיעורים האלה ריתקו אותו. הוא לא היה פעיל בהם, אלא רק האזין. בכלל, הוא אדם עצור, מאופק, לא מהקשקשנים. לעיתים היה ניגש אלי, אחרי השיעה, כדי לשאול על מה שלמד. כאחד השיעורים עשיתי תרגיל לתלמידים וביקשתי, שכל אחד יבחר דמות אישיות כאריזמטית כלקוחה מהמציאות הישראלית. הצעתי לו לבחור כאישיות כזאת במוסתה שלו, רב או אדמו"ר. הוא סירב. הוא תיקן אותי כשאמרתי „אדמו"ר" ואמר „אלוף". הוא כינה אותם „רוסים". והיה ברור, שאין בו כבר אמונה, וחייו בבני־ברק היו בבחינת מצוות אנשים מלומדה. מתוך עניין אותו נושא השואה והדילמה שערכה לאנשים דתיים. הוא הביע רישות ברוח דיעותיו של השופט חיים כהן. איך יכול אלוהים להרשות, שיקרה כך וכיו"ב.

אם היה עילוי? קשה לי לקבוע. בשיעורים, כאמור, מיעט להתבטא. העברית שלו עשירה, הוא יודע לא מעט על העולם החיצוני, על דמויות פוליטיות ואישי ציבור. לעומת זאת, כשמדובר בטבע — הוא לא יודע כלום. הוא שואל שאלות טובות ועומד על דיעותיו. אגב, בעניין הדיעות שלו, לנו, כיונים, היה קשה לקבל את הלאומנות שלו ואת הדיבורים על עליונות העם היהודי. נראה, כי אף שהשתחרר מעול הדת, הרי בעניין הזה — התפיסה הלאומנית־שוביניסטית — הוא נשאר תקוע.

קשה לי לקבוע, אם חזרתו בשאלה היא אמנם תהליך בלתי־הפיך, אבל אני חושב, שכן. הוא לא קיים אצלנו אף מצווה. הוא התכונן שיכור מחר ... הוא התלבש כמו אחד מתקופת 'אגו־באנר' גם כשהיה קר לא החליף את המכנסיים הקצרים. והוא היה נוסע על אופניו ברחובי הקיבוץ כאחוז תזזית. אי־אפשר היה לראות, שהיה אי־פעם דתי חרדי. שאלתי אותו, אם — כמי שיצא מעולם עמוס בלימודים, במחוייבויות ובסדר־יום נוקשה — אין הוא מרגיש איזו ריקנות כאן, בקיבוץ. הוא אמר, מה פתאום, אני מלא. אני קורא, רואה טלוויזיה. לא חסר לי כלום.

אינני יודע מה קורה איתו היום. ידוע לי, שהחרדים הפעילו עליו לחצים מכל הסוגים, ולאו דווקא בדרכי נועם בלבד. עבורם היה המאבק הזה חשוב במיוחד, וחבל, אגב, שאנחנו לא ראינו חשיבות מספקת במאבק הזה. מי יודע, אולי אם יימצא איזה אינטלקטואל חריף ורגיש ביניהם, חוזרים, שייגע בנקודה שכמעט מתה אצלו, הוא יחיה אותה מחדש. אבל אני מסופק. הכל היה אצלו דראסטי מאוד. נדמה לי, שמי שחצה, כמותו, לפרוץ את הגדר, תוך ידיעת הסיכון המשתמע מכך, הוא יחיד ומיוחד.

היו בין החרדים שטענו, שמשהו השתבש במוחו, אי־שפיות כביכול. אינני מקבל זאת. הוא עבר מטמורפוזה. הסתפקות נבטה מתוך־תוכו. צעד כזה שעשה, אי־אפשר לעשות בשני טאקטים. אם כבר עושים, אז כמכה אחת. אחרת עלולים לטבוע. הוא היה מודע לזה. הוא חצה את הרוביקון ועבר לגדה השנייה. שם חיכה לו רפי. ורפי, אם אתה מכיר אותו, אתה יכול לסמוך, שהוא משענת טובה. הוא היה לו כמו אבא, כמו חבר, כמו מדריך..."

הדף הירוק
העורכת: מרים עין־דור
צוות המערכת: ארנון לפיד, אלי בירמן עמירם כהן, בתיה שחק ורימה באר
מזכירת המערכת: רותי קדיש
צלם המערכת: בועז לניר
עיצוב: רחל דביר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה:
רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03-378833
מען למכתבים: תק דואר נעול 61999.

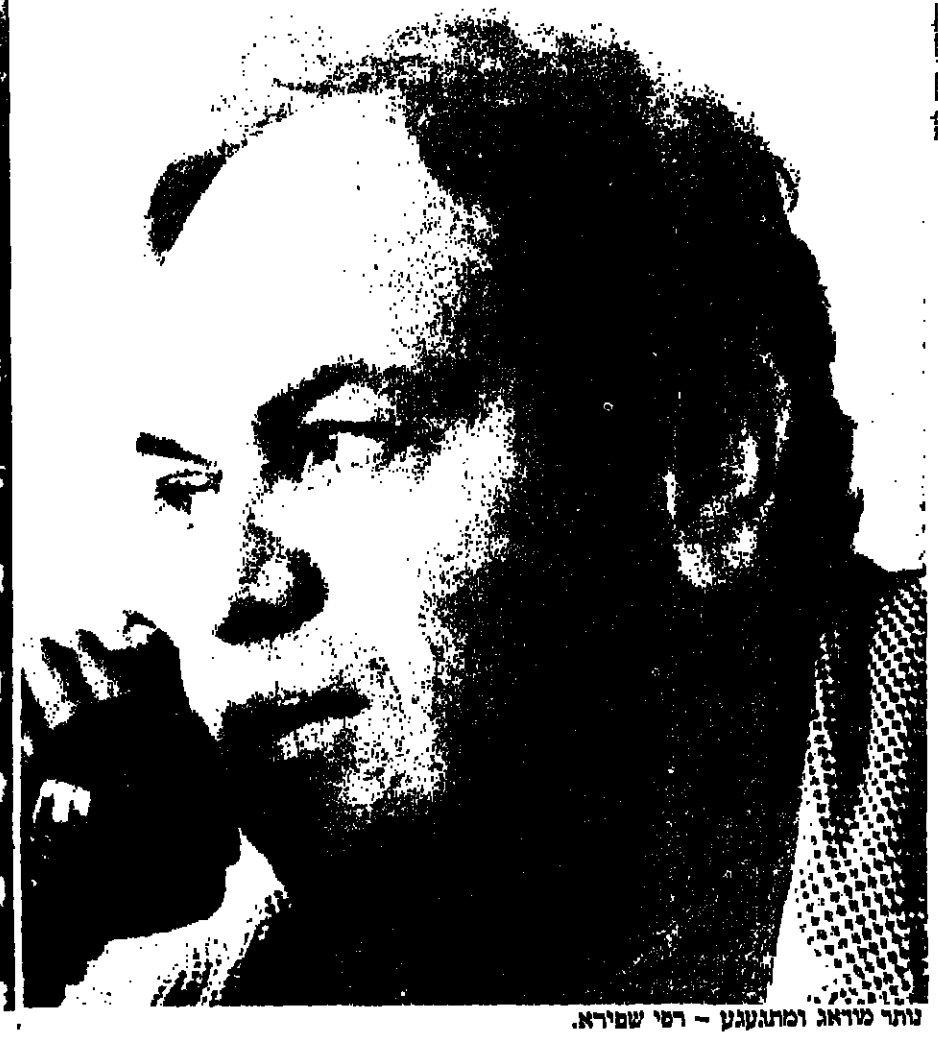
נותר מודאג ומתגעגע — רפי שפירא.

דבר ראשון — מקלחת

מעשה ראשון שעשה מאיר בעין־שמר, ברירה שהועמדה שם לרשותו, היה מקלחת. מעשה שני — גזיזת פיאותיו אצל ספרית הקיבוץ. מעשה שלישי — החלפת בגדי החמודות של בני־ברק בבגדי החול של הקיבוצניקים — ג'ינס, סנדלים, חולצת טי עם כתובת: לוס־אנג'לס. אחר־כך לקחו רפי אל הבוסתן שליד ביתו. הוא הראה לו שם עצי רימון, תאנה, הדר. „הייתי המום", אומר רפי. „הראיתי לו את ארבעת המינים, את שבעת המינים, והוא לא זיהה אפילו אחד מהם. עלים, הוא אמר לי. אפילו הגפן, שהוא מברך עליה פעם בשבוע, לא היתה מוכרת לו. שאלתי, איך זה? הרי אבותינו־אבותיך, גם כותבי התלמוד, היו אנשי־אדמה. אלה המינים שנשתבחה בהם ארצנו. אצלנו, הוא אמר לי, הקשר אל הארץ הוא רוחני בלבד".

מאיר ברוש — ולא עוד בורשטיין, כבקשתו — שובץ לעבודה חלקית ברפת וקיבל שיעורים פרטיים במתימטיקה ובאנגלית. הסתגלותו לחיי הקיבוץ היתה מהירה להפתיע, בזכות נכונותו ורצונו, ולא פחות, כנראה, בזכות נכונותם ורצונם של חברי עין־שמר. על כמה מהם, צעירים וקשישים, התחבב במיוחד והיה אורח רצוי בבתיהם.

עם כל זאת, לא סרה ממנו רוח של מרדנות ועקשות. הוא התקשה להעריך אנשים שלא על־פי חוכמתם בלבד. „מידות אנושיות, מלבד החוכמה, אינן נחשבות בעיניהם. חוכמה ע"פ תפיסתם היא ממילא צדיקות". היטב חרו לו, לרפי, דיעותיו ויחסו לערבים. הן לא נבעו מהשקפה פוליטית לאומנית, אלא מגזענות לשמה, שריד ל„אתה בחרתנו", השקפה הרואה בערבים גזע נחות, וביהודים — גזע עליון. על התבטאויות של מאיר ברוח זו, לא הבליג רפי. „אמרתי לו, הכל מותר ופתוח לוויכוח, אבל ביטויים גזעניים אני אוסר עליך להשמיע כאן".

את שעות הפנאי שלו בילה מאיר ברוש, לפני הכל, בקריאת ספרים. ספרים אסורים, למשל בפסיכולוגיה, בפאראפסיכולוגיה וגם ספרות יפה ואפילו את הרולד רובינס.

בעין־שמר גם גילה לראשונה את הטלוויזיה. והגילוי היה טראומתי: „ישבנו ערב אחד בביתי וצפינו בסרט „הנבחר", ע"פ חיים פוטוק, תוך כדי הסרט ראיתי, שקורה לו משהו. ראשית, הוא נרעש מן החברות האמיצה שנרקמה בסרט בין חרדי לחילוני. חברות שגישרה על תפיסות ותרבויות. הסיפור הזה עורר אצלו רצון וצורך בחבר קרוב, חבר אמיתי. אבל יותר מאשר מן העלילה, הוא נרעש מן המראים עצמו. הוא לא תפס, שמדובר בסך הכל בסיפור מצולם ומשוחק על־ידי שחקנים מקצועיים. הוא עמד על כך, שהוא מוכרח לראות את הגיבורים. כלומר השחקנים. הסרט לא היה עבורו רק אשליה או פיקציה, אלא חתיכת מציאות. וזה גרם לו לטראומה. למחרת התפניתי ובילתי איתו יום שלם בשיחות על אמנות. הסברתי לו, שטבעה של אמנות, שהיא מעבירה אמת באמצעות שקר. סיפרתי לו על חוויית ילדות שלי, כשראיתי את הסרט „שלגיה", אז פרצתי בבכי כששלגיה מתה. רק אחרי שקרא, על־פי עצתי, את הספר שעליו מבוסס הסרט, קיבל את תחושת הריחוק הנחוצה, וחזר לפרופורציות. אגב, שאלתי אותו פעם, אם גם בשישוב אל החרדים אוכל אני להתנאות ולומר, שיש לי חבר חרדי. הוא ענה לי בכנות האופיינית לו: „זה יהיה בלתי אפשרי. אני אהיה שייך למקום שבו אחיה. לא יהיו פשרות, ואין דרך לגשר ביני לבינך".

הכל בגלל התפילין

שני חודשים עברו על מאיר בורשטיין־ברוש בעין־שמר, עברו בנעימים. כל אותם ימים הקפיד רפי, שישמור על הקשרים עם משפחתו. במכתבים, בשיחות טלפון, שיצאו, כביכול, מן הישיבה המרוחקת בה למד. חגי תשרי, הימים הנוראים, לא עברו עליו בתכונה והתרוממות רוח גדולות כאלה השורות על הקיבוצניקים בחגיהם.

בסוכות, כשמלא חודש לשהותו בקיבוץ, ביקש לבקר את הוריו. לצורך זה היה עליו לשוב וללבוש את ומחו של מאיר בורשטיין, תלמיד ישיבה חרדי.

תינוק שנשבה אל בין החרדים — יוסלה שוכמכר, 1960.

מאיר נסע ביראה לבני־ברק וחזר לעין־שמר ופניו קורנות. הכל בסדר, אמר. גם ההורים מבסוטים. „ההורים", מעיר רפי. „ובעיקר האח הקטן, כנראה, בכל זאת חשדו במשהו. לרוע המזל, שכח מאיר את התפילין שלו בבית ההורים, והיה עליו לשוב לשם כך לבני־ברק. הסעתי אותו במכונית, חניתי ברחוב סמוך לביתו, והמתנתי. האח כנראה עקב אחריו כשחזר אל המכונית. את תווית „שלום עכשיו" אמנם זכרתי להסיר מהשמשה, אבל את מספר המכונית הוא הספיק לרשום. כשחזרנו לקיבוץ, ידעתי שאין ברירה. ועלי להחיש את חשיפת הפרשה ולגלות למשפחה ולקהילה החושדת. את האמת, מאיר ביקש לדחות. עודנו מתדיינים, והם הקדימו אותנו. התברר שבעזרת מספר המכונית הם עלו על עקבותי".

יום אחד בא בחור חרדי אל משרדי בבית־הקבה"א וביקש את עזרתי. אמרתי, שאני מטפל בנוער חילוני בלבד. הבחור סיפר, שהוא בא בשליחות הוריו המודאגים של איזה נער חרדי, שנעלם מביתו. הבטחתי, שאנסה לעזור וליצור קשר עם הנער הנעלם. כששמע על כך מאיר, ביקש אותי להרגיע את הבחור, ולומר לו, כי מכתב הסבר כבר נמצא בדרך אל ההורים. הבחור החרדי לא התרצה. למחרת הוזמנתי לחקירה במשטרת ת"א".

כביסה נקייה מעין־שמר

ביום 13 לאוקטובר הגיעו רפי שפירא ומאיר בורשטיין־ברוש לתחנת המשטרה בת"א. רפי נחקר על מעורבותו בחטיפה ובהעלמת קטין. השוטרים הרגיעוהו, כי אין בכוונתם להסגיר את הנער לקהילתו, ורק צו של שופט יוכל לגרום לכך. הם לא עמדו בדיבורם. השעות שנתארכו, לחצם של בני המשפחה וחבריהם שהתגודדו מחוץ לתחנה, וגם, כך מניח רפי, התערבות מלמעלה. פעלו את פעולתם והנער נמסר, בעל כורחו, לידי האנשים שמהם נמלט לפני כחודשיים. אותו ערב חזר רפי „עם מצב רוח" לעין־שמר.

בימים הבאים חסה מאיר בביתו של רמי פלר, חוזר ומחזיר בתשובה רב־פעלים. לרפי ניתן לקיים עמו קשר טלפוני. מאיר, נודע לרפי, עמד במריו ולא חזר בו מדרכו החדשה. הוא סירב לפשוט את הבגדים שניתנו לו בקיבוץ ואפילו הטריח עצמו עד בית־הקבה"א, כדי ליטול משם את הכביסה הנקייה שהביא עבורו רפי מן הקיבוץ. בפגישתם האחרונה אמר מאיר, כי הוא תשוש גופנית ונפשית. וכי הוא נוטה להיענות להצעה שהציעו לו החרדים, לנסוע לחו"ל לאיזו תקופה. עדיין היו עליו הסנדלים, מכנסי הג'ינס והחולצה הטי עם הכתובת: לוס־אנג'לס.

למן אותה פגישה לא התראו עוד רפי ומאיר. וגם לשוחח בטלפון לא עלה בידם. פלר הערים קשיים. הוא סירב לומר לרפי מה עלה בגורל הנער. והיכן הוא נמצא. הוא רק מוכן היה לומר, כי מקובל ידוע פרש על מאיר חסותו ואסר עליו לשוחח עם רפי. רפי אינו מאמין. עודנו מתעקש לשוחח עם הנער, ולו כדי לשמוע מפיו, שאכן איננו מעוניין עוד בקשרים עמו. „אז", כך אמר רפי לפלר, „אני מבטיח לרדת מבנו. ועד אז איני שועה לאיומיכם וכיעוניכם".

בינתיים, יודעת העיתונות לספר — ונמצאו לכך גם אישורים וראיות — כי הנער הועבר, ברצונו או שלא ברצונו, לק"ק ניו־יורק.

היום, כשמעביר רפי לנגד עיניו זכרונות ותמונות, יש גם צילומים, של מאיר בעין־שמר, נעגמות פניו. מודאג? כן. אין לי מושג מה בדיוק קורה לו. וקשה לי להאמין, שחזר אל דרכו הישנה. מרגיש נבגד? מתאמץ שלא להרגיש כך. מתגעגע? כן, הוא אומר, כאבא. „אך בסופו של דבר, בחירת הדרך היא בידי מאיר. ובידיו בלבד. וכך או אחרת — אהדתי נתונה לו מראש".

ארנון לפיד

אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בורשוב 42 ת"א ● טלפון 03-295620
מבצע מכירות לדגמי ROTEL'86
★ המערכת שזכתה בתואר "BEST BUY" באנגליה
★ תצוגה של מיטב מערכות הסטריאו ותרמקולים: ROTEL, JVC, KENWOOD, AKAI, WHARFEDALE, KEF, HITACHI, MOREL
★ מכירה בהמחאות
★ ייעוץ והדרכה
★ מעבדת שרות צמודה
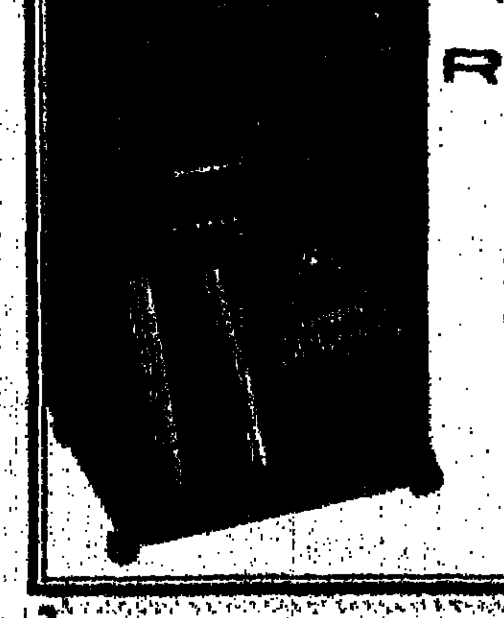

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר.
רק להוסיף מים ולערבב!
★ בידוד תרמי הומוגני ללא גשרי קור. שיטה חסכונית.
★ סוף לסדקים בקירות.
★ גימור יפה הוא חלק מהשיטה.
★ 15 שנים של הצלחה, באירופה ארה"ב ויפן.
★ יישום מהיר גם במבנים קיימים.
★ ייעוץ והדרכה חינם באתר הבניה.
תרמוקיר
תעשיות לבניה מתקדמת, קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45885, טל. 03-9369824/5
טלקס: 33499, תכן־עבור תרמוקיר

רהיטי שלמה בע"מ
המפעל: תל־אביב, מסילת וולפסון 27, ליד הרצל–שלמה, טל' 03-820908
חנויות: רמת־גן, רח' הראה 24, טל' 03-723255, נתניה, רח' הרצל 44, טל' 053-24968
באר־שבע, רח' קק"ל 29, טל' 057-73584
מיטת נוער כפרית כולל מזרון קפיצי במקום 280.000 רק 220.000 ש'
מזנון כפרי במבצע 4 חלקים רק 550.000 ש'
מיטה זוגית כפרית 2 שידות + טואלט + מזרון + מראה במבצע רק 700.000 ש'
החל מתוצ"ש המבצע נמשך
המחירים כוללים מ.ע.מ. מיטות זוגית כפרית ב־700.000 ש'
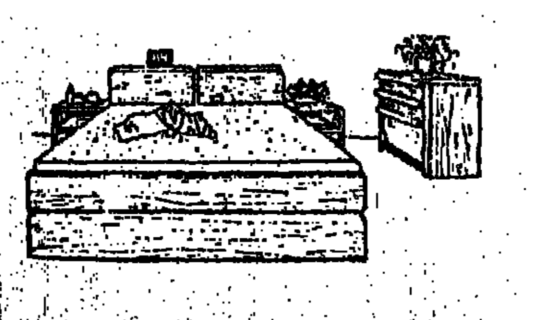
סלון פינתי רק 520.000 ש'
סלון בוק רק 750.000 ש'
סלון 1+2+3 רק 480.000 ש'
ארון כפרי 4 דלתות רק 700.000 ש'
פינות אוכל + 6 כסאות רק 550.000 ש'

מה הולך

לחזור ל"דיברה העשירית"

משרד הבריאות הזהיר לאחרונה את מוסדות התנועה הקיבוצית מפני הסיכונים הבריאותיים הכרוכים בקליטת המתנדבים מחו"ל. "הקיבוצים הפכו למוקד להפצת ההרפס". כותב האפידמולוג ד"ר לבנטל. וחנה ניימן, מרכזת ועדת הבריאות הבינקיבוצית, מודה, שניתן לקנות בכסף את האישורים הרפואיים, שמביאים עימם המתנדבים

"תודות למתנדבים מחו"ל הפכו הקיבוצים למוקד הפצת מחלת ההרפס (מחלת מין ויראלית) בכל הארץ", כותב ד"ר לבנטל מהמחלקה האפידמיולוגית במשרד הבריאות, במכתב ששיגר (16.12.85) לוועדת הבריאות הבין קיבוצית.

"אני מודה, שאת האישורים שהם מביאים מארצותיהם, בקלות אפשר לקנות בכסף. אותו הדין לגבי ההצהרות האישיות שלהם. לדעתי האישית, גם אם לא צריך להגזים, המתנדבים הווים קבוצת סיכון מסויימת לבריאותם של חברי הקיבוץ".

קרוב לוודאי, שאותה פרשת "איידס" שכולנו מדברים בה בימים האחרונים, לא היתה ולא נבראה באותו "קיבוץ צפוני" מסתורי, אבל קיימת סכנה לבריאות הציבור מנוכחותם של המתנדבים בקיבוצים — והראיה, ההזהרה הנ"ל ודומות לה.

"אכן", מודה בגלוי ובצער, צבי כהן, ממחלקת כוח אדם זמני (קרי מתנדבים) בקכה"א: "אין היום שום קריטריונים בריאותיים רציניים לקבלת מתנדבים. אני מסתייג מרצינותה של התעודה הרפואית שהם מביאים לנו. אין שום קושי, שחולה איידס, או כל מחלה פיזית, או נפשית, יסתנן לקיבוץ. אני אפילו לא מסתכל על האישור הרפואי שהם מביאים מחו"ל. זה לא מעלה לי ולא מוריד, והוא חסר בעיני כל ערך".

לחנה ניימן (סאסא), רכזת ועדת הבריאות הבין־קיבוצית, לא נותר אלא לאשר דברים קשים אלה:

Elverum 20/4-85

Medical report about [redacted], 24 03 66 - 23469
Elverum, Norway

[redacted] is in a general good health conditions and do not suffer from any serious or infectious decease.
She has a slight hayfever.
She is in a good working capacity.

Jørgen Cajus Pedersen

Member of the norwegian medical association
I.D. 21 15334

"נמצאת במצב בריאותי תקין ואיננה סובלת ממחלה מדבקת כלשהי, אלא רק מקדחת השחת בצורתה הקלה". דו"ח רפואי, שהביאה עימה מתנדבת מאחד הקיבוצים

"אמנם" מוסיפה חנה. "לא ידוע לי על מקרים של הרפס בקיבוצים, ואינני יודעת על יסוד מה מאשים אותנו משרד הבריאות. אבל, בהחלט, עם כל מה שקורה באירופה ואמריקה בתחום הזה של מחלות מין ולא רק עם מחלות מין — צריך רוויזיה בעניין".

"אישור בריאותי"

באנו, ברקנו ומצאנו, שאכן כן: המבחנים הבריאותיים, שעל מתנדב מצוי לעבור הם משוכה נמוכה למדי, בין שזה, במקרה הטוב, "אישור בריאותי", שהם מקבלים בארצות מוצאם, ובין שזה הרבה פחות: "הצהרת בריאות" סתם.

"אישור בריאות" סטנדרטי הביאה לנו אינגה הנורווגית, נערה שופעת אברים וסימפטיה, בעיניים כחולות ועור שחום, מהעיר אלוראם בנורווגיה. עם אישור כזה אתה מתקבל בזרועות פתוחות, תרתי משמע, בכל קיבוץ:

"אינגה נמצאת במצב בריאות תקין ואיננה סובלת ממחלה מדבקת כל שהיא. היא סובלת מ"קדחת השחת" (אלרגיה) בצורתה הקלה. אינגה נמצאת בכושר עבודה טוב". זה הכל. אין פירוט, אילו בדיקות נאלצה לעבור אינגה הצעירה ומה היו הדיאגנוזות הרפואיות. אגב, את האישור נתן לנערה ד"ר קאיוס פדרסון שהוא, במקרה, גם אביה של אינגה...

גם אם לא הגעת לישראל דרך המוסד הקרוי: "שולחן עלייה" ומשרדים של התנועה הקיבוצית באירופה, העוסקים במיון (וכהכוונת המתנדבים), העוסק בעיקר בקבוצות מאורגנות. אתה עשוי להתקבל לכל קיבוץ גם לא אישור רפואי כלל. מספיק שתצהיר, שאתה בסדר והאחריות עליך. בהצהרה זו מתחייב המתנדב "לעזוב מיד" את הקיבוץ, אם ההצהרה מתגלית כבוזבת, ומתחייב שהביטוח הרפואי לא יחול עליו. ההצהרה (בתרגום חופשי):

"אני מצהיר, שמצב בריאותי הפיזי והמנטלי תקין לעבודה בקיבוץ ואינני סובל ממחלות מדבקות או נפשיות. במקרה וההצהרה זו תימצא כוזבת, הקיבוץ יכול לסלקני, ואני אשא בכל ההוצאות והאחריות. יותר מכך, הובא לידיעתי, שהחזקה ושימוש בסמים אסורה בקיבוץ ולקיבוץ הזכות לדווח עלי למשטרה ולסלקני מתחומו.

אני מצהיר, שהתנהגותי תהיה על פי הסטנדרטים והנורמות הנהוגות בקיבוץ".

תעודות יושר ובדיקות איידס

שתי מתנדבות עמוסות בתרמילי ענק הגיעו דרך לונדון מאוסטרליה הרחוקה ל"מחלקת הומניים" בקבה"א.

סאלי הבלונדינית ואניטה השחרחרה ("אני ממוצא איטלקי") קצת נפגעות מהשאלות, אך עונות לבסוף: "לא; לא נתנו בדיקות דם. גם לא שתן. קיבלנו חיסון נגד צהבת וברקו לנו דופק, לחץ דם. הסתכלו בעיניים (בדיקה לגילוי צהבת) ועוד כמה דברים, שלא בדיוק זוכרות".

מכל מקום, את האישור הרפואי שקיבלו, לאחר הבדיקה הזו, השאירו בלונדון: "לא חשבנו שזה נחוץ בישראל".

על איידס הן שמעו. "זה כבר הגיע לישראל, באמת?" ובחיוך נבוך: "למה אתה חושב, שהיינו צריכות לעבור בדיקה לגילוי איידס... אנחנו לא שייכות לקבוצות הסיכון יותר מהישראלים..."

אברהם קרייזל מרמת־רחל, רכז "מחלקת־ הומניים" בתק"ם, הוא בחור זהיר. במיוחד עם עיתונאים. ממנו אתה שומע, "כי באופן עקרוני אנחנו משתדלים לקבל רק דרך 'שולחנות העלייה'. ובכל מקום דורשים מהם אישורים רפואיים: שום ארגון באירופה". הוא אומר, "לא ישלח בלי אישור כזה, ואנחנו לא נקבל כאלה. אחר הוא מגלה, שבכל זאת 30% מהמתנדבים מגיעים לקיבוצים שלא דרך השולחנות (בדרך כלל ישר לקיבוצים) ואלה ברובם הם חסרי אישורים והקיבוצים מסתפקים ב"הצהרת בריאות".

גם אברהם חושב, שאולי הגיע הזמן לרוויזיה, ואולי יש לדרוש קריטריונים יותר ברורים, כמו בדיקות דם. ואולי אפילו אישור על בדיקה לנגיף האיידס. לדעתו, עניין חמור יותר הוא, שהמתנדבים לא נדרשים להציג "תעודות יושר" חתומות של המשטרות בארצות מוצאם. "ואלמנטים שונים מסתננים לקיבוצים".

מתנדבת מחו"ל עם אישור רפואי (אין כל קשר בינה לבין פרשיות האיידס).

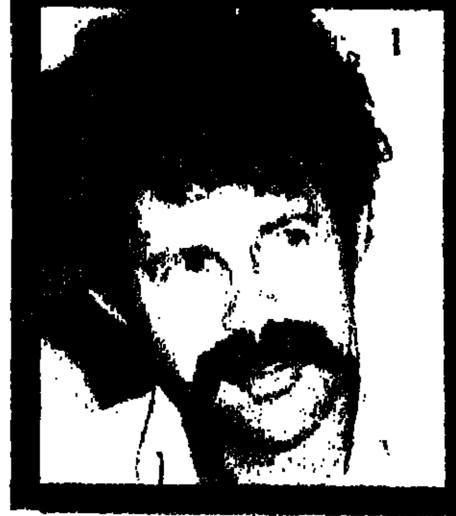

חנה ניימן: "את האישורים הנוכחיים אפשר לקנות בכסף".
צבי כהן: "אין היום קריטריונים בריאותיים רציניים לקבלת מתנדבים".

אברהם קרייזל: "יש לדרוש קריטריונים יותר ברורים. אולי גם אישור על בדיקת איידס."

לדעתו של צבי כהן "חייבים לעשות משהו בעניין". "צריך", הוא אומר, "לפנוא הסדרים ולחייב מתנדבים לבוא עם תעודה רלוונטית בולל בדיקה לנגיף האיידס, גם אם אני מודע, שהצהרה כזו עלולה להיות כוזבת."

לדעתו, אין אפשרות לבדוק מתנדבים בארץ: "עלות של בדיקה כללית היא גבוהה (עד 90 דולר), ולא נוכל לעמוד בעלות הזאת וגם לא נוכל להחזיק אנשים בקרנטינה".

בריאות הציבור בתנועה הקיבוצית מצויה באחריותן של ועדות הבריאות התנועתיות ו"ועדת הבריאות הבין־קיבוצית", שגם מהווה חוליית הקשר של התנועות עם משרד הבריאות. לחנה ניימן מסאסא, המרכזת את הוועדה, אין בשלב זה פתרונות של מהיום למחר.

בלי פרטנרים מקריים

בשלב עניינים זה היא ממליצה לכולנו, בחום רב, זכר לימים שהיתה חניכה צעירה בשומר־הצעיר, ואז זה היה באמת אחרת:

"בעניין הזה אני מציעה לכולנו לחזור לדיברה העשירית (="שמירת הטוהר המיני"). אנחנו גדלנו על הדיברה הזו. ואני ממליצה לכל הצעירים, לחפש פחות פרטנרים מקריים בנושא הזה. יהיה יעיל לכולנו. אני חושבת, שזו בעיקר בעיה חינוכית. נורמות שהשתנו ברחוב וגם אצלנו".

היא לא חושבת להמליץ על איסור כניסה להומוסקסואלים: "נעמיד שומר בכל שער? נשאל כל מתנדב על הרגלי המין שלו...?" גם הנה יודעת, שבימים אלה לא כדאי לסמוך יותר מדי על החינוך השומרי של צעירינו: "אינני יודעת, נכנות. אם כבר ניתן ללכת אחורנית" — ולאחרונה שיגרה מכתבים למחלקה האפידמיולוגית במשרד הבריאות ולפרופ' הנזל, מנהל המעבדה האימונולוגית בבי"ח קפלן. בהם היא מבקשת יעוץ בנושא ההיערכות לקראת עידן האיידס.

כתוצאה מדיונים אלו נשלח, בימים טרופים אלה, חוזר מהוועדה אל כל מזכירות הבריאות בקיבוצים, שכלולות בו המלצות רבות בנושאי בריאותם ובדיקותיהם של כוחות עבודה זמניים (מתנדבים).

בין היתר ממליצה הוועדה לחזור לנוהג שהיה קיים בעבר, של שליחת דם לבדיקה הקרויה V.D.R.L. (בדיקת דם למחלות מין), שאינה בדיקת דם לגילוי איידס. כמו כן מזכירה רכזת הוועדה, בהוראות זו, לכל ועדות הבריאות בקיבוצים, שהחוק מחייב דיווח למשרד הבריאות על כל מחלת מין המתגלה בקיבוצים.

עמירם כהן ■

מרפדית י. בר־דוד
בר־דוד
ייצור ושיווק מערכות סלון בדגמים בלעדיים
המרפדיה האמינה והמקצועית של התנועה הקיבוצית ◆ אפשרות לתשלומים
מבצע ללא תקדים מהמפעל לצרכן

קורדובירו 8, תל־אביב, טל' 03-822257

רכישת מערכת סטריאו חוויה וגם כדאי ב־סטריאו שירי
מבחר מערכות KENWOOD, ROTEL, HITACHI, JVC, LUXMAN, YAMAHA, TOSHIBA, ONKYO, MARANTZ...
מבחר רמקולים JAMO, BOSE, WHARFEDELE, ITT, SEAS, WESTRA, WHD...
★ מעבדת שירות – תיקונים במקום
סטריאו שירי
הרצל 69, חיפה טל' 04-671273-4
סטריאו שירי איתך לאורך שנים...

שיחת הקיבוץ – בניה מעץ
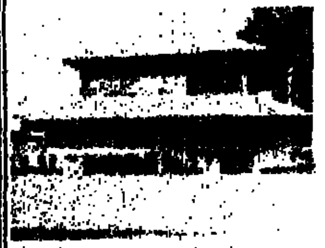
* תוספת קומה מעץ – גם על גגות רעפים
* ביצוע – תוך 3 חודשים, ללא פינוי החברים
* אפשרות לשיתוף נגריית הקיבוץ במקום
* יופי ועמידות לאורך ימים בבתי עץ תוצרת הארץ
"בר"—בתי עץ טל. 03-499390, 03-479151

שקולניק את מרשלק בע"מ
הפצה ושיווק של צבעים, כימיקלים וחומרים לעבודת יד ותחביב

חורט זכוכית צורב זכוכית	עיניים ואפים לבובות
צבעי בד עמידים	צבעי זכוכית
אמאיל קר	תבניות לפסלונים, לנרות ותמונות.
צבעי פנטסיה	
גומי ליצירת תבניות	ספרים לעבודות יד

רח' העליה 82, ת"א 66062 טל. 831268

אופנות אפולו STYLE Apollo
יצור הלבשה אופנתית לילדים ומכנסי ספורט לגבר
רח' השוק 10 תל־אביב טל' 03-821816

לתשומת לב חברי הקיבוצים
אנו מבצעים ריהוט מסיבי עץ מלא בכל ענפי הרהיטים
גלילי אליהו
מודיע שבדאי לחברי הקיבוצים להכנס לאולמי התצוגה לראות, להנות ולקנות רהיטים ברמה בינלאומית במחירים עממיים

פתוח במוצ"ש
פתוח גם ביום ג' עד 9 בערב
מבצע ענק
ברהיטי אליהו גלילי
* 40 מערכות סלונים * מזנונים
* חדרי שינה * פינות אוכל
* חדרי ילדים * מזנונים
* ארונות קיר * קטיפות תוצרת חוץ מרהיבות
בהנחות גדולות!!!
שי לכל קונה
50% הנחה לסלון "רגב" (שבתמונה)

מחיר מבצע 695,000 ש' במזומן
רהיטי אליהו גלילי
גבעתיים: רחוב סירקין 13, ככר נח, טלפון: 735125
אוטובוסים 67,63,61,00,57,52,45.
פתוח כל יום רצוף בין השעות 9 עד 21 (כולל יום ג') ביום ו' מ־9 עד 13.

סלון רגם אביב
ב־4 תשלומים שקליים שווים

כורסת טלוויזיה עידן + הדום
מחיר מבצע 185,000 שקל במזומן
אפשרות ל־4 תשלומים שקלים

ארנון לפיד

ירק

יעל יעל

זעיר פה זעיר שם, משתחררים אחינו בקיבוצים החילוניים מרגשות האשמה והנחיתות הנובעים, מן הסתם, מחילוניותם. וזעיר פה זעיר שם מגלים הם את חוסר הטעם וחוסר הרצינות, שיש בכמה טקסים וכמה פולחנים דתיים שאימצו לעצמם, מגיה וכיה, בשנים האחרונות. מן ההשתחררות הזאת והגילוי הזה צומח סיכוי מסוים. הדעת נותנת, שרק כך, רק אחרי שיחדלו אחינו בקיבוצים החילוניים לשלם את המס הזה ליהדות הרבנית, מס שאיש לא הטיל עליהם, אלא הם עצמם, יחושו בצורך ויתפנו למלא את הריק הרוחני והתרבותי בתכנים, טקסים ופולחנים, היאים לאורח חייהם ולתפיסת עולמם, מבלי להזדקק עוד לגינונים ומוצגים לא להם.

בגנות הרימה את נס המרד בתופעה המלאכותית הזאת, "החזרה למקורות", אחת, יעל ניצן, שהיא במקרה רכזת־תרבות בקיבוצה, ושלא במקרה, אמה של נעמה.

נעמה נמנית על מחזור בני־המצווה, שחלק ניכר משנת־לימודיהם עומד, כמקובל, בסימן המאורע. אליך, יעל:

— מה נשתנתה שנת הבר־מצווה הזאת מקודמותיה?

— שבכל השנים העמיד ביה"ס האזורי לפני בני־המצווה מישמש של דת ומשימות חסרות משמעות, ובגנות אכלו את זה בלי להשמיע פיפס. השנה זה כבר יהיה אחרת. אני יכולה לספר לך, שבשנה מסוימת שלחו את הילדים להתארח אצל משפחות חרדיות, שישי־שבת, ובראשון שיחזרו אותם, מבלי להכין אותם ומבלי לצייד אותם בכלים להתמודד עם הצד השני.

הילדים יצאו מזה עם טראומה. נכון, שהחרדים באו לביקור גומלין. הם הסתובבו כמה שעות בחצר הקיבוץ, לא אכלו ולא שתו, ונעלמו. הדדיות לא היתה כאן.

דוגמא נוספת: לפני כמה שנים ביקרו הילדים בכפר־חב"ד, ועד היום זוכרת אחת המטפלות, איך אחת הרבניות הטיפה וצעקה עליהם. הילדים לא הבינו מה קורה. כל העניין היה וזוכבני, מיותר ומזיק.

— גילית סימני נזק אצל הילדים, בעקבות הביקורים האלה?

— ודאי שלא תועלת. עוד כשהיתה נעמה בכיתה ו' התנגדתי לתוכן המשימות, ואמרתי, הבת שלי לא תשתתף בהן. אני הגעתי לכאן מהעיר. שם בכלל לא הייתי מתעסקת עם כל הנושא, אבל כאן, בחברה המושתתת על ערכים חילוניים, סוציאליסטיים, הומאניים, כל העיסוק הזה בדת פשוט מגוחך ומיותר. יש לנו במשפחה חוזר בתשובה אחד, וזה מספיק, אני לא ארשה, שילדי ייחשפו לנושאים דתיים מבלי שיהיו להם כלים להתמודד איתם. בתחילת השנה פניתי לביה"ס האזורי, ומטפלת הכיתה יזמה פגישת הורים של בני־המצווה, ופתאום הסתבר, שרבים חשבו כמוני, אבל לא עשו כלום. בקיצור, גיבשנו החלטה, שאנחנו רוצים לתת לשנת הבר־מצווה הזאת צביון הקרוב לנו, כקיבוצניקים חילוניים. איפה בכלל כתוב, שבר־מצווה זה עניין דתי?

— במסכת "אבות". שם נאמר: "בן י"ג למצוות".

— תשמע, את המעבר מילדות לבגרות, בגיל 12, או 13, או 16, מציינים בכל התרבויות. גם לשבטים באפריקה יש טקסים מיוחדים לעניין הזה, וגם היהדות אימצה את זה מתרבויות אחרות. מי אמר, שבר־מצווה צריך לציין בהנחת תפילין בבית־הכנסת?

— מה האלטרנטיבה, שאת מציעה?

— קיימנו דיון בביה"ס האזורי בהשתתפות הורי הכיתה מכל הקיבוצים, ונשמעו דעות לכאן ולכאן. הייתי קצת מאוכזבת. שמעתי דברים מרגיזים. חבר מיפעת אמר, שהדתיים יותר טובים מאתנו. במחז מרועז מה מביא אנשים, ברגעים מסויימים, להסתופף בחיקה של הדת? חיינו עשירים מספיק גם בלי הטקסים הדתיים. הסיכום שהתקבל, שיוכנסו שינויים בתוכנית ובמשימות. מכל הסיפור הדתי נשאר רק הביקור אצל סופר סת"ם. נגד זה לא אאבק. היה גם סיור בבית־הכנסת העתיק בבית־אלפא. זה בסדר. העיקר, שהורידו את הדרישה ואת החשיפה־לדת לרמה נמוכה יותר, שמתאימה לילדים.

— ברכות לנצחונך.

— עוד לא בטוח שזה ניצחון. את זה נדע רק בסוף השנה. אחרי שנסכם ונברר לעצמנו, אם הצלחנו להעניק לילדים די תוכן משלנו, בנושאים רלוואנטיים, הקשורים בנו. זה לא קל, זה ברור. וזה גם לא יקרה מהיום למחר, אבל גם אם לא יצליח השנה, נמשיך לחשוב ולבדוק.

— תהיי כבסיס אמיצה להחזיר את הדת אל הבר־מצווה, במידה ותיווכחי בחסרונה?

— את הדת לא אחזיר, אל תדאג.

איש רע, אלמגור מנדלסון

הנה סיפור (אמיתי), שהתרחש לא מכבר בשער־העמקים, כפי שסיפרה נעמי דרורי מכיתה ה', בתוספת כמה שאלות דיראקטיות ששאלנו אנחנו:

"במשק־הילדים יש לנו תוכית, וילד אחד, שקוראים לו גלי, הוא בעל התוכית ומטפל בה במסירות ומאוד מאוד אוהב אותה. ביום ראשון בבוקר בא פתאום בן־אדם אחד, לא צעיר ולא זקן, שקוראים לו אלמגור מנדלסון, וסיפר, שיש לו המון חיות בבית וגם שלוש מאות בעלי־כנף ותוכי שמדבר. הוא אמר, שהשכירות בדירה שלו נגמרת, והוא צריך להוציא את כל החיות ומוכן לתת לנו שלוש מאות בעלי־כנף, וגם מוכן ללמד את התוכית שלנו לדבר, ושאם אנחנו רוצים, הוא יקח אותה ויחזיר תוך שבוע, והיא תדבר. אז גלי הסכים, וגם אנחנו, ושמנו את התוכית בכלוב ונתנו לו והוא הלך, והשאיר לנו שני טלפונים, אחד של אמא שלו ואחד של משפחת שורקי מטבעון, ששם הוא היה".

— איך זה האמנתם כל־כך לאדם זר?

— הוא היה איש נחמד. הוא השתולל עם הבנים וכולם נהנו. הוא גם ידע הרבה על תוכים, אמר, שלתוכי שלו יש סרטן וכל מיני דברים, שאפילו אנחנו לא ידענו, אז די האמנו ולא חשבנו שהוא מבלף. להמשיך? אז כעבור שבוע, ביום שהוא אמר שהוא יחזור, צילצלנו לבית שלו והוא אמר שנחכה בשש וחצי בערב, והוא יביא את כל בעלי הכנף שלו ואת התוכית שלנו.

באנו לפינת־החי ונורא התרגשנו, וחיכינו עד שמונה, והוא לא בא. אז צילצלנו לאסא, שהוא האחראי על פינת־החי, ואמרנו לו שאלמגור לא הגיע. אז אסא הלך וצילצל לאמא של אלמגור, והיא אמרה, שהוא נוכל ורמאי, והיא מחפשת אותו כבר הרבה זמן וגם המשטרה פעם חיפשה אותו.

— זה יפה שכך מדברת אם על בנה?

— זה באמת לא כל־כך יפה, אבל כנראה שהוא באמת לא מתנהג בסדר, והיא אשה טובה ולא רוצה שהוא ירמה. זה כואב לה. זה גם לטובתו. להמשיך? בינתיים גלי ואמא שלו מאוד דאגו, והתקשרו לדליק מ"שמיניות באוויר", והוא היה מאוד נחמד וסיפר, שגם לו גנבו פעם תוכי והוא יגיד את זה בתוכנית שלו בטלוויזיה. אחר־כך אסא צילצל לכל הקיבוצים בסביבה וביקש, שאם יידעו משהו על התוכי, שיודיעו לנו מהר.

— אתם יודעים, כמה עולה היום שיחת טלפון?

— אנחנו יודעים, אבל אם זקוקים למשהו מאוד מאוד, אין ברירה. להמשיך? שכחתי להגיד, שביום שישי — שלפני היום ראשון שאלמגור בא — ביקרה אצלנו האחראית של משק החי בהזורע. אז אחרי שהוא לקח את התוכית, הוא בא אליה ונתן לה את התוכית. היא הכירה מיד שזו התוכית שלנו, מהביקור שלה אצלנו, וצילצלה לאסא בערב, שלא ידאג כי התוכית אצלה. אסא היה נורא מאושר. הוא מהר הלך אל גלי וסיפר לו, ושניהם מאוד התרגשו ולא ישנו כל הלילה.

— אז אסא ודאי לא הגיע בזמן לעבודה בבוקר.

— הוא הגיע בזמן, הוא בסדר גמור והוא מאוד חרוץ ונחמד.

— ומה המסקנה שצריך ללמוד מהמקרה הזה?

— דיברנו על זה הרבה עם אסא: נעלנו את הכלוב של התוכית ואולי ננעל את כל פינת־החי, והמסקנה, שלא צריכים להיות כל־כך תמימים, ולא צריך להאמין לאנשים זרים, אפילו אם הם נראים נחמדים. כי מה שרואים — זה לא תמיד באמת. נכון, שהיה לנו קצת מוזר, איך איש מציע לנו פתאום שלוש מאות בעלי־כנף. ההורים שלנו קצת חשדו, אבל הם תמיד חושדים, ולא תמיד צריך להקשיב להם

— אבל מעכשיו ודאי תקשיבו.

גלי התוכית ונעמי

כשהעוני מתדפק בדלת

כשהעוני מתדפק בדלת, אומר פתגם ערבי, בורחת האהבה מבעד לחלון. בימים הבאים תתאמץ מזכירות התק"ם ותנסה לעצור את בריחתה של האהבה משורותיה. המאמץ לא יהיה קל, מה עוד שהיא, התק"ם, תובעת מן העשיר לוותר על חלק מהונו לטובת העני. הימים האלה הם, איפוא, ימי מבחן לעיקרון שעליו תפארתה של התנועה הקיבוצית: עקרון העזרה והערבות ההדדית. שושיק, ישעיהו פרי (מחניים), מזכיר התק"ם, הוא האחראי לניהול המלווה הפנימי בתנועה. בישיבת המרכז האחרונה כאפעל שמע את נציגי הקיבוצים אומרים "רוצים אנחנו". אך העשירים שביניהם, המלווים, עומדים על זכותם לשאול.

— המבלי המלווה הזה אנחנו אבודים?

— אנחנו בבעיה קשה. צברנו חוב גדול, שהפך למעיק ויקר תוך תקופה קצרה. נסתתמה ונתקיירה לאין ביעור מערכת האשראי החיצונית, הרזרבות, שאמורות היו לעמוד לרשותנו, איננ.

— וכל הדיבורים האחרונים להקלת העול הכספי על הקיבוצים בבני מוצר?

— אנחנו מטפלים בחזחות והכספים, עשייכים לנו, ומקווים להצליח. אנחנו גם מנסים להגיע להסדר פריסת חובות עם הבנקים. אבל כל זה לא יספיק. נחוץ מאמץ פנימי, מלווה, שיאפשר שימוש ביתרות חלק מן הקיבוצים, לקונסולידציה התנועתית. כוונתנו לרכז 50־60 מיליון דולר. לכווח של 4־5 שנים. הכסף יופקד בתנאים מסחריים, בריבית שטרם נקבעה. במלווה ישתתפו רוב קיבוצי התנועה. 120־130 קיבוצים, היכולים פחות ישתתפו בפחות 100־200 אלף דולר. והיכולים יותר ישתתפו ביותר, עד שני מיליון דולר. אין להוציא מכלל אפשרות שבמרוצת הזמן יהיו קיבוצים שיהפכו ממלווים ללווים. עיקר הנטל יפול על 40־50 קיבוצים. יש להדגיש: אין הכוונה להעברת הכנסה מקיבוץ לקיבוץ. מדובר במלווה בתנאים מסחריים, הורמת חמצן ולא מתנה.

— מרכז התק"ם אישר בהתלהבות את המלווה?

— התרשמתי, שישנה הבנה. רוב נציגי הקיבוצים המלווים מסכימים שזוהי שעת מבחן לתנועה, שאין ברירה ושקיים כאן סיכוי למנוף תנועתי. ההסתייגויות שנשמעות הן ברוח הדשא של השכן. ישנם קיבוצים, שעדיין לא הסכימו בפה מלא להשתתף במלווה. הלוואי ולא נזדקק להחלטות מחייבות, תוכל לפעול בדרך של הסכמה והידברות.

— גם מהמצבים ייהנו מהמלווה?

— הטענה השבלונית, כאילו מתחלקים הקיבוצים לכאלה שעבדו קשה, גילו אחריות וחסכו בקפדנות, ולכאלה שנהגו בהפקרות וזרקו כספים, אינה מקובלת עלי. איני טוען, כמובן, שלא היו כאלה וכאלה, אלא שהתמונה מורכבת יותר. יש לנו התיישבות צעירה, יש קיבוצים ודווקא אחראיים מאוד, שלא הצליחו בתעשייה, או שנפגעו קשה בנסיבות הכלכליות ומתנאי הסחר במשק. אני מכיר קיבוצים, שהתחילו באותה נקודה ועברו מסלול דומה — חלקם הצליחו וחלקם הסתבכו. השאלה היא שאלה קיומית. האם נסתפק ונאמר לקיבוצי׳ "מהמרים, כלשונך, עוויתם, פשעתם, עכשיו שאו בגורלכם. אני אומר, לא. אני מעדיף לתבוע מאותם קיבוצים שינוי בהתנהגות והסקת מסקנות, תוך הבטחת המשך קיומם.

— הנה אבסורד: קיבוצים שהתמוטטו עם עצמם בתחום הבנייה, למשל, נדרשים עתה להלוות מכספם לקיבוצים בנויים לתפארת.

— עם הקיבוצים הבנויים לתפארת ניאבק, נלחץ עליהם, נתבע שינויים והסקת מסקנות, אבל אי־אפשר לקחת את החילות ולממש אותן. אני גם מבקש להזכיר, שישנם בין הקיבוצים, שמעלים את הטענה שהעלית, כאלה שנזקקו עד לא מזמן לעזרה וגנונו.

מזכיר שושיק: "שמנו על עצמנו כבלים נוקשים"

— אמא שלי מתקשה לקבל, שקיבוצים, שחבריהם לא מסרו את השילומים לקיבוץ, ייהנו עכשיו מהלוואה של קיבוצים, שחבריהם כן מסרו את הכסף לקיבוץ.

— אני מבין ללבה. היא נוגעת בחולשה, או בפגם, אחד מרבים שיש בנו, ועכשיו ההזדמנות להיאבק בהם ולתקנם. מן המצב, בו אנו מצויים כיום, אפשר רק לעלות. אני מקווה, שנוציא מתוק מעז, ונתפסה לברק־בית. זהו, אולי, הפאן החשוב של המלווה.

— איך תרגיע קיבוצים, החוששים להפקיד כספים בידי מי שנכשלו בעבר בניהול פיננסי?

— הבעיה אינה באנשים, אלא בכללי ההתנהגות של המערכת, וזו אינה מושלמת. פעם, כשחבר היה מתלונן, שהאוכל בחדר־האוכל מחורבן, אמרו לו בבקשה, לך למסעדה אחרת. זה מה שיש. או היתה פרשה, אבל היתה וערת־סנטה, והוסקו מסקנות כנות ואמיצות ונוצרו כלים של בקרה וביקורת. אנחנו שמים על עצמנו כבלים נוקשים ביותר. ועם זאת, להישבע בנקיות הפץ, שלא יתכן כישלון, לא אשבע. זה מה שיש לנו, ומה שיש הוא לגמרי לא רע.

— המלווה מעמיד בפניך איזו דילמה?

— מטרידה אותי המחשבה, איך להגיע לדיאלוג אמיתי בין המימסד התנועתי לבין המסה הגדולה של חברי קיבוצים. איך להציג לאלה את האמת במערומיה, ואיך לעודד תקווה ונכונות, שיביאו לשינוי הדרוש גם בקיבוצים המבוססים.

מחצית הגברים בקיבוץ בצפון נושאים בדמם נוגדני "איידס"

קיימו יחסים עם מתנדבת מאירופה □ מזכירות הקיבוץ הפיצה חוזר והזמינה לבדיקות את כל הגברים שהתרועעו עם המתנדבת

— מאת דבורה נמיר, כתבת "ידיעות אחרונות" — בהלה פרצה בקרב חברי קיבוץ בצפון הארץ, לאחר שהתברר כי כמחצית מן הגברים בקיבוץ — רווקים ונשואים גם יחד — נושאים בדמם נוגדנים של המחלה הקטלנית "איידס". כל הגברים הללו קיימו יחסי־מין עם מתנדבת יהודיה מארץ אירופית, ששהתה בקיבוץ זה בשלוש השנים האחרונות, והיתה ידועה כ[illegible] רים שבאו עימה במגע מיני אינם חולים ב"איידס". עם זאת, קיימת סכנת שחלק מהם יחלו ב"איידס" בעתיד. ככל הנראה, המתנדבת נדבקה לנגיף ה"איידס" עוד באירופה, כתוצאה ממגע מי־

הסקופ של נמיר: "טעות בעריכה האלקטרונית"

האיידס, הנקודה הקיבוצית והמעצמה השביעית

האם יתכן, שידו של איזה ניוראליסט־קיבוצניק היתה בהפצת הכזב ההוא, על השתוללות נגיף האיידס בין בחורי איזה קיבוץ צפוני? ואולי היתה זו ירדה של חברת־קיבוץ נבגדת, שבעלה נטשה לטובת מתנדבת צעירה וחמה ממנה?

ושמא אין הסיפור, אלא פרי רוחו של איזה רוני מילוא, או אוהד מושבע אחר של התנועה הקיבוצית?

אפשרות נוספת, סבירה לא פחות מן האחרות היא, כמובן, שיש ממש בפרשה. כך או אחרת, מהגברת דבורה נמיר, עיתונאית, בעלת הסקופ ב"ידיעות אחרונות", קשה להציל תשובה ברורה. הגברת נשמעת (אבל מרוצה) לחוצה כהוגן.

— איך התגלגלה אליך הידיעה?

— עכשיו, ביום שישי בצהריים אתה רוצה לשוחח על זה? כבר הסברתי לכולם ואין לי כוח לחזור על זה. טוב, שהסתובבה חצי שנה בחורה מחו"ל נגועה באיידס. זה לא חדש, נכון? יופי. וזה שהיא היתה קצת פרוצה, קצת חובבת, קצת נרקומנית, גם זה לא חדש, נכון? יופי. וזה שהיא שהתה באיזה קיבוץ, גם זה לא חדש. נכון?

— נכון. ואיך זה מוביל אותך לקיבוץ מסוים בצפון?

— יש לי המקורות שלי.

— והם נאמנים עליך?

— קיבלתי טלפונים מקיבוצים בסביבה וגם מהקיבוץ עצמו.

— ומה נאמר לך?

— אתם לא קוראים עיתונים, לא שומעים רדיו?

— ומה נאמר לך?

— מה שנכתב.

— בידיעה הראשונה, או בידיעה השנייה?

— כבר הסברתי, שבפעם הראשונה היתה טעות בעריכה האלקטרונית, ובמקום שהעורך יכרת ויבדר אצלי, לפני שהוא מדפיס, הוא הכניס את מה שהכניס, ולכן הודפס מה שהודפס.

— הבה נשמע פעם נוספת מהו גרעין האמת שבידיעה?

— אני מפנה אותך להודעת משרד הבריאות.

— וזו מכחישה את העניין מכל וכל.

— תשמע, כל אחד יכול ללכת ולהיבדק בשינוי, או בעילום שם וכתובת.

— ומה את חושבת, או יודעת, בכל זאת?

— את זה תשאיר לי.

*

גם אמינה וגם אנינה.

אצל סוניה ושמיליק

המשך בגליון הבא

הבהרה והתנצלות

אנו מתנצלים בפני מי שנפגעו מן הכתבה "שעת הכוכב של חנוך סיבירסקי" (גליון 179) והבינו ממנה כאילו לחנוך טענות נגד מוסד בריאותי כלשהו. אין לו כאלה. דבריו ביטאו את דאגתו ומסירותו לאשתו, ולא נאמרו כדי לבקר את עובדי אותו מוסד.

אחרוני הליבראלים

על־פי קנה־מידה ליבראלי־ציוני, נפל דבר בעל משמעות ביום ה־12.1.91. שאז התכנסה בכינוס מזכירותה המורחבת של "תנועת־הנוער־הציוני", כדי לדון ב"הגברת הפעולה למען הקמת מרכז ליבראלי". שתי החלטות יצאו מאותה התכנסות, וזה נוסחן:

1) הפעולה למען הקמת מפלגת מרכז ליבראלית ומתקדמת, היא משימה חיונית, דחופה ורצויה ביותר, דווקא בעת הזו, למדינת־ישראל.

2) אנו מייסדים את כוחם של פעילי התנועה במוסדות ל"ע, ליזום ולתמוך ולהביא לכך שכוחות, גופים, אישים ומפלגות במרכז המפה הפוליטית, יגיעו למו"מ, ותתגבש מסגרת פוליטית בעתיד הקרוב.

עשרה ימים לאחר־מכן, שלשום, נחוג גם מאורע חשוב, על־פי אותו קנה־מידה: מלאות 50 שנה ל"מעמד רעננה", הלא הוא המעמד שבו התאחדו, ב־1935, שני פלגי תנועת "הנוער־הציוני" — זה שתבע להצטרף אל הסוציאליסטים והסתדרותם, הסתדרות העובדים הכללית בא"י, וזה שביקש לכונן הסתדרות עצמאית של הציונים־הכלליים־המתקדמים — והיו לסיעה אחת, סיעת העובד הציוני בהסתדרות, המוכרת כיום כתנועת העבודה הליבראלית.

אימתי נמצאה ומתי שוב תימצא הצדקה טובה יותר להסיר את הלוט מעל התנועה הזו, הזעירה (6 קיבוצים, 8 מושבים שיתופיים, 4 כפרי נוער תנועתיים, סניפים בעשר ארצות), והחבויה היטב בחיק התק"ם?

— צבי חסון (תל־יצחק), מזכ"ל "הנוער הציוני", מה הבאתם אתכם להסתדרות כשהצטרפתם אליה ב־1935?

— אנחנו היינו הראשונים להרים את דגל הממלכתיות בתקופה, שבה שררה איבה גדולה בין הרוויזיוניסטים לשמאל בישוב, והכל נגזר על־פי השיוך המפלגתי. יצאנו נגד הזרמים הפוליטיים בחינוך, נגד קופות־חולים נפרדות ובעד ביטוח בריאות ממלכתי, נגד לשכות עבודה מפלגתיות, נגד ארגוני ספורט מפלגתיים. אתה אולי צעיר מכדי לזכור, אבל פעם אי אפשר היה ללכת לבית־ספר ללא כרטיס־מפלגה, לבנות בית ללא כרטיס־מפלגה, לקבל עבודה ללא כרטיס. זו היתה הגישה שאפיינה את מפלגת העבודה.

— מי נחשב בעיניכם כאידיאולוג של "הנוער הציוני"?

— אני מתקומם על השאלה. העובדה, שאין לנו הנהגה אידיאולוגית, או מנהיג כאריזמאטי, נובעת משלילה עקרונית של המושג הזה. במשטר דמוקרטי צריך להיזהר ממנו. לחניכים צעירים אני נוהג להסביר, שייחודו של הקיבוץ הוא בכך, שאין לו מנהיג ואין לו גורו. אני יכול לציין כסיפוק מספר אנשים, שתורתם נראית לנו וכיוונה אותנו, ביניהם ד"ר גליקסון, ממייסדי עיתון "הארץ", ומראשי הציונות הכללית המתקדמת. הוא לא היה דווקא כאריזמאטי, אבל ממנו שאבנו את היהדה הליבראלית והעמידה הממלכתית. את הנוער שלנו גדלנו אנחנו [illegible]. [illegible] עידוד אידיאולוגי אנחנו שואבים כיום מפיהם [illegible] יחזקאל קאופמן, [illegible] לעובד הציוני. גם במישה קיל אנחנו רואים מנהיג פוליטי ודמות בולטת.

— וזה עץ גבוה דיו, כדי להיתלות בו?

— אינני עומד על תקן של מעריץ. בעניינים פוליטיים ותנועתיים, העץ בנוי משורשים, גזע וצמרת. יש לנו שורשים, יש לנו גזע. אכן, היתה לנו, ויש, בעיה עם הצמרת. כשיא פריחתנו, מבחינה אלקטורלית, עד שנות ה־60', היו לנו, למפלגה הפרוגרסיבית, 6 ח"כים. אז הקמנו עם הציונים הכלליים את המפלגה הליבראלית, והגענו ל־16 ח"כים. כשהציונים הכלליים התפתו, כעבור 4 שנים, להצטרף ל"חרות" הקימו את גח"ל, נפרדנו מהם, משום שלא יכולנו לקבל את "חרות" כבת־ברית. ב־65' הקמנו את ל"ע והלכנו למדבר פוליטי.

— ואין הציפיון הזה [illegible] על ויתור ההצדקה [illegible] לליבראליזם, כצורה פוליטית?

— אנחנו איננו רואים במפה הפוליטית העולמית שני כוחות, שמאל וימין, בלבד. עלפי תפיסתנו, גם למרכז זכות קיום ופתרונות משלו. אני מודע לכך, ומצטער שבארץ הוא לא הגיע לצבירת כוח ולנצחונות. ובכל זאת, את חיסול הזרמים בחינוך עשה ב.ג. על בסיס הרעיונות שלנו. אני מקווה, שמה שלא עשו ויעשו השכל והאידיאולוגיה, יעשה הזמן.

— אתם יושבים בהסתדרות, [illegible] במערך.

יש לכם קיבוצים — מה מונע בעדכם להגדיר עצמכם כסוציאליסטים?

— איננו סוציאליסטים, אם כי גם איננו אנטי סוציאליסטים. אנחנו גם לא אנטי־דתיים. אנו גם לא [illegible]. כמו, אנחנו נגד כפייה דתית. אם אנחנו מייסדים חברי קיבוץ, הרי זה מתוך השיטה, שהקיבוץ אינו דורך סוציאליסטית. אנחנו תופסים את הקיבוץ כמסגרת חיים, שהאדם במרכזה ולא החברה, הקולקטיב. ודאי לא המעמד. כל זה מובן בעינינו, לכך, שהקיבוץ הוא הכוכים של ההומאניזם הליבראלי, דווינו, שהאדם החופשי במרכזו.

— אדם חופשי בקיבוץ?

— בהחלט: אני, כאדם, חופשי יותר בקיבוץ מאשר מחוצה לו. קיום משפחתי אינו תלוי. אם מיתגה בי. אני חופשי לפתח את עצמי, להרחיב את אופקי, להחליף מקום עבודה. אין לי מעביד. אין עלי כל אותם כבלים — שיש על תושב העיר, והוא התרגל אליהם כל־כך, עד שאינו חש בהם אפילו — כמו פרנסה, בירוקראטיה ודאגות קיומיות שאין לי, כחבר קיבוץ. הקיבוץ משרת את האדם, ולכן הוא מימוש התפיסה הליבראלית.

— בלוסר, חברי [illegible] אינם סוציאליסטים יותר משהם ליבראליים?

— הקיבוצים שלנו אינם שונים מקיבוצי השומ"צ. אלה ואלה רואים את האדם במרכז השיטה. אבל, אני אינני מקבל, לא רק את השיטה המארקסיסטית, אלא גם לא את זו הסוציאליסטית. המעמדית. אצלי הדגש הוא על זכות האדם, לעוצה ואת, הניסיון להשוות בין כל חברי הקיבוץ זר לי.

— תוכל להצביע בדוגמה מעשית על ההבדל בגישות שבין קיבוץ סוציאליסטי לקיבוץ ליבראלי?

— בבקשה: לפני 10 שנים הקייבנו במקביל, במקרה, דיונים על הקמת בית־כנסת אצלנו, בתל־יצחק, ובשני קיבוצי השומ"צ הסמוכים אלינו. בעוד אצלם התקבלה ההחלטה [illegible] ועקרונית: כאן לא ייבנה בית־כנסת. אצלנו [illegible] על הוכית, ולא יישבע [illegible] בעקירונות. אצלנו, שלא כמו בקיבוצים רבים אחרים, הדת אינה נתפסת כחריג. אין אצלנו חריגים. עלינו גם לא מקובלת ראיית הקיבוץ כתא פוליטי וכשיתופת רעיונית. אצלנו לא היה יכול להתרחש פילוג על רקע פוליטי. בעיני, זה דבר נורא. באושה, ראשון קיבוצינו, נחלקו בשנותיו הראשונות המצביעים לכנסת חצי־חצי בין "העבודה" לל"ע. מישהו העלה אז רעיון של פילוג? זה התקבל כדבר מובן מאליו. גם היום קיבוצינו אינם מתייגים כמהנה פוליטית. או מזה יש דיונים? יש פתיחות? המזכירות מתגייסת לפעולה? זה לא שלא איכפת. איכפת. אבל איכפת יותר חופש האדם.

— ועם תאוות החופש הזאת — איך אתם מרגישים במסגרת התק"ם?

— בהחלט טוב. התק"ם אימצה את הקו הפלוראליסטי שאפיין בעבר את איחוד הקבוצות והקיבוצים. יש בה כיום ישובים וקיבוצים בגוונים שונים, דתיים, קונסרבטיביים, יש לה אפילו הסכם עם קיבוצים של פאגרי'. יש מושבים שיתופיים. זהו פלוראליזם דיוני. ספרה, לא מוספקה, שאני מרגיש בתוכה כמו בבית. דוכני, שהתק"ם לעדיה את הלקח מטראומת הפילוג, והיא מנסה למצות את המשותף בין ישוביה, מבלי ללחוץ ולכפות. בזכות הגישה הסובלנית והפתוחה הזאת איננו חשים בתוכה צרות פוליטית, או תנועתית.

— תנועת "הנוער הציוני" היא לל"ע מה שהקבוצה לפמ"ם?

— אינני אוהב את ההשוואה הזאת. אנחנו, אחרי הכל, מפלגה קטנטונת, וצריך לשמור על פרופורציה. בתרבה מוכנים אנחנו, אכן, הגרעין הקשה של המפלגה הליבראלית העצמאית. אנו היחידים בה, שרגים ועוסקים בשאלות אידיאולוגיות. זוהרנו. מ. זוהר, הוא מזכיר המפלגה כיום. לכל קיבוץ מקיבוצינו נציג במרכז המפלגה.

— הליבראליזם, שלך הוא פוליטי־פילוסופי בלבד, או גם עניין של תכונות ואופי?

— אני מגדיר עצמי כליבראל מתוקף עם עיניים. התנגדתי בחריפות להצטרפות ל"ע למערך, מתוך נאמנות לעקרונות הליבראליזם והסתייגות מן הסוציאליזם. אפילו רק בכוונה ליזם סגריה, כשם שהתנגדתי בזמנו להתקשרות עם "חרות". עד היום אני נמנע מלהשתתף במוסדות המפלגה הליבראלית. באשר לאופי, אני יכול להשתמש בכלמם שחוקה: שום דבר אנושי לא זר לי.

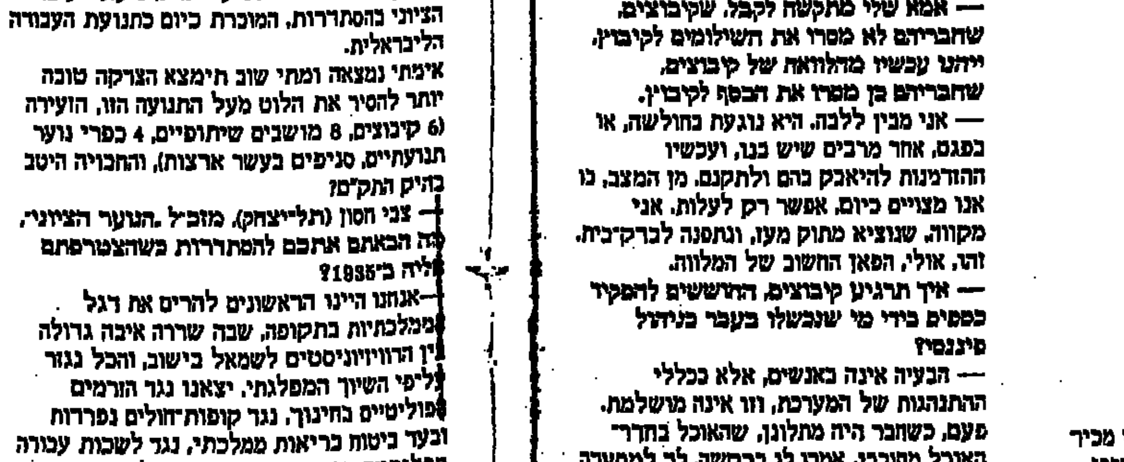

כסף גדול

על השומן, הגלגלים והמדרון, עם זאב גונן, גזבר קיבוץ גבעת־עוז

„יש שוק אפור, נקרא לו חופשי... השוק הזה מציע לך כסף ארוך. קצר. דולרי. צמוד מדד. רק תיקח.

„אפשר בקלות להמשיך לשמן את הגלגלים הדוהרים במדרון ולהיות גזבר פופולארי. בחור טוב ונחמד ולהטביע את קיבוצך לעומק, שאין ממנו תקומה ואין ממנו שיקום.

„אני בדילמה. כי בעצם. אינני יודע אם אינני חוטא לקיבוץ ולעצמי, כאשר אני מזעיק ומתריע ומצייר תמונה ריאלית. שאמור להמשיך בחיים הרגילים. ומצד שני רץ ומשיג כסף. כדי להמתיק את הגלולה. והרי. הזאב כבר מזמן יצא מהיער".

להיות גזבר בקיבוץ, דצמבר 1985. הרבה פחות עבודה טכנית ופחות ריצה לבנקים ויותר מחשבה איך להוזיל, אפילו באחוז אחד, את הכסף שלך. מה עוד, שאינו שלך. דצמבר, סוף עונת התקציבים. מאה אלף דולר חסרים לך כל חודש.

על השמן, הגלגלים והמדרון עם זאב גונן, גזבר קיבוץ גבעת־עוז. בימים האחרונים, יותר מתמיד, הוא מתקשה להירדם בלילה. יש כמה דילמות.

זאב (ג'וסי) גונן, 56, מוותיקי גבעת־עוז. אנדרסטייטמנט הונגרי מתובל באירוניה דקה. המכסה על הרבה דאגות.

להיות גזבר, חורף 85'. מה עושים כדי לשרוד. מונולוג של גזבר.

„בוא תראה את הנייר הזה. חשבונית מס' 006 של עוסק מורשה... לא חשוב השם. כתוב כאן הפרשי ריבית על הלוואה מיום 18.7.85 בסך 225,000,000 שקל. הסכום לתשלום 113,600,000 שקל.

הקיבוץ שלי לקח... מה זה לקח, אני לקחתי... בחודש יולי הלוואה של 225 מיליון. כעבור ארבעה חודשים שילמתי ריבית של 113 מיליון. וזה היה אחרי התוכנית הכלכלית כשהריבית, כביכול, קצת יורדת והדולר לא זז. וזו הלוואה, שבזמנו נחשבה ההלוואה הטובה שאפשר להשיג בשוק („פרים + 2"). אותה הלוואה, שבנקים עושים לנו טובה, כשממשיכים לתת לנו בתנאים כאלה. בהחלט עיסקה טובה.

פרקינסון הידוע קבע מזמן, שיש בעיה גדולה להמחיש. כשמדובר על מיליונים. זה הרבה, זה מעט? כמה זה הריבית של 10 מיליון? למה מתכוונים, כשכותבים „ריבית מטורפת"?

אני אמחיש לך את זה במישור הצרכני והיצרני. אנחנו, בגבעת־עוז, כבר מזמן מאופקים מאוד בקניות ב„קיבוצי". קונים 70־80 מיליון שקל בחודש. הריבית על ההלוואה האחת הזאת, שהחזקתי אותה ארבעה חודשים, שווה לכל הקניות של גבעת־עוז ב„קיבוצי" כחודשיים!

כמה אתה צריך להרוויח, כדי לשלם ריבית כזו? בשנה מייצרים אצלנו - ויש לנו רפת מהטובות בארץ - שני מיליון ורבע ליטר חלב, שזה מותיר עודף שנתי של 140 אלף דולר. במשך חצי שנה, כל העודף שנובע מייצור חלב בגבעת־עוז משועבד לריבית של ההלוואה הזו!

ואם נדבר בפררס ובאבוקדו. כל העודף השנתי החווי בענפים אלו לא יספיק בכדי לשלם את הריבית. והיו עוד הלוואות.

אוסף התרמילים

אני לא יודע איך להעביר לחברים שלנו - ובקיבוצים אחרים זה לא שונה בהרבה - את המסר הזה. ואתה לא יכול, לכל מי שפונה אליך בעניין קטן של מאה, מאתים אלף שקל, להרצות לו על בעיות הריבית שלך. יש לי דילמה אישית, איך פורטים לפני החברים את המסר הזה לפרוטות של יום יום.

שמעתי, שמכנים אותי בקיבוץ „רפול"... „אוסף תרמילים"... אני לא יודע, אם מותר לי להתגאות בתואר הזה, אבל אי אפשר להמשיך לחיות עם הנורמות שיצרנו לעצמנו. הוצאות בסדרי גודל של מאות אלפי דולרים.

בוא נדבר באיסוף תרמילים.

הנה כאן מישהו... השם מחוק... חבר התלבט עם מקצוע. נהוג לשלוח להכוונה מקצועית, שלחנו. אני מקבל חשבון - וזה מוסד שלנו, „ברית התנועה הקיבוצית" - על סכום של מעל ארבע מאות אלף שקל. ואני לא אשאל אותך, כמה ליטר חלב הרפתנים שלנו צריכים לחלוב, כדי להרוויח את זה.

עוד חשבון: קיבוץ גבעת־עוז משלם על טלפונים שלושה־ארבעה מיליון שקל לחודש. שוב: זה הרבה? זה מעט? - אז זה הרבה!

האם כדאי לי להתעסק עם זה? אז כדאי! ובראש וראשונה כעניין חינוכי.

בגבעת־עוז אין עדיין טלפונים בחדרים. סגרנו את כל הטלפונים בקיבוץ ורק אחרי תשע בערב כשהמחיר הוא שישית, פתחנו באיזה מקום ליד המכבסה קו חופשי וכל אחד יכול להתקשר. ערב אחד אני נוסע להזורע (זאב משמש גם כגזבר של „רהיטי הזורע", מפעל משותף להזורע וגבעת־עוז) ובדרך למגרש החניה אני רואה בחור צעיר מהגרעין, בחור שבא ללמוד אצלנו אורחות קיבוץ, נמצא אצלנו זמן קצר, שוכב לו שם בעגלת־כביסה. טלפון למטה. רגליים למטה ומרכר. שיחת חוץ.

נכון... חזרתי אחרי עשרים וחמש דקות - הבחור עודו שם.

אני אומר, זו לא הוצאה ענקית. אבל אותו בחור, אם לא יתרגל ולא יחונך לאיזו שהיא מסגרת מגבילה, מפקחת, הוא יתייחס באותו הזלזול לציוד השקיה, לרכב שהוא נוסע בו, לטרקטור שהוא עולה עליו. הרי לא יתכן, אני טוען, שאדם במקום אחד ינהג כך, וכשהוא עובר בייצור - אחרת.

אז החלטתי כן להתלבש על כל מה שאנשים קוראים בזלזול „פינאטס". סגרנו טלפונים ועל אחרים התקנו מפסיק אוטומטי, שמנתק את השיחה כעבור שלוש דקות. גם בלילה. אנשים למדו, שבשלוש דקות אפשר לומר המון... אז בוודאי אפשר לחייג עוד פעם... אני לא חושב, שיש משהו בקיבוץ, שאי אפשר לעקוף אותו, אם רוצים. כן, לא התביישתי להכין פתקים: „מה שלא אמרת בשלוש דקות, לא תגיד גם בשלוש שעות". לא התביישתי להתקין מפסק במכונת הצילום. לא חייבים לצלם ספרים שלמים מהספרייה, כשכל צילום הוא מאה שקל.

„הרווחים הקלים" נגמרו

אני קורא לפעמים את דו"ח הרכב, שאני נוסע איתו לבנק, ורואה, ששומר לילה אחד נוסע 25 ק"מ בלילה, שזה סביר, ואחר - 60 ק"מ. נסע לעפולה...? עשה מירוץ סביב הגדר...? אתה אמרת...

אם היית שואל אותי על סיסמה כלכלית להיום, הייתי אומר: חופשי אבל מבוקר, חופשי ומבוקר... איך זה נשמע? באים אלי „משקיסטים", מאוד חכמים, אומרים לי: בחייך, בכמה זה מסתכם? אז, קודם כל, זה מסתכם בכסף. שנית, וזה העיקר, גזבר תמיד צריך לדעת, שהוא לא רק מורשה גרוש, שעוסק ב„פרים + 2" ומסתובב בבנקים. אם אתה לא יורד לפרטים הקטנים האלה, אם אתה רוצה - „הקטנוניים" האלה, אתה לא יכול ליצור אווירה של התמודדות, שזה מה שנחוץ לנו ביותר עכשיו. אני לא יודע, אם מותר לי לומר אווירה של התנהגות כלכלית נכונה. לא יתכן, שאיש צעיר יגיד (אשתו מספרת לי ואפילו בגאווה) ש„את התקע של תנור החימום שלנו אנחנו תוקעים בנובמבר ומוציאים מהשקע באפריל".

אתה תשאל, איך אדם, שעסק בחייו בדברים קצת יותר גדולים, מוצא זמן לעניינים האלה. נכון, אם זה על חשבון התעסקות בדברים גדולים. כמו שיתוף במפעל, שיקולי מלאי ואשראי, חיפוש ותכנון מקורות תעסוקה - אז לא.

העובדה היא, שמבחינת הזמן האפקטיבי - מצבו של הגזבר טוב מאשר פעם. הודות לכל המיכשור והמיחשוב והתיחכום בבנקים ואצלך בבית, אתה כמעט ולא צריך להסתובב בבנקים. אפשר היום לנסוע לחיפה ולחזור אחרי שעתיים. וכל התרגילים והריצות, שפעם עסקנו בהם, לחפש איזה בנק נידח בנהריה - רצוי סניף קטן ככל האפשר ורצוי ביום שישי - להפקיד שם צ'ק ולהרוויח יומיים ערך (עד שרושמים ועד שמרוויחים) - כל זה מת. אם אני מפקיד פה (בנק הפועלים, פינת קרליבך אבן גבירול) צ'ק, עכשיו, בעוד שעה זה יהיה רשום ביתרה שלי בחיפה. „הרווחים הקלים" נגמרו.

אז אתה היום לא מחוייב לעסוק בטפל, וזוכה לקצת זמן, שמאפשר לך לעסוק במה שאני מכנה: „אקטים חינוכיים".

נדבר על חשמל. בהחלט לא רק עניין סמלי וחינוכי. נושא כאוב בכל קיבוץ. החודש הזה, נובמבר, חודש חם, יש לנו חשבון על 16 מיליון. זה הרבה כסף. נקודה! ואני לא מהרהר על מה שצפוי לנו בדצמבר.

אומרים, אין מה לעשות. קיבוצניקים לא מכבים אורות. אני טוען, שניתן לחנך גם קיבוצניקים לכבות אורות. כשהייתי רכז משק - והכל שלא עושים את זה היום - גייסנו לעניין את חברת הילדים. ילד בא הביתה ויישר מזכיר להוריו ומכבה בעצמו. חמישים שליחים קטנים כאלה בהחלט יכולים להשפיע על הצריכה בצורה משמעותית.

התעורר אצלנו ויכוח, אם להתקין שעוני חשמל בדירות. כאן אני בדילמה, מוכרח לומר לך. במצב הכלכלי של המדינה והקיבוץ זה מתבקש ללכת לשיטות האלה. חבר מקבל מכסה על־פי גודל דירתו, גודל משפחתו וכו'. מי שעובר -- מתחשבנים איתו. החלטנו על כמה שעונים, כדי ללמוד את הבעיה.

לא הוחלט על חיוב והתחשבנות אישית עם החבר. אולי אני תופס כאן איזה טרמפ... אבל אינני יודע אם אני לא שותף לפשע, כשאני אומר לך: עדיין לא הגיע הזמן, ואינני דורש את זה. אני בדילמה, כי כניסה להתחשבנות כזו משמעותה צעירים, שהם מערערים משהו יסודי, בסיסי, של מהות הקיבוץ.

אני חושב, שעל דבר אחד חייבים לשמור, במצב הקשה הזה. לא לפגוע בצנעת הפרט. אני עוד זוכר את הימים, כשקיבלתי דו"ח מהפסיכולוג עם חשבון ועם השם המפורש של החבר המטופל. אני גם לא מציע - ויש לנו אמצעים לבדוק. כי הכל עובר דרך מדפסת ממוחשבת -- לבדוק מי חייג מהמפעל למספר תל־אביבי, דיבר עשרים דקות בשעות העומס, בתעריף היקר דווקא.

אתה תשאל אותי. אם אני אציע להחזיר נורמות אחורה. לא לשלוח להכוונה מקצועית. לא לשלוח לקורס לידיעת־הארץ ולנוער בודדים... לא חוג רכיבה במשמר־העמק (150 דולר לכל משתתף), להוריד משתלמים... עוד דילמה בה אני מתלבט.

בסך־הכל, לא זו הדילמה המרכזית שלי. זו שאני מתעורר איתה בלילה, ואני אדם, שתמיד ישן טוב. הדילמה היא, האם בזה שאני ממשיך לשמן את הגלגלים, מבטיח שהמערכת תתפקד והחיים יתנהלו. פחות או יותר, כמו בעבר - אינני עושה פשע.

משולש הגזברים

אמרתי בשיחת קיבוץ, שאם גזבר רוצה להיות פופולארי ובחור טוב ונחמד וחביב, על־ידי השמן הזה שהוא שופך לגלגלים, הוא בהחלט יכול להיות שותף לתוצאה כלכלית, שתהיה חמורה פי כמה ממה שקורה היום. היום אתה יכול עוד לגייס ועוד לקבל, אין בעיה להשיג כסף. אבל אני יודע, שאם אני לא אעצור -- ואין מנוס מעצירה דראסטית -- אהיה שותף לפשע.

לפני עשר, או חמש עשרה שנה, באת הביתה ואמרת: חבר'ה, אין כסף. אי אפשר לגייס יותר. הבנק לא נותן, התנועה לא נותנת. היום הסכנה, שכל אחד יכול לגייס. נכון, במחיר אסטרונומי, ריבית מטורפת -- אבל אפשר. לא רק אפשר - מפציצים אותך בהצעות.

יש שוק אפור -- בוא נקרא לו שוק חופשי, כי הכל שם כשר והם עובדים עם הבנקים הכי נכבדים. כל מיני משרדים ישנים בקרליבך, חשמונאים, במשולש הזה, איפה שהגזברים מסתובבים. הנה לפניך מכתב, אחד מני רבים מן הסוג הזה. ארגון אחד, הידוע מפרשיות כלכליות שונות, מזמין אותך לכוס קפה אצלו במשרד. יש לו בשבילך כסף ארוך, קצר, דולרי, צמוד מדד. וזו כבר ההזמנה העשירית לכוס קפה עם הארגון הזה.

אז. גזבר שרוצה להיות פופולארי, יכול להטביע את קיבוצו. לקבור את קיבוצו לעומק, שאין ממנו תקומה ואין ממנו שיקום. הוא יכול לצבור חוב, ששום ייצור לא יכסה עליו. לעולם.

נכון, יש ערבות, ושום גורם לא יתן לך כסף בלי ערבות התנועה, באמצעות „קרן השומר הצעיר". יש פיקוח על מה שקוראים „נפח אשראי". אבל, גזבר שלומד לתמרן - יכול בהחלט לגייס כספים מן הסוג הזה, מעבר לנפח המאושר.

לא מרים ידיים

להתארגן כמו בשעת חירום? שוב דילמה. הראה. קיבוץ מסוגל להתארגן בשעת חירום. אין בעיה. הייתי מרכז משק במלחמת יום הכיפורים, והאנשים שנשארו כאן התגייסו לכל מטרה. אח"כ ניסינו להיאחז בסיסמה: „משעת חירום לתקופת חירום"... איך שהוא אורח החיים הקיבוצי לא מתפקד ב„חירום ארוך". קיבוץ לא בנוי לזה. וחירום כלכלי הוא ארוך. וקודם כל, מפני שהריבית הזו, שראית אותה קודם, יוצרת הלוואה חדשה, והריבית ההיא תיצור הלוואה נוספת. ואני לא משלה את אף אחד, שבטווח הקצר תהיה לנו ישועה. אלא אם יקום לנו ארידור חדש... גבעת־עוז מצויה בעת במעבר מחקלאות לתעשייה ומעבר כזה הוא בהחלט תקופת חירום. אבל עד כמה שהמעבר הזה יהיה מזורז - הוא דורש זמן.

השאלה, האם אני לא חרד, שנצטרך כאן ריבית כזו, שיסגרו לנו את כל הברזים... בינתיים עוד לא.

קודם כל, מפני שעדיין לא קברתי את החקלאות של גבעת־עוז, ולי אישית יש בעיה רגשית עם

(המשך בעמוד 19)

עמירם כהן ■

גזבר זאב גונן: „כל עוד קיבוץ נאבק ולא מרים ידיים - יש לו סיכוי".

גבעת־עוז: מוכרחים להרוויח

הרבה מבטא הונגרי של ותיקים, הקרבים לגיל 60, הרבה בנים ברוך, שתי השלמות ברזילאיות ואחת ונצואלאית, „שזה כבר משהו אחר", 250 חברים, 120 ילדים — התפלגות נורמאלית של אוכלוסיה — עם עומס סוציאלי קטן (בינתיים) ואווירה של „אין ברירה, מוכרחים להרוויח".

עדיין אין טלפונים: הטלוויזיות בשחור־לבן; הדירות הגדולות ביותר — 54 מ"ר. קיבוץ צנוע, שלעולם לא חרג מנורמות ותקציבים.

„האסון" של גבעת־עוז — שהחקלאות שלו טובה. כותנה מצטיינת ורפת ולול מהטובים בארץ. קיבוץ, ש־65% מהכנסותיו מקורן בחקלאות ועל מרבית שטחיו (כ־5000 דונם) זרועה כותנה, הוא קיבוץ שנענש קשה מאוד־ים.

נערכים למעבר מהיר לתעשייה. אולי זהו צחוק הגורל, שדווקא גבעת־עוז היה מחלוצי התעשייה בתנועה הקיבוצית (25% שותפות ב„רהיטי הזורע"), ואולי זה מה שהיה בעוכריהם, כי רחוק מהעין — רחוק מהלב. מה גם, שהעודף, שהמפעל הזה משאיר, „אינו מספיק לשני קיבוצים".

בקיץ האחרון, כשהתפטו לאן המשבר מוביל, רכשו מפעל קטן לאטמי גומי בשם הווית (שם של עץ אקזוטי) ושיכנו אותו בגן־ילדים נטוש. כעבור חודש וחצי מההחלטה — עבד המפעל במלוא הייצור. בשלב זה התעסוקה רבה יותר מאשר ההכנסות, אבל „בונים עליו".

מזה שנתיים עוסקים בהקמת מפעל כימי בשם „ארמוי", האמור לעסוק בעיבוד חומרי גלם, המיועדים לתעשיית הקוסמטיקה והמזון. כל זאת (עדיין) במסגרת נסיונות. „פילוט". אחד מחלקי המפעל המיועד, מתקן לזיקוק שמן הדרים („שמנים אתריים"), כבר פועל באופן תעשייתי. והשנה — הישג מרשים לכל הדעות — הוא ייצא בארבע מאות אלף דולר.

בשנה האחרונה הלכו לעוד מבצע דראסטי: שלחו קבוצת עבודה ל„גמל" שריד. מבצע. גם אם מכאיב. שכרו בצידה כל חודש צ'ק — „התשלום היה בהחלט הוגן" — הכנסה מיידית ללא סיכון. מלבד הסיכון של „גמל", צוחקים כאן, לקבל לעבודה חברים מגבעת־עוז.

הקיבוץ עצמו, בימות החורף של סוף דצמבר 85', הוא מהיפים בקיבוצי האיזור, והנוי בו הוא שם דבר. „בזה לא נקצץ", הם מבטיחים.

במרכז הקיבוץ יש ואדי, שהוא חלק ממערכת מאגרים מרשימה מאוד — „חומר לקורסים כיצד לאומים להשקיית", הם אומרים. זו מערכת, המשלבת מי־תהום, מי־ניקוז ומי־ביוב, חוואר, היורד מהרי ג'נין, הוא אחד העורקים המזינים את המאגר הזה. סמלי מאוד למצבה של החקלאות בגבעת־עוז — הוואדי יבש לחלוטין.

סטריאו פלוס
מוסיקה למביני דבר

בקומה השנייה של בית פינתי ברחוב אידלסון פינת בן־יהודה, חנכה לאחרונה „סטריאו פלוס" את אולם התצוגה הגדול בארץ לסטריאו.

באולם רחב־הידיים והמרווח, נמצא מבחר גדול ביותר למערכות סטריאו, וידאו־טייפים, רדיו־טייפים ניידים, רמקולים ואביזרים. בנוסף למבחר הרב והמגוון של מיטב היצרנים. יש בחנות זאת אף מערכות שונות מבתי־יוצר אמינים וטובים, מיד שנייה אשר לדברי מנהל החנות, נמ־צאים במצב מעולה. כך שגם לגביהם נותנת „סטריאו פלוס" אחריות כפי שנהוג לגבי מערכות מיד ראשונה. כן מקבלים ב„סטריאו פלוס" מערכות לתיקונים שונים.

מבחר מרשים

החנות מתמחה במכירות לבודדים, לקיבוצים ול־מוסדות. כל לקוח הנכנס בפתח החנות מתקבל במאור־פנים על־ידי אנשי מקצוע בשטח מערכות הסטריאו. שירות וייעוץ מקצועי. כן ניתנת לו האפ־שרות לקבל שירות בביתו וייעוץ בהרכבה בבית. כל זאת ללא תשלום וכשירות אשר החברה רוצה לספק ללקוחותיה.

כאשר הינך נכנס לאולם התצוגה של „סטריאו פלוס" נתקלות עיניך מיד במבחר המרשים הנמצא במקום: רמקולים, קסטות, אוזניות, מגולות וכן בראשים ואביזרים בחנות מוכרים גם ריהוט מערכות בנפרד.

מערכות — לפי רצון הלקוח

רוני סאס, מנהל החנות, מדגיש, כי אפשר לרכוש בחנות מערכות שלמות, אך אפשר גם להרכיב מערכת לפי רצון הלקוח, תוך קבלת יעוץ מקצועי לשם כך.

לאנשי המקצוע ישנה מחלקה מיוחדת לציוד מקצועי, ובה מיקסרים, טייפים מקצועיים, מגברים מקצועיים ורמקולים מק־צועיים. כל המערכות והאביזרים מיועדים ל־מכירה בלבד.

לבעלי הרכב שביניכם, אשר אינם מוכנים לוותר על שמיעת מוסיקה באיכות גבוהה גם בעת נסיעה, יש ב„סטריאו פלוס" מחלקה מיוחדת לציוד לרכב, כרדיו־טייפים ורמקולים, ולשם המחשה בלבד. יש ב„סטריאו פלוס" כ־30 זוגות רמקולים לתצוגה.

מפה־לאוזן

המבחר הגדול, בסדר־גודל של כעשרים סוגי טייפים החמישה־עשר סוגי פטיפונים והחמישה־עשר סוגי רסיברים השירות המקצועי הטוב והאמין, אפשרות החלפת המערכת ללקוח שאינו שבע־רצון מרכישתו הראשונית, שעות פתיחה נוחות - כל יום מ־10 בבוקר ועד שבע בערב וביום שישי וערבי חג עד שתיים - גרמו לשמה של החנות, שזה עתה נחנכה לעבור מפה־לאוזן של מביני־דבר.

רבים מחובבי המוסיקה הטובה, אשר איכות שמיעתה חשובה להם עד מאוד, חשים חובה לעצמם לסור לאולם התצוגה הנאה והמרווח, להתייעץ עם אנשי המקצוע במקום ולחשוב על רכישה מתוך המבחר העצום שנמצא ב„סטריאו פלוס".

מ.

הגבירו את הווליום

סטריאו פלוס

באולם התצוגה הגדול בארץ תוכלו למצוא מבחר של כ־100 פריטים ממיטב החברות המובילות בסטריאו:

BOSE, JAMO, DUAL, LUXMAN, MARANTZ, SANSUI, KENWOOD, PIONEER, JVC, AKAI, CEC, ADC, HITACHI, TEAC, PHILIPS, ITT, WESTRA, SEAS, TANNOY

● רק לנו שיש מבחר כזה, יכול להציע לך שילוב שיתאים לתקציבך וטעמך האישי.

● השירות הטוב ביותר ● המחירים הזולים ביותר

● על כל קניה מתנה ● הנחות גדולות למזומן

מערכת MARANTZ במבצע
רסיבר + טייפ + פטיפון
רמקולים 60W
1,730,000 ש'

מימד חדש בסלון ביתך

מערכות במבצע
SCHNEDER
KENWOOD
PIONEER

סטריאו פלוס

ת"א — אידלסון 7 פינת בן יהודה 9 ק"ב טל' 03-656027

אתה מרוצה מן הלול שלך?

כבעל לול אתה ודאי יודע מה ערכו של בידוד טוב. אם יש לך לול קונבנציונאלי, חשוב לך להקטין ככל האפשר את הפער בתנאי הגידול בין הלול שלך ללול המבוקר. אם אתה בעל לול מבוקר, נוטרתך להגיע לניצול מירבי של השקעתך

פולינום מאפשר לך לעשות זאת בהוצאה מינימלית!

פולינום הוא חומר בידוד מעולה לתיקרת הלול הפולינום עשוי מיריעות פוליאתילן שקופות וצמודות, המכילות בועות אויר ומצופות ברדיד אלומיניום בצידן האחד.

תכונות הפולינום הן מגוונות ביותר:

ממתן את תנודות האקלים בתוך הלול: הרכבת הפולינום מקטינה את עומס הקרינה בקיץ ב־4° עד 5°. עובדה המאפשרת הגדלת הצפיפות: במקום 10-12 עופות למ"ר, ניתן לגדל 14-16 למ"ר. בחורף, פולינום מקטין את הוצאות חימום הלול בכ־40%(!)

מפזר חום אחיד: התפתחות הלהקה טובה ואחידה יותר. העופות מנצלים את המזון לגידול

עצמי ונמנעת תמותה מחוק כתוצאה מצפיפות אפרוחים מתחת לאומנות

חסכוני: מחירו של הפולינום כ־50% ממחיר המבודד הקונבנציונלי

קל להתקנה: הרכבת הפולינום פשוטה ואינה מצריכה כוח אדם מיומן

רב שימושי: לפולינום שימושים נוספים רבים ומגוונים בענף הלול חידוש בידוד בלולים מבוקרים, וילונות מפרידים בלולי פיטום והטלה, וילונות חיצוניים, בידוד תעלת איוורור בלול מבוקר, בידוד מחסן ביצים ועוד

גזור ושלח

אני מעונין בפרטים נוספים על הפולינום.

שם פרטי ________ שם משפחה ________

כתובת ________ טלפון ________

פולינום לשיפור ריווחיות הלול

פוליאון — קיבוץ ברקאי ד.נ. מנשה טל. 063-78585 שיווק: מוצרי תכן, רח' הארבעה 12 תל־אביב. טל. 763267

למזכירים
למרכזי המשק
מנהלי מפעלים

השפעה

קול הקיבוץ — יוצא לדרך
ספר הטלפונים ל־1986 שיכלול
שמות החברים בקיבוצים ובמקומם
נמצא בתהליך הפקה.
נשלחו אליכם פרוספקטים (צהובים)
נא להעביר את הרשימות המבוקשות

עד תאריך 25.1.86

לא הכל זהב

סיפורו של צעיר, בן קיבוץ צפוני, שנכלא בניפאל בעוון הברחת זהב, חושף טפח מ„נוהגים" במעט שגרתיים של „תרמילנים" ישראלים רבים

שובו, בשבוע שעבר, של נער ישראלי בן 17 — שהיה עצור למעלה משנה בכלא תאילנדי באשמת הברחה של הירואין, ביחד עם אביו — מעלה מחדש לכותרות פרשיות של הברחות בחו"ל, בהן הסתבכו לאחרונה צעירים ישראלים, שיצאו למסעי הרפתקנות בעולמות רחוקים.

אחד מצעירים אלה, אילן*, בן קיבוץ מצפון הארץ, „זכה" לכותרות שמנות, כשנכלא בניפאל בעוון הברחת זהב. אילן שוחרר ממעצרו, רק לאחר שאימו נסעה למקום כלאו, כשבתיקה מוסתרים 20,000 $ דמי שיחור.

סיפורו המלא לא סופר עדיין. אילן הסתתר בהצלחה מפני העיתונאים, מאחורי הדלתות הנעולות של המוסדות בקיבוצו, למרות שתגובות החברים היו מנוכרות לא כמעט.

„ניגש אלי אדם מקומי", הוא מספר, „והציע לי להבריח זהב. מסתבר, שהסוחרים מסתובבים במלונות, בהם לנים הטיילים, ומחפשים אנשים צעירים, המוכנים להסתכן תמורת כסף. ואכן, לא מעטים מוכנים לנסות. יש גם כאלה, שממנים את כל טיולם בעזרת הברחות.

לאמיתו של דבר, לא ידעתי בדיוק, מה מצפה לי, באם אתפס. הייתי כלוא בדיוק 45 יום. זו חוויה, שלא הייתי ממליץ עליה למטיילים. גם אם היחס היה סביר, מכיוון שהם מפחדים להסתבך עם זרים.

אינני גאה במה שעשיתי. אך אם יבוא אלי טייל צעיר, וישאל אותי לכדאיות העניין, אומר לו, שיעשה את השיקולים שלו, אך שיידע בדיוק, מה מצפה לו, במקרה וייתפס".

אילן אינו מתכחש לעצם מעשה ההברחה, ומאליה עולה השאלה, האם מדובר בצעיר, שהתגלגל אל סף הפשע, או שמא נחשף כאן טפח מנוהגיהם, השגרתיים כמעט, ומהנורמות המקובלות של מטיילים רבים, והם גם בני קיבוצים לא מעטים.

ואכן, שיחות עם „תרמילנים", שטיילו בדרום־אמריקה, או במזרח־הרחוק, מלמדות, שישנן נורמות מסויימות, הרווחות בין מרבית המטיילים, גם אם הן כרוכות במעבר על החוק.

ל'הפשיט' את האינדיאניות

על הישראלים המטיילים בדרום־אמריקה כבר פורסמו כתבות רבות. נוצרה מעין הילה רומנטית של הישראלי המזוקן, המטייל עם תרמיל בלוי, בתנאים קשים ולאורך זמן ממושך. עמי, „בוגר" יבשת זו, מספר: „מטיילים, שמגיעים ליבשת עם סכום כסף סביר, לא מוותרים על הפנינה של הטיול: איי הגלפגוס, שם ניתן לפגוש בבעלי־חיים רבים, המסתובבים בחופשיות: כלבי־ים, צבים ענקיים, ציפורים מיוחדות ועוד. וכל אותם בעלי־חיים, לא רק שאינם נפחדים מהאדם, אלא להיפך, מתגרים בו ותובעים ממנו, שיואיל לפנות להם את דרכם...

אל האיים היפים שטים באוניות קטנות, כשבכל אי הנוף שונה וכן גם אוכלוסיית בעלי החיים. אך בכדי להגיע לאיזור האיים, יש לטוס תחילה. טיסה זו עולה לתייר פי 20 מאשר לתושב מקומי. מה עושה ישראלי, המתקשה להיפרד מכספו? מתקשר עם תושב מקומי, שכל דולר חשוב למחייתו. הלז קונה את הכרטיס ומוכרו למטייל בעבור 30 $ החלפת כרטיס העלייה למטוס נעשית באופן יסודי, במרבית המקרים — בין כותלי השירותים שבשדה־התעופה.

בדרך זו נסעו כבר רבים, עד שלאחרונה נתפסו כמה ישראלים, בעלותם למטוס. בהסתבכות זו עם החוק נפלו קורבן — המקומיים, שהושלכו לכלא". „תיכמון" זה היה לנורמה בין הישראלים, מסביר עמי ומציין, שרק מעטים היססו, אם להיעזר בו.

בבוליביה, הדרומית יותר מאקוואדור, ניתן עדיין לראות את הלבוש הכפרי, המרהיב ביופיו, גאוות האינדיאנים הכפריים, המהווים 90% מאוכלוסיית המדינה. בספרי המטיילים, בבירה לה־פאס, ממליצים ל'הפשיט' את האינדיאניות. כלומר, לגשת לאינדיאניות התמימות, כשהן באות במלוא הדרן ליום השוק, ולנפנף מול עיניהן בכמה דולרים, כדי לנסות לשכנען למכור את חצאיותיהן. המטיילים יודעים, שאין למצוא אריגים כה משובחים בחנויות. שלא לדבר על המחיר.

רבים מהמטיילים מנצלים את תמימותם של האינדיאנים הכפריים, וקונים מהם פריטים במחירים מגוחכים.

אבי, מטייל אחר, נזכר בטיולו שם: „כשהיינו קונים דבר מה מהכפריים, נוכחנו לדעת, שאין הם יודעים את מחיר הדולר. רבים מאתנו ניצלו את המצב."

יש גם סיפורים על שבירת מדי הקילומטר' במכוניות השכורות וסיפורים אחרים, שלא נחשפים עדיין.

„זום" בין הרגליים

גם בצידו האחר של העולם, במזרח־הרחוק, לא חסרים סיפורים מסוג זה, על המטייל הישראלי. ביפן, למשל, מרבים לנסוע ברכבות, כדי לעבור את המרחקים העצומים שם. כידוע לכל המטיילים, יפן היא ארץ יקרה מאוד. כך גם הנסיעה בה ברכבת. לכן, מטיילים רבים „מעדיפים" לנסוע בה חינם.

ישנן מספר שיטות מעניינות לנסיעה חינם ברכבת היפנית; אחת מהן, אולי הפשוטה ביותר לעבור את הכרטיסן במבט תמים, כאילו אינך מבין, ולהמשיך קדימה בביטחון. היפני הוא בעל נימוסים רבים מאוד ולא יעז לעצור בעדך בכוח. שיטה אחרת, הנהוגה גם בהודו, היא שינוי התאריך על גב

(המשך בעמוד 13)

דליה הלפרן ■

* השם בדוי, כמו שאר השמות בכתבה זו. השמות האמיתיים שמורים במערכת.

רחוב אבן־גבירול 46, תל־אביב

נעלי בריאות
במבחר גדול
תוצרת
גרמניה:
בירקנשטוק
רודה
נעליים
וקבקבים
לנשים
ולגברים

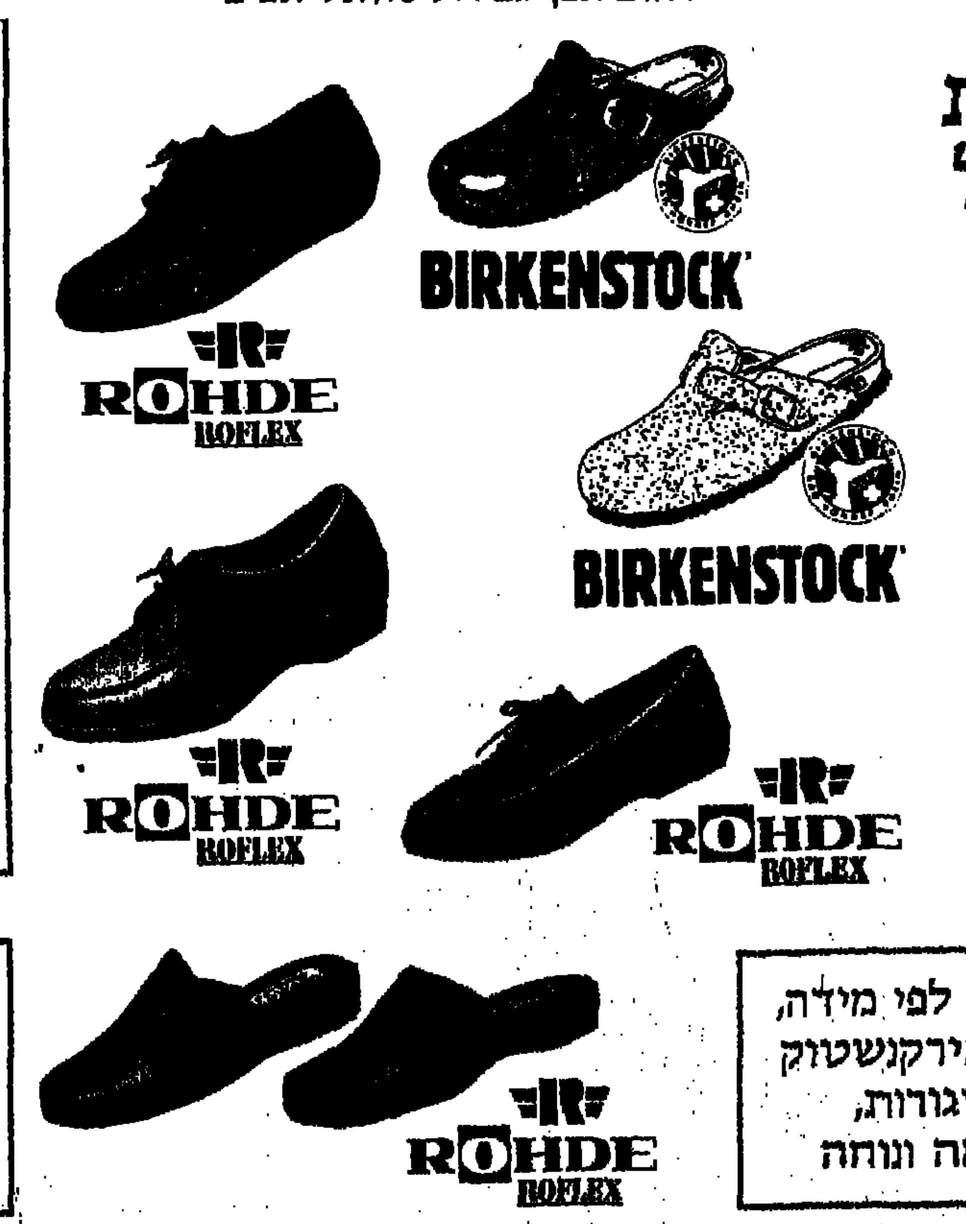

מדרסים אורטופדיים לפי מידה,
ומוכנים לפי שיטת בירקנשטוק
לכל הנעליים הסגורות,
להליכה קלה בריאה ונוחה

BIRKENSTOCK BAD HONNEF-RHEIN

עשה טובה לרגליים
עם
נעלי
הבריאות
של
BIRKENSTOCK

רחוב אבן גבירול 50, 46
תל אביב, טלפון 03-263580

צבי טימור

משק חם

לא זה הזמן

לאחרונה התפרסמו ידיעות, כי קיבוצים, או נכון יותר, מפעלים קיבוציים, עומדים לגייס כסף בבורסה. הידיעות לא היו לגמרי מדוייקות. לא היה מדובר בהנפקת מניות, בהן ישתתף ציבור רוכשי המניות ברווחי המפעל הקיבוצי, או בהפסדו. הנפקת מניות כזו עשויה להיות מסובכת, הן מבחינת הקיבוץ והן מבחינה ציבורית, במידה שהכספים יושקעו במפעל, שלא יצליח מבחינה עסקית. המדובר הוא, איפוא, בהנפקת איגרות חוב, נושאות ריבית קבועה, לתקופה ארוכה.

מבחינה עקרונית, אין בהנפקת איגרות חוב כאלו שוני רב מקבלת אשראי בנקאי. במקום מפקדונות הציבור בבנקים, מקבלים את האשראי ישירות מהציבור הרחב. הציבור עשוי להעדיף רכישת איגרות חוב בגלל הריבית, הגבוהה יותר במספר אחוזים; ובגלל בטחונו, כי המפעל הקיבוצי — הנהנה מערבות של התנועה הקיבוצית, — הוא לווה בטוח, ויהיה מסוגל להחזיר את הכסף בתום התקופה.

האשראי הבנקאי בישראל מוגבל. גם שוק ההון מולאם. ועל מנת להנפיק איגרות חוב יש לקבל היתר מהממשלה. מתן אישור ממשלתי לגיוס כסף באמצעות איגרות חוב. יש בו ויתור של הממשלה על גיוס אותו סכום עבור עצמה. לכן, בהימנעות מגיוס כסף באמצעות איגרות חוב, יש משום ויתור על הקצאת משאבי הון, העשויים להיות מנוצלים להשקעות מפעלים. אין אלטרנטיבה לגיוס הון כזה, ואם מוותרים על גיוס הכסף מהציבור, אי־אפשר להשיג אותו סכום מהבנקים ואי־אפשר להביאו מחו"ל — שוב בגלל מיגבלות, שהממשלה מטילה.

האישור הממשלתי ניתן, בדרך־כלל, רק להשקעות מאושרות במפעלי ייצור. לכן, ניתן לראות בהנפקת איגרות חוב אמצעי לגיטימי לגיוס כסף בשוק הון, שכפוף כולו להכוונה ממשלתית, כאשר המחיר הסופי של כסף זה אינו יקר יותר מהמקורות האלטרנטיביים.

בכל זאת, קיימות שתי סיבות, בגללן אין להמליץ כעת לקיבוצים ללכת בדרך זו ולנצל את האישורים הממשלתיים שניתנו. הסיבה הראשונה היא המצב בשוק הכספים. כיום, אשראי דולרי לטווח ארוך אינו אטרקטיבי בגלל ירידת שער הדולר בעולם ובגלל רגיעה באינפלציה בארץ. סיבה שנייה היא בכך, שבנק־ישראל מנסה לגייס סכומים גדולים למניעת הזרמה ממשלתית. הבנק המרכזי מגייס את הסכומים במחיר גבוה. השבוע נמכרו איגרות חוב ב־92% מערכן הנקוב. את ההפרש בין מחיר המכירה לבין השווי הנומינאלי יש לחלק במספר שנות האיגרת ולהוסיפו לריבית. המדובר בתוספת ריבית ריאלית של כ־3.9% לשנה. גם הריבית הנקובה באג"ח. אם היא 10%, כאשר היא מחושבת על השווי הנומינאלי, תעלה ל־12.9% על התמורה בפועל, ושהיא, כאמור, רק כ־90% מהשווי הנקוב. כלומר, האשראי, שיושג בדרך זו, יתייקר.

ניתן להוסיף נימוק נוסף לדחיית גיוס כספים מסוג זה: הידיעות המתפרסמות על הקשיים הכלכליים של קיבוצים עלולות להעלות את שיעור הריבית, בו ניתן יהיה למכור את האג"ח לציבור.

לכן, כדאי להמתין בגיוס כסף ע"י איגרות חוב לתקופה רגועה יותר, כאשר הממשלה ובנק־ישראל יהיו פחות לחוצים והקיבוצים יוכלו שוב ולהפגין ביטחון עצמי במשקיהם וביכולתם הכלכלית. ■

מה הולך

חוזרים לבורסה

בשבוע שחלף נתבשרנו מעל דפי העיתונות, כי כמה קיבוצים וארגונים אזוריים פנו לבנק ישראל לקבל אישור להנפקת אגרות חוב דולריות. על־מנת לגייס כספים מהציבור. בין הפונים כמה קיבוצים של התק"ם וגם אחד של הקיבוץ הארצי.

ומאליה עולה השאלה, האם — לאחר כל הפרשות, הביקורת הציבורית, וערות החקירה והמלצותיהן — אכנם חוזרים הקיבוצים לבורסה?

שלמה לשם, דובר התק"ם: „המדינה כיום איננה מהווה גורם רציני במימון פרוייקטים בתעשייה, חלקה ירד בהרבה. אם הקיבוצים מבקשים לצמוח, אזי יש צורך לחפש דרכי מימון. יש גם קושי מסוים לייבא כסף מחו"ל, בשל מגבלות של בנק ישראל והאוצר, ולכן פונים מספר קיבוצים ומבקשים אישור להנפיק אגרות חוב דולריות. אומנם זה קשור עם בורסה. אבל, לדעתי, לא מדובר בהפרת החלטות התנועה. זו לא הלוואה בשוק האפור ולא מניות למסחר. אגרות החוב שיונפקו לציבור לא יקנו לרוכשיהם שליטה כלשהי על הקיבוצים. הם רק יקבלו ריבית".

דובר התק"ם מספר, כי גם התק"ם כתנועה מבקשת לנהוג בדרך דומה. אולם רק לאחר שהנושא יגובש ויובא לדיון ולהכרעה במרכז התק"ם, בקרוב.

ובקיבוץ הארצי פנה קיבוץ אחד בלבד לבנק ישראל, לקבלת אישור דומה. ולאחר שיקול דעת נוסף ובעצה אחת עם המחלקה לכלכלה נסוג מהעניין.

זמי מר (בית־ניר), רכז המחלקה לכלכלה בקיבוץ הארצי: „אין לנו עבודה עקרונית שלילית לגבי הנפקת אגרות חוב לציבור. וכשפנה קיבוץ אחד וביקש לנהוג בדרך זו, לא התנגדנו במיוחד. אחר־כך התייעצנו שוב והחלטנו לסגת. לא מבחינה עקרונית ואידיאולוגית. פשוט, בסכומים בהם מדובר לא שווה להיכנס למערכת הזו".

אם כך, לא צריך להיבהל. הקיבוצים לא חוזרים לפעילות ספקולטיבית בבורסה. מדובר בפעילות סולידית, ובשלב זה — בתק"ם בלבד. אם בנק ישראל יאשר זאת, כמובן.

אבי בניהו ■

חדשות 10

שלמה פרנקל

לכו אל הבנקים, גזברים חמודים

ההכנסה השנתית של הקיבוצניקים מגיעה לכ־50 אלף דולר למשפחה, וזה הרבה, הרבה כסף. הצעות הבנקים לשמירת ערך הכסף, שאינו מוצא דרכו לחו"ל, אינן מפתות מספיק. הברושים המירתיים והאלקקים מציעים הרבה יותר הם מציעים רווחים של ממש

ייצור כורסאות וספות נפתחות למיטות
מזרוני ספוג וסנדוויץ בכל גודל רצוי עם ציפוי
מבדי כותנה כביסים, בדי אקרילן ובד ריפוד

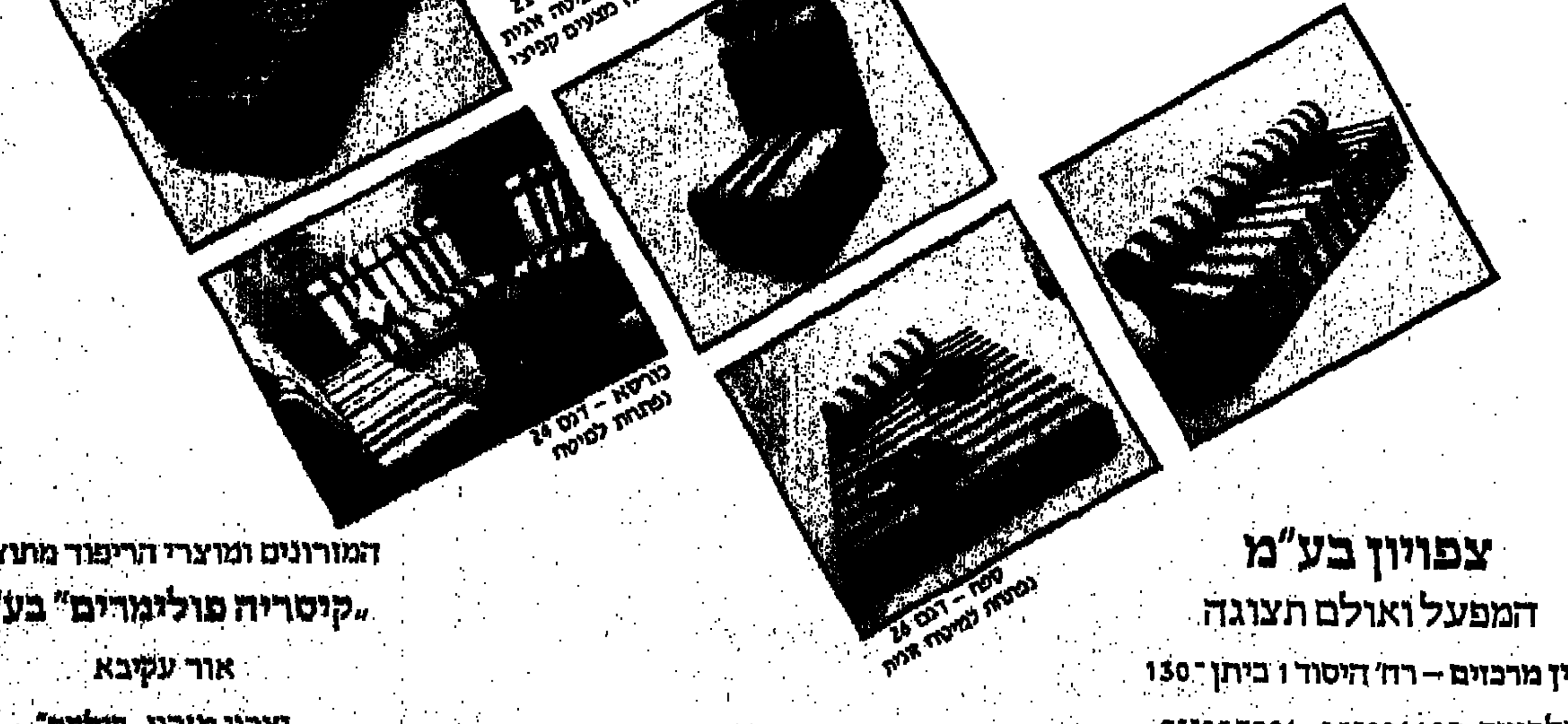

המזרונים ומוצרי הריפוד מתוצרת
„קיסריה פולימרים" בע"מ
אור עקיבא
יצרני מזרון „רילקס"

צפוויון בע"מ
המפעל ואולם תצוגה
בנין מרכזים – רח' היסוד 1 ביתן 130
טלפונים: 03-826495, 03-835086

שיר

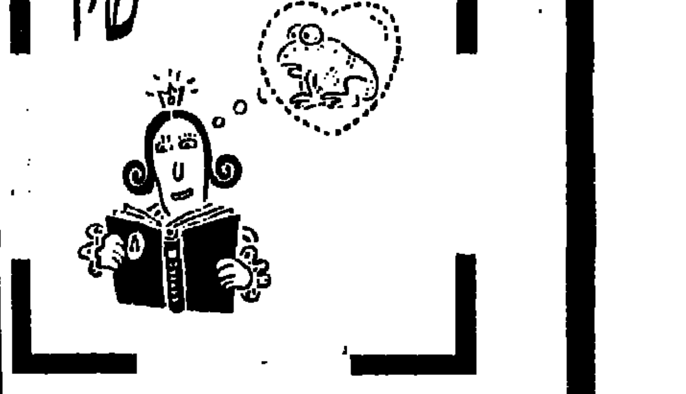

בגדי המלך

הם היו המנהיגים.
היו באים רק לשבת
וידעו לדבר יפה על עבודה
וגאולת האדמה.
מוסרים דו״ח ישר מפי
הגבורה:
„מאיר אמר..."
(לובקה הקטן שעבד כל היום בשמש בטוריה
ישב תמיד בשורה הראשונה
מקשיב בפה פעור כדי לא לאבד מלה
ומיד נרדם)
אבל בעינינו הם היו מצחיקים נורא
כשהיתה להם פעם תורנות
או גיוס
מתְפַשים בבגדי העבודה החדשים
עם הקפלים וריח הנפטלין.
הכובע המגוהץ ונעלי העבודה המבריקות —
ישר מן הארון.

עלי א.

דילמה

איך יוצאים מהמשבר

„לאחר שלב ההכחשה נכנסים לשלב ההלם ולאחריו מנסים להאחז בעבר. רק לאחר שלב ההתנתקות ממה שהיה וחיפוש דרך חדשה, יבוא השלב האחרון של השינוי וההתחדשות". אורי מרי, מהמכון ליעוץ ארגוני וחברתי, בתק"ם, על המשבר הכלכלי והדרך להחלץ ממנו.

„מה יהיה אצלנו"; „למה זה יוביל אותנו?"; „איך נצא מזה?" — ההחרפה שחלה במצבם הכלכלי של קיבוצים רבים, הביאה אותי לבחון מה קורה אצלם ומה עלול להתפתח.

ברמה הפוליטית, התנועה תפעל לגבי גורמים חיצוניים, שמדיניותם תרמה למצב. ברמת הישוב הבודד, קיבוצים חזקים, שלא הסתבכו מדי, אולי ייצאו מחוזקים יותר. הם יראו במצב שנוצר הזדמנות ללמידה. הם יטפלו בסכנות המיידיות ויתארגנו ביעילות להיחלצות בטווח הארוך. לעומתם, ישנם קיבוצים, הנמצאים מזה שנים ארוכות במשבר, ואין המצב הכלכלי הנוכחי אלא תוספת נדבך למטען הקשיים המצטבר שלהם. קיבוצים אחרים יימצאו על רצף, בין שני הקטבים. חלקם ייחלצו מהמצב עם תוספת ניסיון ובלי זעזועים קשים; אחרים יעברו תקופה של משבר טרם ייחלצו. באחרונים אעסוק כאן.

ארגון נכנס למצב של משבר כאשר מכלול דרכי ההתמודדות הרגילות שלו אינו מספיק לפתור את הבעיה, המהווה איום על המערכת. ממדי המשבר מותנים ברמת השינוי הנדרשת, על־מנת שהארגון יוכל לשוב ולתפקד בצורה אפקטיבית. מבחינה זאת, אין הקיבוץ שונה מארגונים אחרים. כאשר רמת השינוי הנדרשת היא גדולה מאוד, קיבוץ עלול להתקשות להתמודד עם המצב וכתוצאה מכך יגברו בעיותיו. ההחרפה עשויה להתבטא בכך, שלקשיים הכלכליים יהיו השלכות על תחומי חיים אחרים, כגון הרגשת החברים, היחסים ביניהם, תפקוד המערכת וכו'. אין הכרח, שקשיים פיננסיים וכלכליים יובילו למצב של משבר; אבל, אם המערכת מתקשה להתמודד עם המצב החדש, היא עלולה לעבור תקופה של משבר, טרם תיחלץ.

בתהליך ההיחלצות של ארגון ממצב משברי אפשר להבחין בחמישה שלבים. בשלב הראשון, הכחשה, משתדלים להתעלם מהשינויים שחלו ומהקשיים להתמודד אתם. בשלב השני, כאשר המציאות טופחת על הפנים ואין יותר אפשרות להתעלם ממנה, נכנסים להלם. בשלב השלישי מנסים להאחז בעבר ולא לאבד את המוכר והבטוח. השלב הרביעי הוא של הינתקות ממה שהיה עם כל הכאבים הכרוכים בכך וחיפוש דרך חדשה. השלב האחרון הוא שלב השינוי וההתחדשות בו זזים הלאה ובונים את הדרך החדשה.

יש קווי דמיון בין השלבים האלה לבין מה שעובר על הפרט בשעת משבר אישי, אשר קשה להתמודד אתו, כדוגמת אובדן בן זוג. אבל, קיים גם שוני בכך, שבארגון — הגבולות בין השלבים פחות ברורים וקבוצות אוכלוסיה שונות עלולות להימצא בשלבים שונים זה מזה. בארגונים, ככלל, קורה גם, שלא נחלצים ממשבר והארגון מתדרדר לקראת התפרקות. השלבים, המתוארים כאן, הם של אותם מקרים בהם כן נחלצים. השערתי היא, ששלבי ההיחלצות מתארים גם את מה שמתחולל ויתחולל בחלק מהקיבוצים, שנכנסו למשבר בעקבות המצב הכלכלי והפיננסי, שהתהווה במדינה.

אופיו של משבר הוא כזה, שהרעה בתחום אחד גורמת להחרפת המצב בתחומים אחרים. גורם אחד משפיע על השני, והאפקט המצטבר מערער את מצבה הכולל של המערכת. היציאה ממצב של משבר חריף היא קשה ככל ששלביו מתקדמים. לכן, ארגונים רבים מתדרדרים עם החרפת המשבר עד להתפרקות וחיסול. הערבות ההדדית בין קיבוצים מונעת התדרדרות כזאת, אבל אין בכוחה למנוע את הקשיים והכאבים של שלבי המשבר השונים, בטרם ישוב הקיבוץ לתפקוד אפקטיבי דרך שינוי והתחדשות.

ההכחשה

„זה יעבור"; „אלה הם קשיים זמניים, וכעבור זמן הכל יחזור לקדמותו"; „בנו זה לא יפגע"; „מאי־עשייה שום דבר לא נבנה; באם נסתבך, יעזרו לנו להחלץ"; „כולם נוהגים כך, למרות כל האזעקות".

בהכחשה מופעלים מנגנונים של התעלמות מהמתחולל. מתעלמים מסימני הסכנה המתקרבת. חוששים מהצפוי ועל־כן לא מכירים בו. אצל אנשים, כפרטים, מתחילה תחושת אי־שקט, יחד עם התחלה של חששות והרגשת אי־ודאות. אבל הרוב לא רוצים לקרוא את הכתובת על הקיר. היחסים בין קבוצות והיחסים הבין־אישיים ממשיכים כפי שהיו קודם. אף כי, פה ושם יש מי שמחפש את חברתם של אחרים, על־מנת שיתנו לו חיזוק בדעתו, שלא יקרה דבר. אינפורמציה על המתרחש בחוץ והשלכותיו על הנעשה בפנים — איננה מועברת למוקדי ההכרעות ואיננה משפיעה על ההחלטות. הרגישות לנעשה בחוץ והאיום שהוא משדר להמשך תפקוד המערכת — מוקהים.

יחד עם זאת, במקביל להתעלמות ולהדחקה של אינפורמציה ישנן התחלות של שמועות, המדליקות אור אדום אצל אנשים עירניים ורגישים לנעשה. המנהיגות חלוקה בינה לבין עצמה. חלק, ככל הציבור, מתעלמים, מרגיעים וממשיכים בניהול העניינים כמו קודם. בודדים מתחילים להשמיע קול ולהתריע על השאננות בפני הסכנה הקרבה. אך גם אלה חוששים לעורר פאניקה ואינם פועלים בהחלטיות להבטיח היערכות לקראת הצפוי. ממשיכים בטיפול בבעיות השוטפות ולא נערכים לקראת הטיפול בבעיות הצפויות בעקבות השינויים שחלו ותכנון של היערכות והתארגנות לקראת התקופה, שאליה הולכים להיכנס. המבנה ממשיך לתפקד, כפי שתיפקד בעבר ללא שינויים. הפעילות בתחום הכלכלי היא של התעלמות, עסקים כרגיל. רואים את מה שקורה כשינוי זמני, שאחריו הכל יחזור לקדמותו. ממשיכים בהשקעות, בהוצאות ובמגמות הייצור כמו קודם.

הלם

„איך זה היה יכול לקרות לנו?"; „איפה הייתם?"; „צריך להעניש אותם"; „אנו תובעים ועדת חקירה"; „מה יהיה?".

ההלם מתחולל, כאשר חברי הארגון נעשים מודעים לסכנה, המאיימת על הישרדותם כארגון או על יכולתם להשיג את מטרותיו. המכה ננחתת, ואין יותר אפשרות להתעלם מהמציאות המאיימת על הקיום. אין אשראי, אין כסף להמשך תפעול שוטף, לקניית חומרי גלם או לקיום האנשים. אנשים כפרטים מרגישים מאויימים על־ידי המציאות החדשה והם מגיבים בכאב, חרדה, כעס ותוקפנות, וחלקם בהינתקות. מחפשים על מי להוציא את התסכול ומפנים את הכעס והתוקפנות זה אל זה.

ביחסים הבין־אישיים אולי יופיעו תופעות של לשון־הרע ורכילות. יהיה חיפוש אחר שעיר־לעזאזל. צפויה הרעה ביחסים בין קבוצות שונות באוכלוסיה, כאשר קבוצה אחת מאשימה את השנייה באחריות למצב ומתהוות קואליציות של קבוצות, הנמצאות במתיחות זו עם זו. בתנאים אלה אין אינפורמציה יכולה לעבור בצורה יעילה ופורחת חרושת של שמועות וסיפורים, המעוותים את המציאות.

הסמכות של הנהגת הארגון יכולה להתערער מתוך כך שהיא מאבדת אמון ותמיכה של הציבור. יש המאשימים אותה באחריות למצב. תיתכנה תופעות של האשמה הדדית בין בעלי תפקידים מרכזיים, התפטרויות ואי־יכולת להשתלט על המצב. בתנאים אלה קשה לקבל החלטות יעילות. מתרכזים בסכנות המיידיות ועוסקים בכיבוי השריפות, הנדלקות על כל צד. הבעיות הרגילות של הארגון הופכות חסרות משמעות לאור המציאות החדשה ומתקשים להפנות אליהן אנרגיה. הפעילויות, הקשורות לתכנון לטווח ארוך וקביעת יעדים לעתיד, נכנסות לתקופת תרדמה. תפקוד הארגון נפגע. אי־הוודאות פוגעת בפעילות וגורמת למידה של תוהו ובוהו. יוזמות מושתקות וכל עשייה, הכרוכה בהוצאת כספים גדולה, משותקת. הפעילות הכלכלית מופנית לקיצוצים, פגיעות וחסכונות, היכן שרק ניתן; בשכבות השומן, באם יש, בהוצאות הקיום ובתחומי הרווחה. כמו שבעבר פגעו במביאי הבשורות הרעות, כך תוקפים את מקורות הדיווח על המצב ונוקטים פעולות לשיפור הנהלת החשבונות והכנת הסיכומים הכלכליים, כאילו, שבאם ישופר הדיווח, ישתפר המצב.

היאחזות במה שהיה

„אחרי עבודה מסורה של ארבעים שנה — שוקת שבורה"; „מה יהיה איתי?"; „איפה אעבוד?"; „מוכרחים לשמור על המסגרת ולהמשיך לתפקד"; „צריך לחזור למה שהוכיח את עצמו בעבר".

לאחר מכת ההלם, עולות חרדות לגבי העתיד. יש חשש גדול לאבד את המוכר, הידוע, הרגיל והבטוח של העבר, וחרדה ללכת לקראת הבלתי ידוע בעתיד. יש קושי גדול להינתק מתנאים, עמדות וקשרים אליהם אנשים רגילים. יש חרדה עצומה בפני השמטת הקרקע מתחת לרגליים. פוחדים, שעם אובדן העולם המוכר תאבד הזהות העצמית, שהיתה חלק מעולם זה. מעדיפים ליצור אשליה של ביטחון, יציבות וודאות, שבפועל אינם כבר. הרגשות האנשים, הטיפוסיות לשלב זה, הן אלה הקשורות לאובדן משהו — כעס, אשמה, צער, אבל, אידיאונים וריכאון. גוברות תופעות של פרישה פנימית והתכנסות אנשים בתוך עצמם. או במשפחותיהם, או בעבודתם, המבטיחה אי של יציבות בעולם המתערער.

היחסים הבין־אישיים ובין קבוצתיים הופכים מנוכרים יותר. מצד אחד, יש מגמה להתלכד יחד כלפי האיום החיצוני ולגלות נאמנות ומסירות ללא תנאי. מצד שני, המתיחויות בין הקבוצות מחריפות, כאשר הקבוצות מתלכדות פנימה ולפעמים רואות זו בזו סכנה. לעיתים נחלש הקשר האמיתי בין אנשים, על רקע ההסתגרות הפנימית. התקשורת הופכת לטקסית, לתנועות ללא משמעות אמיתית, ללא קשר אותנטי בין אנשים. מחפשים גוף חזק, שינהיג ויעביר את המערכת בביטחון דרך הסערה המתחוללת. מעניקים סמכויות רבות להנהגה המרכזית. בשם „שליטה על המצב" כל ההחלטות מרוכזות בידי אותו גוף. אבל האמון בהנהגה עדיין נשאר נמוך.

הבעיות מטופלות בדרך מכאניסטית. הן מתועלות לדרכים המקובלות, מבלי להתמודד אתן ברצינות. הארגון נתון לבעיות של היום ולכראויות מיידית, מבלי לעסוק בתכנון ובעתיד. שומרים על מבנה שהיה מקובל בארגון בעבר. משתדלים „לא לנדנד את הסירה". בתחום הכלכלי גוברת תביעה חזקה להעלאת תפוקות, להגברת העבודה בתמורה ולניידות עובדים. עולה הפיקוח בכל מיני תחומים, כגון השקעות והוצאות. פרוייקטים של פיתוח ומודרניזציה בציוד מופסקים. הוצאות אחזקה חיוניות נדחות וציוד אינו מתוקן כראוי. מנסים להעלות מחירים, מצמצמים בשירותי רווחה ומקצצים בלימודים.

הינתקות וחיפוש כיוון חדש

„נצטרך לחיות עם זה"; „עלינו להשלים עם המציאות החדשה"; „הכיוון החדש אינו מותיר מקום ל..."; „אצטרך להגיד שלום ל..."; „האסטרטגיה החדשה שלנו תהיה..."

בנקודה מסויימת ההתלכדות ההגנתית, הצורך להמשיך להאחז בעבר, ההתרפקות עליו והניסיון לשמור על היש — אינם יכולים עוד להוות מטרייה בפני המציאות שהשתנתה. לא נותרת ברירה, אלא להכיר בכך, שנוצרו תנאים אחרים ויש להיפרד מהעבר ולחפש כיוונים חדשים. יש להתנתק; להגיד שלום ולהשלים תהליך של אבל על העבר, שלא יחזור עוד לעולם. יש לצאת למדבר ולחפש את החזון החדש.

בשלב זה, אנשים כפרטים זקוקים לעיבוד האבל שלהם. עליהם להגיד שלום למה שהיה ולהשלים עם כך, שמה שהיה היה ולא יחזור עוד. הרגשות האופייניים הם של צער עמוק תוך כדי השלמה, כבתחושת סיום אבל. רק עם ההשלמה יש סיכוי למעבר אל תקוה חדשה, להתרוממות רוח לקראת דרך חדשה. לצמיחת אנרגיה חדשה המזינה את הרצון והיכולת לעשייה ולפעולה.

הרגש ביחסים עובר מהאשמה על כשלונות העבר אל תלות הדדית. אל שיתוף פעולה בחיפוש פתרונות להווה ולעתיד. היחסים נהיים יותר קרובים והדדיים. עם התחלת התחדשות של אמון הדדי. הקבוצות מפסיקות להוות איום זו לזו ומתחילות לראות זו בזו מקור של תמיכה ועזרה. הזעזוע החריף, שעבר על המערכת, יוצר התקשרויות חדשות בין אנשים וקבוצות, שלא היו קודם במגע קרוב. מחפשים ומנסים דרכי תקשורת חדשים; צורות דיון ומפגש, שלא נוסו קודם, מתגלות כיעילות יותר. ישנה פתיחות לבחון שיטות חדשות של העברת אינפורמציה.

החיפוש אחר דרך חדשה מעלה למרכז העשייה כוחות מנהיגות חדשים. המנהיגות המתחדשת נהיית פתוחה יותר להשפעות רבות ושונות. מתייחסים לרעיונות מבלי להתחשב בסטאטוס של מי שהציע אותם. מתחילים לשתף בהחלטות שכבות רחבות יותר, ושיתוף המעורבים בנושא מגביר את המחוייבות של מקבלי ההחלטות לביצוען. בפתרון בעיות לא קופצים ישר לפתרונות, אלא לומדים וחוקרים את הבעיה ביסודיות, תוך פתיחות ועידוד חשיבה יצירתית ומקורית. הפרספקטיבה לתכנון מתרחבת מעבר למיידי ולהווה אל העתיד. בתפקיד המבנה יש נכונות לנסיונות ולבחינת דפוסים חדשים. מטילים ספק בדרכים הישנות ומחפשים אפשרויות ארגון חדשות ושונות. המבנה החדש מתחיל להתמקם כמתאים לפונקציות שעליו למלא.

בתחום הכלכלי מתנתקים מהפעילויות, התוכניות והמדיניות שתרמו למשבר. עולות תהיות לגבי כיווני העיסוק של הארגון ושליחותו. חלק מהמנהיגות הכלכלית, הקשורה לתוכניות והאסטרטגיה של העבר, מפנה מקום לאחרים. עולים כוחות יוזמניים חדשים, שיש להם את הידע הרלוונטי, לכיוונים כלכליים חדשים. מתחיל תהליך של קביעת עדיפויות, הערכה מציאותית למצב העכשווי וחיפוש אחרי סיכויי העתיד. נשלחים סנסורים רגישים לחיפוש אפשרויות חדשות בסביבה ולמניפולציה שלה. נעשית בחירה חכמה של פרוייקטים עם עדיפות וננקטות פעולות לצמצום אי־הוודאות (מערכות מידע ויעוץ) ובהירות הצורך לרכישת גישות חדשות.

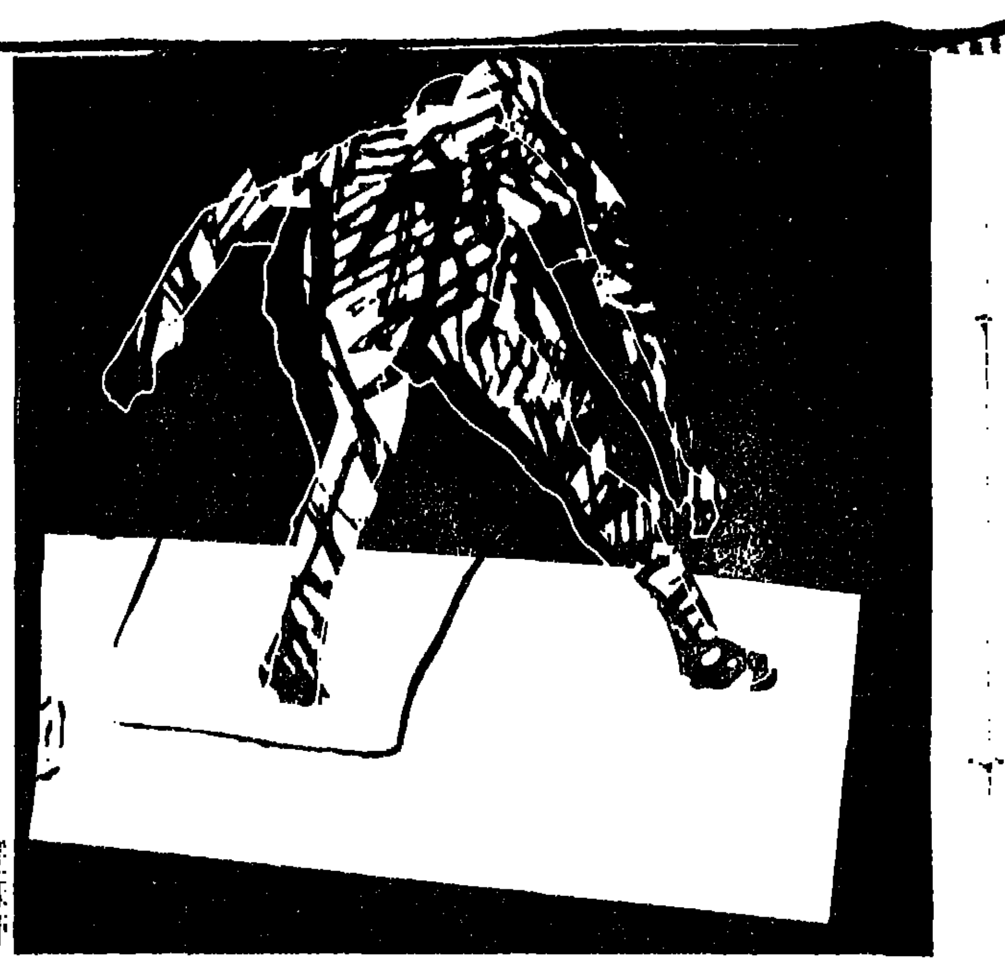

שינוי והתחדשות

„עלינו מחדש על דרך המלך"; „נושבת כאן רוח חדשה"; „חזרנו להיות עצמנו"; „התגברנו על המשבר"...

בשלב השינוי וההתחדשות ישנה מגמה של ביסוס המציאות החדשה בארגון. זהו השלב, בו מתחדשים תהליכי הצמיחה, תוך התמודדות אפקטיבית עם הסביבה שהשתנתה.

האנשים מרגישים שוב ביטחון בעתידם וחוזרת אליהם תחושת המשמעות במעשיהם. מתחדשת ההרגשה של חפיפה בין מטרות הארגון ובין צורכי הצמיחה של חבריו. היחסים בין האנשים מאופיינים שוב בהתחשבות זה בזה ויותר סובלנות וקבלה הדדית. יש יותר שיתוף פעולה בין אנשים לבין עצמם ובין קבוצות שונות, תוך התחשבות בשוני אישי וקבוצתי. יש התאמה בין פעולות הקבוצות השונות ובין צורכי הכלל.

האינפורמציה הזורמת במערכת אמיתית יותר. היא משקפת את המציאות. יש יותר חפיפה בין ההרגשה ובין הביטוי. הכוונות אינן נסתרות. ניתן להאמין למה שמושמע. התקשורת זורמת בכל הכיוונים, ולא רק מלמעלה למטה. ההנהגה מכוונת למטרות. מי שינהיג נקבע על־ידי אופי התפקיד שיש לבצע, והמנהיגות מתחלפת לפי הצורך. החלטות מתקבלות בתהליך ובמקום שהן צריכות להתקבל. הבעיות מטופלות בצורה גמישה על־ידי האנשים המתאימים ביותר מבחינת ההבנה והטיפול בהן. מטרות ארוכות וקצרות טווח משולבות יחד בתוכנית כוללת. המבנה הוא אורגאני וקשור לפונקציות שעליו למלא. המבנה צומח ומשתנה, בהתאם לצרכים משתנים. הוא מבוצר ומוטיבציוני ויוצר אנרגיה לעשייה.

מבחינה כלכלית מתחדש תהליך הפיתוח והצמיחה. מתגבשת תפיסה כוללת ומדיניות הדרגתית בתחום הכלכלי, התואמת את השינויים שחלו בסביב ובארגון עצמו. מופעלים פרוייקטים חדשים, העונים לצורכי הסביבה השונה שצמחה. נוצרים עודפים, המאפשרים המשך חידוש, פיתוח וצמיחה.

מה שניתן לעשות בכל שלב, על־מנת לצמצם את הסבל והקשיים ולזרז את תהליכי השינוי וההתחדשות — ראוי להתייחסות נפרדת.

אורי מרי ■

(המשך מעמוד 10)

לא הכל זהב

הכרטיס, וכך הכרטיס נותר אפקטיבי מדי שבוע בשבוע.

מספר שוקי: „היו בינינו כאלה, שהשתדלו לחסוך לעצמם את לינת הלילה ו'סידרו' לעצמם מקומות לינה בחינם. היפנים נוהגים להשאיר את דלתות משרדיהם פתוחות, ואלה מקומות אידיאליים להעביר בהם את הלילה. העם היפני רואה בך זר, שיש לסייע בידו, כי לבטח אינו מבין רבות".

„גם הברחות הן דבר של מה בכך", מסביר שוקי. כולם יודעים על כך ורבים מנסים את מזלם. „אני שנאתי זאת, ובכל זאת, הברחתי דברי אלקטרוניקה מיפן לקוריאה. פעמיים עברתי את הגבול בשלום. בפעם השלישית נתפסתי. לקחו ממני את המצלמות, אך לא עשו לי דבר. כשחזרתי דרך אותו מקום, החזירו לי את המצלמות, וכהגיעי לבית המלון של ה„תרמילנים" קנה ממני את הסחורה טייל צעיר". זהו הסכם בלתי כתוב, הקיים בין המבריחים: אם אינך מצליח בהברחה, יקנה ממך אחר את הסחורה וינסה את מזלו.

שוקי מונה שיטות נוספות להברחה: „הבנות נוהגות ללבוש גרביים הדוקים, ולהחביא בתוכם, בין הרגליים, למשל, „זום" של מצלמה. ניתן להסתיר חפצים מתחת למעיל, או עמוק בתוך התרמיל. השיטות רבות לאינספור. אני הייתי ה„מומחה" של החבורה בנושא זה..."

כמו סם

קשה לשמוע הרהורי חרטה בדברי המספרים. יש להם קושי להסביר לך, מה קורה אי־שם בארצות רחוקות, בהן המוסר נעשה גמיש ולא מקפידים לכבד את החוק. הם קצת נבוכים משאלה זו. נראה, כאילו מעולם לא השקיעו מחשבה שנייה להתפרקות מהמשקע שנותר בתוכם.

אילן מנסה להסביר: „בארץ אין מבינים את נפש המטייל. טיול הוא כמו סם. כשנדבקים בו, מוכנים לעשות הרבה כדי להמשיך בו. רק מי שמטייל יכול להבין זאת"; ושוקי מבקש להרגיע: „לא דפקנו אף אחד באופן אישי. בסך הכל, אמנם ביצענו מעשה נגד המדינה, אך זה היה לטובת המקומיים. יש גם בעיה של העדריות. הנורמה קיימת ורבים מצליחים בהברחות. נוצר מעין לחץ חברתי. או אולי אתגר אישי לנסות את כוחי. אישית, שכנעתי את עצמי, שזה לא נורא; שאינני פוגע באף אחד. ובסך הכל אספתי חוויות נוספות למלאי הגדול".

מרבית המטיילים מבליטים את העובדה, שהם חיים בצימצום רב. מנסים לחסוך כל פרוטה, כדי לטייל כמה שיותר. אך טבעו של כסף בטיול, שהוא נע בכיוון אחד בלבד ולבסוף גם אוזל. וכשמרגישים, שהכיס מתרוקן, נכנסים ללחץ מסוים. התחושה היא, שחייבים לכבוש עתה את כל העולם. מוכרחים להספיק הרבה.

אחרים מהמספרים מבליטים את העובדה, שבארצות מסויימות יש תחושה מתמדת, שמנסים לסדר אותך. המקומיים רואים בך תייר עשיר ומצפים לכל הזדמנות לרמות אותך באמצעות הפקעת מחירים, גניבות וסתם עקיצות קטנות. זו אולי סיבה נוספת לעבירות על החוק ולנכונות לשמור על הכסף בדרכים־לא־חוקיות. לישראלי קשה לעמוד בעקיצה עליכה, שמישהו ניסה לרמותו. מצב זה, אגב, אופייני יותר לדרום אמריקה.

קשה אולי להכביר את התופעה, הנפוצה בקרב המטיילים הישראלים. תשובות מקצועיות צריך להפנות אצל הפסיכולוגים והסוציולוגים. דבר אחד בולט לעין. ההברחות אינן מעוררות כלל נקיפות מצפון בסיפורי המטיילים.

דליה הלפרין ■

LIZ
מנהל/ת מחסן חברים
מנהל/ת מחסן ילדים
את מיגוון דגמי החורף של LIZ ניתן להשיג:
* במשביר המרכזי — בסניפים ברחבי הארץ
* במחסן הקיבוצים
המפעל וחנות המפעל:
— שביל המרץ 4 קרית מלאכה — מאחורי עיתון הארץ
— השחר 8 מאחורי כלבו שלום
LIZ LIZ LIZ

הגיעו דגמי 86
במחירים מיוחדים
לחברי קיבוצים
העילית שבסטריאו
Sansui
להשיג ב־מ.ת.מ., שק"ם, כל־בו שלום
וכן בחנויות המובחרות ברחבי הארץ.
יבואנים:
דינמיק 80 בע"מ
רח' בן־יהודה 84, תל־אביב, טל. 03-233961

המרכז המקצועי לציוד
טיפוס גלישה ומחנאות
אצלנו תוכל לרכוש ציוד מקצועי
מחוץ־לארץ ★ ישירות מהיבואן
חבלים ✦ אמצעי בטיחות ועגינה ✦
קסדות ורתמות ✦ ספרות מקצועית
✦ תרמילים מחו"ל Lowe
✦ שקי שינה Mountain Equipment
✦ אוהלי סיירים ואוגלו
טיולים וקורסים מקצועיים
בהדרכת מדריכים מוסמכים (עם תעודות)
★ ייעוץ והדרכה במקום ★
פרץ 34, תל־אביב 383266, 03-371016 (ליד התחנה המרכזית)

חדש, 3 פאזות ★ מידות: 40 × 55 × 75
טלפון 069-36605 בערב

אסמור בע"מ
מבצע הנחות ענק
לחברי קיבוצים ומושבים
טלוויזיות וידאו ורמקולים

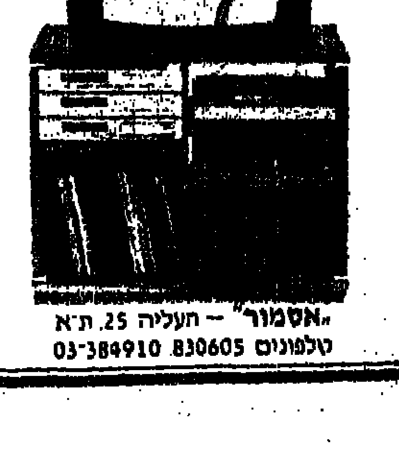

„אסמור" — העליה 25, ת"א
טלפונים 03-384910 830605

מוריה
פתוח כל מוצ"ש 18.30 — 22.00
יצרני שטיחים בעבודת־יד
מבצע ההוזלות נמשך!!!
★ שטיחי רצפה בכל הגדלים
★ שטיחים מקיר לקיר בעבודת־יד
★ שטיחי קיר אמנותיים
★ אחריות ל־10 שנים
אל תקנה שטיח
לפני שביקרת במוריה

בתיה שחף

איך זה אצלכם

"מורידים פרופיל ומצמקים את המלאי", חוזרים ומשנים מרכזי הכלבו בקיבוצים ו־חושפים את המדפים המרו־קנים. היכן ניתן עדיין להשיג שוקולד "קריק־קראק", או צעצועי ילדים?

המדפים מתדלדלים

רביד: רחוק מהכביש הראשי

רביד - קיבוץ צעיר עם תקציב כולל. הכל כאן חדש ומתהווה יום יום. כך גם נהג הבית, היורד לטבריה, כמעט מדי יום, להביא מצרכים טריים, שבתנאים רגילים וטבריה מובאים אל הישובים באמצעות "תנובה" .. "זו בעיה שלנו ושל כניה [illegible] וישובים צעירים, [illegible] בעינו, רחוק מהכביש הראשי"... אומרת אביבה [illegible], העובדת בכלבו הקיבוצי. את [illegible] [illegible] יש [illegible].

[illegible] אביבה בטיפים [illegible] - [illegible] והיעדר מרכולית, גם את מוצרי "תלמה", "אוסם" וכו' - ניתן לקנות בכלבו. פעם בחודש מגיעה אביבה לחיפה, כדי "להישאר בתמונה" ולראות בעיניים פריטים שמסיבות טבעיות נבצר מהסוכנים להביאם.

"המדיניות כיום - ע"פ התק"ם - להציג הכל במדפים ולצמצם עד אפס (כמעט) את המחסן שמאחור... מלאי קטן של ממתקים, בכל זאת קיים". המעשנים נהנים(!) ממבחר מגוון, במחיר מסובסד, לכל כמות התפיסות. ולהבדיל - נהנות החברות ממוצרי הגיינה־נשית, כרצונן וכצריכתן, בצורה חופשית, במחסן הבגדים.

להבות־הבשן: מצרך החודשיים

כלהבות־הבשן אין עדיין מרכולית ואת מצרכי המזון מספקים בכלבו, פעם בשבוע: נקניק, גבינה צהובה, חלבה, קצפת, לחם מיוחד ועוד. שיטת הניקוד פועלת, וגם סוכר וקפה מחולקים לפי ניקוד חודשי למשפחה. האספקה הקטנה היא בחלוקה חופשית. אך לא לגמרי, ופריטים "כבדים" יותר אינם מוצגים במדפים. אך עובדות המקום ישמחו לספקם - ולדעתם, כמובן: כך עם מטאטא, למשל, ועם מגב, דלי וכו'.

שלוש חברות מוסקרות על הכלבו. יעל בר יוסף

כבר 15 שנה במקצוע: "אנו משתדלים להמעיט בתוצרת חוץ - וזה לא קל. דברים יקרים מאוד, שבעבר היו במדפים - לא מובאים כיום. רק בהזמנה של החבר. גם המחסן שלנו הצטמק מאוד. החברים מודעים לדברים, ולומדים להתארגן במסגרת התקציב החדש".

לא עובדים בחלל ריק. יש רכז־שירותים ויחד עם ועדת צריכה קובעים את הדברים - ומיישמים בשטח, במעשי היומיום.

בשנות עבודתה הרבות ידעה יעל ימים טובים מאלה של היום: "פעם נהגנו לחלק "מצרך־החודש", פריט מסוים, שמרבים לקנותו, זבנג, מטלית משובחת, וכו'. גם כיום אנו ממשיכים, אך בתדירות שונה. אחת לחודשיים".

להבדיל מכך, בתדירות קבועה וחביבה, באים לכלבו הילדים, פעם בשבוע, בלי הורים, זוכים הקטנים לקבלת פנים חמה ונלבבת: "זה נחמד מאוד לכולנו", אומרת יעל, "אנו מצפות לילדים, ועושות הכל בכוונה שיהנו".

משמרות: השמפו נגנב ל'תפזורת'

"קניות השבת" הוא, לכאורה, מנהג עירוני, אך [illegible] גם בקיבוצים. [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible].

הממתקים היקרים ו[illegible] הוסרו לגמרי מהמדפים וניתן להשיגם רק בהזמנה מחייבת.

שרה ברקת מרכזת את הכלבו כבר שנה חמישית, ועמה עוד חבר וחברה ותיקה - העוזרים בשעות המכירה. "התקציב אצלנו כולל, פרט לריהוט ו... חו"ל ואבל על זה בכלל לא מדברים...). בכלבו אנחנו בודקים עצמנו מדי חודש, כדי לא לחרוג מהמסגרת המוגדרת".

כדי להישאר באותה מסגרת, מנסים להתרכז במוצרי כחול־לבן, לארוז בבית (עוגיות וכו'), אפילו השמפו עבר לתפזורת. "הכלבו משמש גם מרכולית, ופרט לסוכר - הכל קונים. אבל לא להיבהל, בהכנת התקציב הכל נלקח בחשבון, וזה בהחלט מספיק".

מספיקה גם מנת הסיגריות הדו־שבועית, שמקבלים המעשנים כחלוקה (ע"פ התק"מ), ומי שזקוק לתוספת - קונה במיטב כספו.

הקיצוץ החזק מותיר מדפים ריקים וזה לא כל כך נעים... "נקטנו צעדים אלה כדי לא להגיע למעמד של "קיבוץ מבור". ובוודאי אין זה סוף פסוק", אומרת שרה. "ועדת צריכה היא שמנחה אותנו, ולנו חשוב ביותר להביא מידע לציבור הרחב - ובזמן, כי החבר לא תמיד מודע למסגרת שלרשותו".

הכלבו שוכן במקום יפה ומרווח, ולאו דווקא בשל המדפים שהתרוקנו. "שעות הקבלה לענפים - פעם בשבוע, ולחיילים - בשבת. מעבר לזה - כולם באים יחד; אינני גורסת הפרדת המתנדבים והילדים, ואנחנו כאן ערוכים לקבל קהל מגוון - ולתת שירות לכולם".

געש: בלי מרפדיות

עידן המחשבים, הכובש יותר ויותר תחומים בחיינו, משרת כבר היום בגעש ענפי שירות צרכניים, כמו האקונומיה והכלבו, ובעתיד הלא רחוק, יצורף גם ענף ההלבשה ל"חגיגה". חגיגה? בהחלט. "ההרגשה היא כאילו עשינו קיצור דרך מהמאה הקודמת לימינו אנו", אומרת יהודית קצינסקי, רכזת הכלבו בגעש. "יש לנו אינפורמציה מיידית על המחירים, תנועות המצרכים ותמונת המלאי".

המלאי המוחזק כיום הוא קצר־מועד - עד חודש וחצי בלבד, וגם "צנום" יותר: מעט מתנות, כמעט ואין צעצועים, על דברי חשמל אין מה לדבר. כלי בית מגיעים באמצעות סוכן, פעם בחודש, והביקוש זהיר מאוד, ולרוב ע"פ הזמנה בלבד.

מצוקות הזמן הקפיאו את בניית המרכולית ובינתיים נשארו שירותים אלה בתוך מבנה הכלבו. "הסוכר והקפה -- חופשיים ומבוקרים. כך גם כלי כתיבה וניקוי. עבור סיגריות משלמים המעשנים, בנוסף לניקוד הכויאות: גם [illegible] מעלות הקופיפה. מוצרי הגיינה נשית ניתן לקבל במחסן הבגדים. כשהמוצרים הנבחרים הקפיאו, השלב זה, את המרפדיות, לענינה ליבן של הקניות".

תנאי שירות? "ערב אחד פתוח לחברים בלבד. ויום אחר אנו מזמינים את הילדים וההורים. אחה"צ, זה בילוי וכיף. כולנו נהנים - ואני נהנית, ממש שגעון!" כך יהודית, המשלימה בקרוב שש שנות עבודה והנאה בענף צריכה חיוני ורגיש.

עין־כרמל: קוסמטיקה מיובאת

72 שנה מלאו לרחל שיניבר, בחנוכה. עשר שנים היא מרכזת הכלבו בעין־כרמל, וודאי זוכרת את אותה מקלחת ציבורית עם האגדות וסיפורי המקום שנקשרו בה. מדרך הטבע, מקלחת זו, פג קסמה הראשוני ברבות השנים וכיום - לאחר שיפוץ ותוספות - משמשת ככלבו יפה ומרווח, לנוחיות הקהל והצוות המתפעל. הקהל הרב כולל גם את מטפלות בתי־הילדים, עובדים שכירים (רפתן "שכיר" כבר 25 שנה...), הנהנים מרישום קניותיהם בכרטיסיות.

רחל מקדישה שעות רבות לשירות החברים: "אנו פותחים גם אחה"צ ובערב (לעובדי־חוץ), שעות מיוחדות למתנדבים, ופעם בשבוע - לילדים, הממהרים לכאן בעיקר בימי הקיץ, ללקק קרטיב צונן וקר..."

בכלבו התקציב כולל, והכל נקנה בכסף. שנים רבות בניהול הענף לימדו את רחל מהן הכמויות הנדרשות לאחזקת מחסן במלאי מינימלי. ואם הסיסמה "כחול־לבן" טובה לממתקים ושוקולדים, הציבור הקיבוצי אינו אוהב אותה בקוסמטיקה: "החברים דורשים, בפירוש, מוצרי יבוא, וגם אם יקרים יותר - הטענה היא, שהכסף הוא שלנו ורוצים זאת בבית במקום לנסוע לחיפה". אין מדפים ריקים, אך מורגש איפוק רב במדור כלי־בית, ומי שחשקה נפשו ביקר יותר - שיסע לחיפה.

את הרכישות עושה רחל ב"משביר" בחיפה ומקדמת בברכה גם סוכנים המגיעים לקיבוץ. אחד מאלה, מגיע מתל־אביב מספר פעמים בשנה ומתמיד כבר שנים רבות.

שדה־אליהו: ירידה במספר המעשנים

המבנה - בטונדה לא מרשימה, והוראת השעה - לקצץ ב־5%, בנוסף לקיצוץ שמציע התק"ם, כל אלה אינם מרפים ידיהן של מזל הס וחברותיה, המרכזות את הכלבו בשדה־אליהו. "המטרה, להציג מבחר גדול, ככל שניתן - סידקית, טואלט וכו', מבלי לצבור מלאים. ערכנו תחשיב של סל קניות מבוקר, הסוכר והקפה גם הוא בתקצוב" - אומרת מזל. מאמץ רב מושקע בהבאת מוצרי כחול־לבן, והורדת פרופיל בדברים היוקרתיים. מוצרי מכולת יומיומיים מחולקים באופן חופשי במטבח. ובהיעדר מרכולית, יתר המצרכים (גבינה צהובה, סרדינים) נמכרים בכלבו.

בכלבו אוהבים ילדים, שאוהבים לבוא לכאן. פרט לכך, זוכים גם המשתלמים לשעות "משלהם" ביום ששי, לפני השבת, ומוצאי־השבת - כולה של החיילים. את ההנחיות והחיזוקים לביצועים בשטח, מקבלת מזל מהגזבר, בבית, ומפורום כלכלי, המתכנס מדי פעם במועצה האזורית בית־שאן.

בשדה־אליהו חל איסור עישון במקומות ציבוריים. הרצאות בנושא העישון וחריש עמוק במודעות על הנזק שבו, נוסף - המחיר שיש לשלם (לא מלא!) עבור "התענוג" - כל אלה (ואולי?) הביאו לירידה במספר המעשנים.

נוה־אור: אורזים בבית

א שנים בריכוז הכלבו והן הבנה כוונה לזמנים הקשים האלה. אסתי דרוקר מנוה־אור "יודעת לנווט את העניינים בעצמי והאחריות שלי אוטונומית לפילוח. אני קונה כמויות לשבועיים, ובתום פרק זמן זה, הכלבו ממש ריק... את הקניות מבצע רכז הקניות ב"משביר", וחלק מהסוכנים מגיעים לקיבוץ. אין לי חשק לנסוע".

פתיחתה של המרכולית, שתוכננה לעוד מספר חודשים, תידחה לפי שעה. מכל מקום - ניתן להשיג את כל המצרכים בכלבו: "קפה וסוכר ניתנים חופשי. הרבה דברים אנחנו אורזים כעת בבית וזה מוזיל. גם גלידות אני מוכרת כאן, כל השנה. סיגריות, מקבלים חמש חפיסות חופשי (ע"פ ערך של "טיים") ומעבר לזה נהגנו למכור בחצי מחיר. כיום - מעל ל־5 קופסאות - במחיר מלא. ואף מעשן לא נבהל מזה..."

מבנה הכלבו שימש בעבר מקלחת ציבורית, ואם הסתמן באופק סיכוי למשהו חדש - הרי שכיום גם זה נגוז. כצמוד לכלבו הנוכחי מחסן־הבגדים: "מי שבא לקחת בגדים - נכנס גם אלי. אין אפס", אומרת אסתר.

מגל: מבלי לפגוע בדברים החופשיים

פעם בחודשיים נוסעת רבקה פומן מקיבוצה, מגל, העירה ל"משביר", לערוך קניות לכלבו. את הדברים השוטפים מביא נהג־הבית וגם זה - במידה. "הוראת השעה - להוריד מלאים. ועלי להעריך צריכת החברים לחודש הקרוב בלבד. זה קשה", אומרת רבקה, "אך עם הזמן, למדתי להתארגן. קשרים שיצרתי עם סוכנים וספקים, עוזרים לי הרבה".

כחול־לבן? לאו דווקא: "במקרים רבים זה יקר יותר מתוצרת חוץ. והחברים לא מוותרים על איכות. כל חבר עושה לו את החשבון בתקציבו". חומרי ניקוי, טואלט וסידקית - בחלוקה חופשית. במוצרי הגיינה נשית "טיפסו" במגל לרמה, מהגבוהות בתק"ם, עד ש... נתבקשו לרדת מזה.

חלוקה חופשית אחרת - במקרר המטבח: דברי מכולת לשימוש יומיומי. שאר דליקטסים וצ'ופרים לגיוון הארוחות - בכלבו, בתיקצוב כמובן. "הכלבו משמש גם מרכולית, וגם כאן אינני מגזימה במלאים.

אני מעדיפה למלא רצונות ובקשות קטנים של חברים בדליקטסים ודברים מיוחדים".

כללית, מחפשים דרך להוריד בהוצאות הכלבו, מבלי לפגוע בדברים החופשיים. "קיימת בציבור מודעות גבוהה לחיסכון והכלכלנים שלנו דואגים לתת אווירה, שהבית שלנו הוא במגל - ולא בת"א או חיפה. על־אף שרובנו עירונים, חברי גרעינים".

בעבר, כשהתרכיזים נשאבו חופשי מהמיכלים, נחוץ היה להרחיב את הכלבו, ולו לשם כך בלבד. כיום, החבר מחשב היטב את צריכת התרכיז, בטרם יחוייב עליכך בתקציבו והזמנות ירדו פלאים.

ניסיון רב צברה רבקה בתחום השירות הזה, ויש גם נחת: "הגעתי לכך, שחבר המתכנן אירוע חגיגי, סומך עלי שאבחר עבורו מתנה, אעטוף לו, אנסח ברכה מתאימה, ואביא לו מוכן לחדרו".

גינוסר: בתיאום עם הגזבר

כשנכנס המזכיר הנוכחי של גינוסר לתפקידו, עמד על כך כי תקום ועדת שירותים. בעוד זמן מה, מסיימת עפרה לופן את תפקידה, כרכזת שירותים, ובתום שנתיים היא יכולה בהחלט לסכם דברים ולצפות אפילו קדימה: "זו תקופה קשה מאוד. ואם יש לנו דפוסי צריכה והתנהגות, אינני גאה בזה. המציאות כפתה עלינו צעדים קשים והחלטות מכאיבות. המחסנים ריקים, אין מלאים, והשיטה בהלבשה והנעלה - תערוכות. בכלבו יש "מדיניות מדף", כאשר כל פעילות המתוכננת לחודש הקרוב נעשית בתיאום עם הגזבר. מה שניתן, משתדלים להשיג ב"משביר", כשהמגמה היא לרדת מהסוכנים שמגיעים אלינו הביתה".

לאחרונה הצטמק מבחר הממתקים, וגם ארוחות־ערב בענפים, שבעבר הצטיינו במקוריות טעימה ויוקרתית... "איבדו גובה" ושבו להיות צנועות ביותר. כך גם בהגיינה נשית, והמרפדיות, שבעבר חולקו חופשי, הותירו את הטמפונים המיותמים במחסן הבגדים, ואילו אותן יוכלו להשיג רק בכלבו, בתשלום.

ואם סדר - אז אפשר להמשיך: הקוסמטיקה אף היא מאורגנת כיום בכרטיסיה. יש רישום, מעקב וביקורת על זרימת המוצרים מבית היוצר - הישר עד לפנים. "סדר" נערך גם במדפי הסיגריות, כשהמגמה להוריד מעט את הרמה... ולסכסר פחות.

גם במרכולית "חגיגה" והחידוש - הכנסת הקנות, השמן והביצים לניקוד. לא קל היה להכניס את הקיבוץ למהלכים דרסטיים כאלה. וגם אחרי 9 אסיפות בעניינים הללו, לא כולם שוכנעו ועדיין בוכים. "ראית פעם מישהו, שהורידו לו רמת־חיים, ולא יקטר? אך יש מודעות לדבר והאסיפות רבות משתתפים - מסבירה עפרה.

בגינוסר קיים פורום חדש, כלכלי, המתכנס אחת לשבוע, כדי להחליט מה קונים - ומה לא. מה עוד? דף־מידע שבועי, ביוזמת המזכיר, המודיע ידיעות מפעילות הוועדות - לציבור החברים. "זה משהו נהדר", אומרת עפרה, "וחשוב לציין: גם הוועדה "שלי" - שירותים - זה חיוני ונהדר, איך אפשר בלי זה?"

גת: "קריק־קראק" רק לימי הולדת

המקום יפה ומסודר, מרווח ואסתטי, מעיד צבי גליק על הכלבו שהוא מנהל בקיבוצו גת. מעתה גם מרווח ומרוקן עוד יותר: "מזה כארבעה חודשים נכנסנו למהלכי קיצוץ רציני וכיום מחלקות צעצועים, משקאות חריפים, מתנות וכלי בית - סגורות. בקוסמטיקה נותרנו עם מעט מוצרים, ונוותר גם על השוקולד היקר ביותר". סעיף העישון צומק ב־28%. על המערניה הוטל קיצוץ ב־21%, בהשוואה לאשתקד. כך גם באספקה קטנה - ירידה של 10%. ההחלטות שנתקבלו בשיחת הקיבוץ והמחייבות נקיטת צעדים אלה מעמידות את הקיבוץ כ"ראשון שנקט צעדים דרסטיים כאלה", מעיד צבי. החברים, כמובן, אינם מרוצים מהירוק החנורה (ולא מהז...).

"מוצרים שניתנו באופן חופשי מסופקים מהיום ברישום, והנהגת השיטה הביאה ירידה של 40% בביקוש" - אומר יורם תמרי מרכז המשק. מצרכי המרכולית, אף הם בתוך הכלבו, ופרט לסוכר, תה, קמח, שמן וביצים - הכל בניקוד. בעתיד הקרוב יוכנסו אף הביצים לניקוד. "גזרנו על עצמנו קיצוץ רציני, מעבר להמלצות הקבה"א, בתחום המזון" - מבהיר יורם. שיטת הרישום של המצרכים החופשיים גרמה לשינוי במנהגי הצריכה. החברים מסתפקים בפחות (גורם ההרתעה).

את הקניות עורך צבי ב"משביר המרכזי" (90%) והיתר - ספקים פרטיים, באמצעות ארגוני קניות.

גמישות בשעות הפתיחה, מונעת לחצים מיותרים: ביום חמישי, "לקראת שבת", בין 17.00 ל־19.00. החיילים מוזמנים ביום שישי בערב. הכלבו משרת גם אולפן ושכירים בקיבוץ (לא במזומן!). הוותיקים המוזמנים בצהרי היום (12.00-13.00) זוכים גם ל"הקלות" נוספות: המצרכים השונים, לפי מדורים, מונחים גם בסלסלות בעלות צבע שונה, במטרה להקל איתור המצרך המבוקש. החבר'ה מרוצים.

צבי משתדל מאוד להביא מוצרי כחול־לבן (91%) וכאמור, נזהר מהיקר ביותר ו"מנקר העיניים": "שוקולד קריק־קראק אני שומר רק לאירועים מסויימים - ימי הולדת - וקרטון אחד לחודש - מספיק בהחלט".

שער־העמקים: סיגריות בתא אישי

בשער־העמקים הכלבו סמוך לחדר־האוכל. ובכל זאת, המעבר מפורום שיחת הקיבוץ - אל כתלי החנות, הוא עצום, מרגיז וקשה ביותר: ההחלטה בדבר הקטנת תקציב הצריכה, שנתקבלה (דמוקרטית) בהרמת ידיים, מלווה בקיטורים רבים. באחרונה נדרשה בלהה רונן לקצץ עוד 10% בכלבו: "במקום לקצץ בכל המוצרים, בחרתי שלושה פריטים, שהיו בחלוקה חופשית, ואותם העברתי לקנייה מסובסדת: מטלית לרצפה, ממחטות־אף ומפיות נייר יפות. נוכחנו, בכל מה שהחבר נדרש לשלם עבורו - הצריכה יורדת פלאים". ונסיונה של בלהה בתחומי השירות והצרכנות - רב. בעבר ריכזה את המתפרה, אחר כך עשתה מספר שנים בהנהלת־חשבונות, וכיום היא נושאת בריכוז הכלבו. כל זה עוזר לה בזמנים כה קשים, כיום, לנווט את הענף בהצלחה ובלי לחצים מיותרים. מעקב יומיומי על תנועת התקציבים, סיכומים חודשיים והגשתם לגזבר - במועד: "זה המשחק שלי, החשבונות" - מעירה על עצמה.

בחג ה־50 לקיבוץ נערכה תערוכת פריטים שימושיים בכלבו, וכל חבר בחר לו כרצונו: סולם נוח, סל קניות נייד, תרמוסים. כיום כבר לא רואים אותם כאן. מדפים, שבעבר היו עמוסי סחורות ובמבחר רב - נראים כיום אחרת. עצובים יותר, "נקיים" ומדולדלים... פחות צעצועים תלויים על הקיר, מוצרי קוסמטיקה נקנים כבודדים - ולא בתריסרים, כבעבר.

המקום עצמו - מרווח, נאה ו"מזמין" להיכנס. התמונות המעטרות את קירותיו וירק הצמחיה

המוסיפה חן לאולם. הם נחלת השנים האחרונות והפרות, שכבנו כאן בזמנים ההם. הכירו ירק בטעם אחר.

בחדר האחורי - מחסן למלאי (קטן) ועוד חדר להכנת אריזות. "אצלי זה צומת. מכאן מספקים מצרכים לכולם - לבתי־הילדים, ועדת קשר, ענפים, גרעין ומוסדניקים, המגיעים לכלבו בשובם מ"עמקים" שבמזרע. וכן ילדים, הבאים פעם בשבוע - בלי הורים - מ־17.00 עד 19.00".

בפינה ניצב ארגז קירור - ובתוכו שאריות הקיץ: זה סוף הגלידה, ו"נחדש את המלאי בקיץ הבא".

סמוך לשולחנה של בלהה - תאי המעשנים: "לכל מעשן החלוקה היא בתא אישי". מתחת לשולחן - חומרי הדברה לגינות. "העיקרון הוא לרכז את האספקה, כדי למנוע התרוצצות בין רשויות שונות. בעבר גם כלי תפירה שבנו כאן..."

ביום ג' - סגור לקהל. "אני מתעוררת כהבוקר על תקינות, מקבלת סחורות ונוסעת לחיפה. מוצרי קוסמטיקה, כלי בית ושמתנצעס לילדים אני אוהבת לחפש ולבחור בעצמי, בעיניים". על אף זאת, גם ביום כזה, חבר שוקק מאוד ובהיפות לעזרות לא צפוי בכלבו - ייענה ברצון ובהבנה. "כאן אני גמישה עם החברים".

לצוות שייכים עוד שני חברים בגיל 70, המסייעים באריזה ובקבלת קהל, ברישום. שלוש וחצי שנים בריכוז הכלבו - ע"פ כללי הרוטציה, בשער־העמקים. "יחד עם זאת, אני מאחלת לעצמי שבכהונה זו עדיין אזכה לשרת את הציבור בתנאים פחות מקוצצים - וביתר רווחה", מסיימת בלהה.

עין־שמר: זלמן את קלמן

לחדר־האוכל בעין־שמר, קרוב מגרש חניה מסודר, קרובים־קרובים גם המרכולית והכלבו. בזמנים קדומים יותר שימש המבנה כאורווה ומאוחר יותר - כמחסן הספקה.

במבט ראשון, האולם גדול ונרווה והמצרכים "מטפסים" על מדפים כמעט עד לתקרה לאורך כל הקירות, מבלי לאבד מקום. אף על הרצפה... לצרות החללים והמדפים הריקים פה ושם, עדיין המבחר רב ומגוון - במסגרת הנתונה - תקציב כולל, כבר מספר שנים, בחלוקה חופשית: נורות, אבקת מכון, שרוכים, צמר גפן ומשחת נעליים בלבד.

גם המעשנים הקבועים "זוכים" ל־20 חפיסות (כבחירתם) חופשי, בחודש, ומעבר לזה, התענוג מסובסד ב־50%... מדף הקוסמטיקה דליל היום יותר מבעבר. כך גם בצעצועים ובכלי בית. פורום כלכלי צרכני (רכז המשק, רכז צריכה, רכז קניות) מתכנס פעם בחודש, כדי להכין תחזית קניות לחודש הקרוב, אותן מבצע רכז הקניות, בעיקר בתל־אביב, והיתר - בחדרה. או מספקים שמגיעים לכאן: "המשביר", "שמן", "עלית", "עץ הזית".

ממול לכניסה מקרר לגלידות: "החזקנו כאן סחורה עד הגשם החזק, ובעונה הבאה שוב נמלא את המקררים. באים אלינו גם "ויטמן" וגם "תנובה", לפעמים באותו יום..." - אומר זלמן, העובד בכלבו כבר 20 שנה יחד עם קלמן. שלו ותק בן 11 שנה.

הענף משרת אוכלוסיה של כ־1000 איש. כולל אולפן, מתנדבים, מוסדניקים ושכירים (ממירים מזומנים בכספי פנימי - "בונים"). בימים א' וג' סידורים, נקיונות, קבלת סחורה ואריזתה: "שנים רבות אנו אורזים כל מה שאפשר לרכוש בתפזורת. למשל, קונים שק גרעינים לא קלויים (40 ק"ג) והחבר הקונה בזול, קולה כרצונו בהדרך".

בערב "נקי" מפעילות לרכבית הציבור "הנהגנו שעת פתיחה מ־21.00 עד 22.00, כדי שהחברים יוכלו לבוא אחרי ההשכבה בראש שקט ונקי". יום ה' מקובל כמוקדש לקניות "לקראת שבת". "אצלנו, יום שישי זהו גיהנום", אומר זלמן, "כאילו פתוח רק אז"... ומחזק דבריו קלמן: "ממש כמו ירידה, החברה באים לבלות. זה קרוב למרכז, ועושים סיבוב יחד עם המרכולית... יש גם שבאים יום יום להציץ. אם הגיע משהו חדש..."

ולעתים, אכן יש חדש. זלמן את קלמן פתוחים לדעיתנות ולניזוזיות. ובעניין הזה אין נוקשות. יחד עם זאת, הבנה, כיום, להקטין קשרים עם ספקים. במיוחד כאלה ה"בודדים" ובנכים מזלם: "אותנו כבר לא יסדרו. אנחנו מספיק שנים במקצוע -- אומרים הותיקים, המכירים את כל הספקים. יחד עם הוותיקים עובדת גם כלי. זכעת הכתבה היא במלאת היבתה בשמירת לילה. כלי שייכת לדור הצעיר, ובין המתח ומבוח הרוטציה, תחלף בבוא העת. "יש החלטה, שהחברים ותיקים, מגיל מסוים, ובמידה ובמוגלים עדיין להמשיך בעבודתם - אינם כלולים בעקרון הרוטציה. והנה, אתנו כאן - "קלמן וזלמן" נשארים בכלבו ועובדים עם יד על הדופק: "הכסף שלנו, אנו, המשלמים, חייבים להיות זהירים ביותר כיום. במיוחד עם כל מיני "האפרים" קבנים".

תחום הבריכה והביקורת היה מבוטח בעבר על־ידי ארגון הקניות "עמקיהשר". כיום קצרה ידו מלהושיע. אנשיו מגיעים לביקור במשקים לפחות רשמית כדי... "אין להם זמן לזה - אז אנחנו משתלטים על העניינים". כך גם התרשמתי מרגע שנכנסתי למקום, כמהלך הביקור.

בתיה שחף

שב נוח
ב־44 ש"ח בלבד

"ישב נוח"
כסא מתכת מתקפל
לבית ולגינה
בד חזק ורחיץ
ב־8 גוונים אופנתיים

מחיר מבצע
44 ש"ח כולל מע"מ
★ ★ ★
הנחה לקניה מרוכזת

מ.ת.ל.
רח' אבן גבירול 20
טל. 03-287217/8

מסרי — חברה בע"מ
טלפון 063-78633
קבלן מוסמך המבצע
★ עבודות גידור רשת ותיל מכל הסוגים
★ עבודות מדרכות
★ כריתת עצים מכל הסוגים
★ קונה צריפים וסככות אסבסט משומשים
★ קונה צינורות משומשים
העבודות מתבצעות באחריות מלאה ובמחירים סבירים

לרכזי קניות, חברי קיבוצים ומשקים!
קניות ותיקונים במרוכז של מוצרי חשמל ביתיים ותעשיתיים
שרות בלעדי למוצרי: אמקא, אלקטרוסטר, דימפלקס, פרוגרס

● רדיאטורים
● שואבי אבק
● מיקסרים
● מכשירי אלקטרוניקה ושאר מוצרי חשמל ביתיים

מכירות של מוצרי חשמל לתעשיה ובית בסיטונות וליחידים

מרכזים לחשמל
רח' קיבוץ גלויות 45, ת"א
טל. 03-833544 — 828501

מבצע מוצרי חורף בהנחות גדולות

כיפה ירוקה

האמנם חינוך קיבוצי

מי שחיכה לברקים ורעמים — לא זכה לקבלם במועצת הקיבוץ הדתי בקיבוץ לביא, שעסקה בבחינת דרכו החינוכית; גם נסים לא התרחשו במועצה זו, שהחלה ביומו האחרון של חנוכה.

מתח רב שרר בקיבוץ הדתי לקראת מועצה זו והעניין שהיא עוררה חרג מזה המלווה, בדרך־כלל, את מועצותיה של התנועה. על הפרק עמדה הצעה של סטיב אפק מקיבוץ ראש־צורים, להקים בית־ספר תיכוני שלישי בקבה"ד, בשל „התפוצצות אוכלוסיה" בבתי הספר הקיימים כיום.

העוקץ איננו נעוץ בעצם העובדה של הקמת בי"ס תיכון שלישי, הוא נעוץ באופיו המוצע של המוסד: בי"ס במתכונת ישיבה לבנים ואולפנא לבנות, ובמסגרת פנימייתית. המציע רצה לראות בישיבה זו, לכשתקום, מוסד על־אזורי, שיהיה פתוח לילדים מכל קבוצות הקבה"ד, והציע למקמו בעין־צורים, סמוך לישיבת הקבה"ד בעין־צורים.

על מה רעשה הארץ?

כ־3000 ילדים בגילים 0־18 מתחנכים כיום בקיבוץ הדתי, 700 מתוכם בשני בתי הספר התיכוניים ביבנה ובשדה־אליהו. שני מוסדות אלה הם האחראים ל„תוצר החינוכי" — אותו מוצר תעשייתי, החובק בתוכו את בניו ובנותיו של הקיבוץ הדתי.

הקיבוץ הדתי, כחברה דתית, ציונית ומודרנית, מנסה כל השנים לבחון את דרכו בחינוך כדי להתאים את החינוך בשטח — לצרכים המשתנים.

הבחינה מתבצעת בשטח עצמו, כל העת, ובמועצות מיוחדות, המוקדשות לנושא החינוך. האחרונה שבהן התקיימה בעין־הנצי"ב לפני עשור שנים, ובה הוחלט, בין השאר, על הקמת ישיבת הקיבוץ הדתי, השוכנת כיום בעין־צורים.

בתי הספר של הקבה"ד הינם, במודע ובמתכוון, בלתי־סלקטיביים — לומדים בהם כל בני הקיבוץ ובנותיו בחינוך מעורב — שגם הוא מאושיות (יש דבר כזה?) התנועה.

ברור, איפוא, כי הצעתו של סטיב אפק עוררה רבים בקיבוצים עצמם (בעיקר בוותיקים שבהם) ובמוסדות החינוך, היות שהנסיון שהצטבר בישראל לימד, כי הקמת הישיבות התיכוניות הסלקטיביות פגעה קשות בבתי הספר התיכוניים הדתיים, עת זנחו אותם התלמידים הטובים שהעדיפו לחבוש את ספסלי הישיבה.

נטישת החינוך הקיבוצי?

מייסדיו של הקבה"ד, חלוצים מגרמניה, הודהו עם מתכונת החינוך של החברה היהודית המסורתית במערב־אירופה, וראו בתיכון הריאלי של ר' שמשון רפאל הירש בגרמניה את קבוצת ההתייחסות שלהם. הם ביקשו להתאימו למציאות החדשה של מדינת ישראל — כך טוען הסוציולוג ד"ר מרדכי בר־לב במאמרו „החינוך התיכון בקבה"ד מול החינוך הישיבתי", שהתפרסם כחומר רקע למועצה. בתיכון של הקבה"ד נשמר הרעיון של „תורה עם דרך ארץ" כרעיון אחדותי־אינטגרטיבי, המשלב מלכתחילה את הרכיבים השונים לכדי מציאות חינוכית הארמונית. ברוב הישיבות התיכוניות רואים עדיין בלימודי החול כורח, שיש להשלים עמו — בחלקן נושבת כיום רוח, שהיא זרה לדרכו של הקבה"ד. באחרות מהישיבות משמשים רבים, שלא שירתו בצה"ל — ויש בהן הטפה להמשיך וללמוד בישיבות גבוהות, ולאו דווקא בישיבות ה„הסדר". ברור, שרעיון כזה זר לקבה"ד, הרואה בשירות הצבאי לא רק חובה דתית ולאומית כי אם גם זכות (בתוכנית ה„שילוב", שהוא מציע, נדרשים הלומדים בישיבת הקבה"ד לשרת שירות צבאי מלא לצד הלימודים — בכך שונה הוא מהשירות בישיבות ה„הסדר").

לצד הצעתו של סטיב אפק הוגשה למועצה הצעה, שזכתה לתמיכה בכל הקיבוצים הוותיקים בקבה"ד (על הצעירים — בהמשך), המבקשת להגדיל את המוסדות הקיימים בצורה, שתאפשר מגמות לימוד שונות, ובכללן מגמה תוכנית ואף ישיבתית, או הקמת בי"ס שלישי, שיהיה זהה באופיו לקיימים כיום. כהצעה זו בולטים שני העקרונות, הקיימים כבר בתיכונים הקיימים: הם מעורבים לבנים ובנות; והם בלתי־סלקטיביים.

רוב בני הדור השני בקיבוצים הוותיקים למדו במוסדות אלה, ועם כל תחושתם, שיש לפעול להגברת לימודי הקודש במוסדות הקיימים, בכדי להגיע לתוצאות טובות יותר בחינוך הדתי, תוצאות שיבטיחו גם אחוזי הישארות רבים יותר של בוגרי החינוך הקיבוצי (מחקר הדור השני בקבה"ד, שהסתיים לא מכבר, מגלה התאמה רבה בין דתיותם של הבוגרים — לאחוזי הישארותם בקיבוצים) — הם שוללים הקמת מוסדות ישיבתיים — כפתרון חינוכי לצורך להגיע לשיפור בחינוך.

שונה המצב בקיבוצים הצעירים (כגוש־עציון — כפר־עציון, ראש־צורים ומגדל־עוז) וכמידה רבה גם בעלומים שבדרום. חברי הקיבוצים האלה הינם „התוצר־החינוכי" של הישיבות התיכוניות בישראל, והם לא התחנכו בקיבוץ הדתי. הם מבקשים לשלב בתיכון הישיבתי, שיוקם, את ערכיה של הישיבה התיכונית ואת ערכיו של הקיבוץ הדתי — במוסד שיהיה בבעלות הקבה"ד ובשליטתו.

רצונם של הקיבוצים הצעירים במסגרת שונה קיבל ביטוי מעשי לפני כשנתיים וחצי, כאשר קבוצת כפר־עציון הצטרפה לישיבת „אור־תורה" שבאפרת, בניהולו של הרב שלמה ריסקין. הקבה"ד לא רצה בצעד זה, ומלכתחילה ביקש להקים בגוש־עציון בי"ס תיכוני קיבוצי שלישי.

רק בדוחק רב אישר הקבה"ד כניסת ילדי כפר־עציון לישיבה, למרות שנעשו צעדים להבטיח שמירת אופיו המוצהר של המוסד המשלב, למשל, גם עבודה ממש, יום אחד בשבוע בישובי הגוש.

חברים רבים בקיבוץ הדתי ראו את הצטרפות ילדי כפר־עציון למוסד זה בחשש גדול — כשל נטישת כיוון החינוך הקיבוצי של הקבה"ד.

האם ילדי הקיבוצים הדתיים יקבלו חינוך קיבוצי־דתי, או יחונכו ברוח הישיבתית?

המצב כיום הינו ברור. רוב חברי הקיבוצים הוותיקים מבקשים לשמור את הישן ולשפרו בהדרגה, חברי הקיבוצים הצעירים מבקשים, ברובם, לחנך את הילדים ברוח ישיבתית בישיבה של הקבה"ד. על כך בעצם נטוש היה הוויכוח.

„תוכנית האוטונומיה"

שאלת התיכון היתה הנוקבת ביותר — התלוו אליה שאלות רבות נוספות: השאלה, היכן ילמדו הילדים, קשורה למקור הסמכות. האם יש להתמיד בקו החינוכי, בו מחליטה התנועה היכן ילמדו הנערים, או שיש להעניק אוטונומיה מלאה לכל קיבוץ וקיבוץ בשאלה זו?

במחקר דור ההמשך עלתה כמכרעת שאלת השפעתו של הרחוב הקיבוצי על הבנים והבנות. היא עולה, ללא ספק, על השפעתם של בתי הספר. השפעתו של מרכז גידולי־השדה, או מפעל קטיפת הכותנה, עולה, פעמים רבות, על זו של המורה, או המחנך.

בגלל השפעה זו רצוי לשאוף לכך, שבתפקידים מרכזיים בקבוצה יעמדו חברים, שהם גם דמויות מופת בשטח הדתי. כדי לא להשאיר זאת במסגרת של שאיפה בלבד, סוכם לשבץ בסדרי־יום העבודה לימוד תורה (הדבר נעשה כבר בפועל ממש בקיבוצים אחרים) ותפילות בזמנן.

בחיפוש אחר מעורבות

גם שאלת מעורבותו של הקבה"ד בחברה הישראלית עלתה במועצה. לאחר שצוינו תחומי הפעולה הקיימים, סוכם להקים בכל קיבוץ וקיבוץ ועדת מעורבות, אשר תפקידה, כשמה, להגביר את פעולתו של הקיבוץ באיזור.

כמו כן, סוכם להביא לכך, שבכל שנה תיפתח חברת־נוער באחת מהקבוצות. הוזכרה גם בעייתו של כפר־עציון, אשר מנסה זה זמן לפתוח חברת־נוער בקיבוץ ובשל מניעים ועיכובים פוליטיים, אינו מצליח בכך.

בשנים האחרונות חל נתק בין בני הקיבוץ הדתי — לחניכי תנועת „בני־עקיבא" בני גילם. לכך סיבות חברתיות, לעיתים גם אידיאולוגיות. כדי להשיב את שיתוף הפעולה, סוכם לבדוק הצעה להקים „חטיבת בני הקיבוץ הדתי" במסגרת בני־עקיבא. המגמה היא להפעיל את הבנים כחטיבה, אשר תשתלב, בסופו של דבר, בבני־עקיבא.

גם תופעת הגזענות עלתה במועצה. שמו של אותו האיש לא הוזכר בפירוש, אך החלטות המועצה קראו להתוות דרכים חינוכיות נגדו.

המועצה קראה לבתי הספר ליזום ולתכנן מפגשים חברתיים־לימודיים עם חברות שונות בחברה הישראלית. השאלה, אם לכלול בכך גם ערבים, היתה כמעט בלתי נמנעת, ובסיכום הוחלט, כי ייערכו מפגשי היכרות לימודיים בכל מגזרי החברה, בלי לוותר על הכנה מדוקדקת ותוך הכרת ייחודו של עם ישראל. אם ייצאו מכך מפגשים עם חניכים ערבים — לא ברור לי, אך נכונות עקרונית — היתה פה.

על הקיבוץ הדתי לא פוסחים תהליכים שונים בחברה הישראלית. „ראש קטן" בצבא אינו עדיין בעיה, ב"ה, אך מקרים אחדים של ירידת בנים יש, לצערנו. המועצה, בהידרשה לנושא, רואה תופעה זו בדאגה רבה ופנתה למוסדות לטפל בהשבת הבנים ובפעולה חינוכית, שתמנע את הירידה.

לצל"שים רבים זכתה ישיבת הקיבוץ־הדתי.

המועצה ראתה בסיפוק את התקדמותה של הישיבה, ואת התחלת תוכנית „השילוב", בה משלבים שירות צבאי ותלמוד תורה. אולם גם ביקורת יש בהחלטות הנוגעות לישיבה: המצב הוא, כי לא כל הקבוצות נענות כראוי לשלוח תלמידים לישיבה.

כל קבוצה נתבעה לשלוח ברציפות לפחות חבר אחד לישיבה והקבוצות הגדולות מתבקשות לשלוח לפחות שני חברים.

גם ישיבה לבנות

גם החברות (שאגב גילו פעילות רבה, לעיתים אף קולנית מאוד במהלך המועצה) — לא קופחו.

בעמק בית־שאן נפתחה מסגרת לימודית לבנות בוגרות צבא, לפני יציאתן לשנת השירות, והמועצה ביקשה לראות בכך צעד ראשון להקמת מוסד קבע לבנות, מקביל לישיבת הקיבוץ־הדתי.

בין שאר ההחלטות — נבחרו מחדש גם מוסדותיו של הקיבוץ הדתי, ועדה חדשה, שטרם היתה קיימת בעבר, היא ועדת־בירורים תנועתית בה יישבו מחכמי התנועה, יודעי משפט והלכה, והם שיפסקו, במקרה שיהיה צורך בכך, בין החבר למוסדות קבוצתו.

מעניין לציין, כי לא נבחרה מחדש הוועדה הפוליטית. הדבר אינו מרמז על אדישות פוליטית. להיפך. המזכירות הפעילה של הקבה"ד ציינה, כי הוועדה עסוקה באחרונה ומגלה יוזמה רבה (שיקום המפד"ל), והיא תיבחר מחדש במועצה הקרובה, שתעסוק בדרכו הציבורית של הקבה"ד.

בשעה 2.00 לפנות בוקר, לאחר ליל־שימורים ארוך ומרתק, ובהתרוממות רוח בלתי רגילה, הנדירה אפילו באירועים כגון אלה, ננעלה המועצה. לאחר שנמצאה נוסחת פשרה באשר לבית־הספר הקיבוצי: סוכם להטיל על ועדת החינוך החדשה של הקבה"ד לקיים בדיקה מעמיקה ולהביא המלצות באשר לצורך בהקמתו של בי"ס תיכון נוסף לילדי הקבה"ד. עד כאן נראה הדבר כהישג בלעדי לגישה „המסורתית". אולם נחמה יוכלו למצוא גם החברים מהקיבוצים הצעירים, שצידדו בהקמת ישיבה. בהמשך הפיסקה נאמר, כי הבדיקה כוללת גם את מיקומו ואופיו (כולל אפשרות של אופי ישיבתי, עם הפרדה חלקית בין המינים וכו').

מועד הקמתו של בי"ס זה ייקבע על־פי החלטות הישובים השותפים לו, לפי החלטות התנועה.

אלי ברמן ■

גרדה כהן

ארוחת ארבע

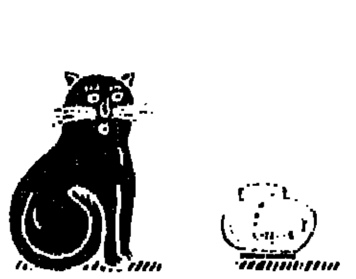

לשנה האזרחית החדשה

עכשיו חוגגים עמי העולם את חג הכריסטמס והסילווסטר, ויש להם מטעמים רבים. אולי נטעם גם אנחנו?

באנגליה אוכלים, למשל, עוגה בפירות יבשים. עוגה כבדה ומלאה כל טוב וגם יקרה. אך אוכלים ממנה פרוסות דקות דקות והיא נשמרת חודשים.

עוגת פירות אנגלית

החומרים: 1 ק"ג פירות מיובשים (צימוקים, שזיפים, דובדבנים, ציטרונט, מישמש) ונוסף על כך 250 גר' אגוזים קצוצים גס, כפית קינמון, קצת ציפורן, קצת זנגוויל, חצי כוס רום, או קוניאק (לא תמצית), קליפת לימון מגוררת, 175 גר' מרגרינה, 150 גר' סוכר, 5 ביצים, 175 גר' קמח ו־1 חפיסה אפיון.

לציפוי: 4 ביצים, 200 גר' סוכר, 75 גר' מרגרינה, 125 גר' קמח, 100 גר' שקדים טחונים.

הכנת הבצק: מערבבים את הפירות (קצוצים גס) באגוזים, תבלינים, רום וקליפת לימון. מקציפים את המרגרינה עם הסוכר ומוסיפים את הביצים אחת אחת. מערבבים את האפיון בקמח, מוסיפים ומערבבים טוב. בסוף מכניסים את תערובת הפירות. ממלאים תבנית מלבנית ואופים בחום בינוני, 160 מעלות, כ־שעתיים.

נותנים לעוגה המוכנה לנוח יום אחד.

ציפוי: מפרידים את הביצים, מקציפים את החלבונים עם 150 גר' סוכר. אח"כ מקציפים את החלבונים עם יתרת הסוכר ומערבבים ביחד עם קרם החלמונים. ממיסים את המרגרינה ומכניסים יחד עם הקמח והשקדים. שמים נייר פרגמנט משומן על תבנית אפייה ומורחים את הבצק בעובי של 1 ס"מ ואופים בתנור חם כ־10 דקות. מיד מורחים את העוגה בריבה ועוטפים במאפה החם.

עוגיות דבש עם שקדים

אנחנו אוכלים אותן בראש־השנה, אך באירופה הן שייכות לחג המולד.

החומרים: 200 גר' דבש, 50 גר' מרגרינה, כפית קינמון, קצת ציפורן וקצת זנגוויל, קליפה מלימון

אחד, 250 גר' שקדים, חצי ק"ג קמח, 150 גר' סוכר ו־1 חפיסת אפיון.

אורח ההכנה: מחממים דבש, מרגרינה, תבלינים וקליפת לימון מגוררת תוך בחישה עד שנעשה חלק ואחיד. מקררים. שופכים על השקדים מים רותחים וקולפים אותם.

200 גר' שקדים טוחנים דק, את היתר חוצים ושומרים לקישוט. מערבבים הכל עם אפיון. מוסיפים שקדים טחונים, סוכר ותערובת הדבש.

לשים בצק חלק, מרדדים עלה לעובי של חצי סנטימטר וחותכים כל מיני צורות (עיגולים ומלבנים). אופים על תבנית משומנת ומקומחת. בתנור של 190° כרבע שעה. ולפני האפייה מקשטים בחצאי שקדים.

בתיאבון!

למרכזי ועדות בריאות
קורס מרכזי ועדות בריאות יתקיים באפעל בתאריכים 2.2.86–5.2.86, ו־9.2.86–12.2.86.
עדיין ניתן להירשם בטל' 216014, 03-250524.
תכנית תשלח לנרשמים בהקדם
מחלקת הבריאות

מ. שטורם – אלקטרוניקס
✦ סטריאו בלבד ✦
יעוץ – מכירה – שרות
שרות „לנקו" ✦ ככר המדינה 24 ✦ טל' 267560

לתשומת לב המרפאות ומרכזי הבריאות וההנהלה
מוזמנים להתקשר עמנו
על מנת לתת את שרותינו המקצועיים
כאבים בכפות הרגליים!

קיבוץ עין המפרץ
מציע למכירה
מכונת קולנוע ויקטור 16 מ"מ
+ אביזרים ומנורת מרק 300
לפנות למרכז המשק או גזבר טל' 04-919711

משורי כריתה וגיזום המעולים בעולם

STIHL
מפיצים ראשיים: ש. ונציח ובניו בע"מ
הגדוד העברי 2 תל־אביב, טל. 03-382553
חפצח לצפון: מ. רוזנבלום בע"מ
דרך העצמאות 49 חיפה 04-661985 04-664891
סוכנות בלעדית VENECO SYSTEMS TRADING

סולרואיר
וילונות גליליים

✦ וילונות גליליים.
✦ מסכי הקרנה.
✦ מסכי האפלה.
✦ רשתות ורטיקליים.
✦ דלתות הרמוניקה (אקורדיאון).
✦ פנלים (מחיצה יפנית).
דיזנגוף 282 ת"א
טל: 456241, 441178
המפעל: טל: 252953

"נתלי אינטרנשיונל"
יבואנים בלעדיים לבדי כותנה אמנותיים לדקורציות, לעבודות יד, רפוד, וילונות, כיסויי מיטה והדפסות בד לתמונות.
בין לקוחותינו נמנים קיבוצים רבים
פרוייקטים של מיטב מוצרינו ניתן לראות בקיבוצים:
מזרע, גת ומרחביה
דיזנגוף סנטר, קומת הגשר, תל־אביב, טל. 03-285378

סטריאו ● סטריאו
בהנחות ענק
במבצע מיוחד
טייפים דק, אקאי, טיאק
במחיר חסר תקדים!
במבצע השבוע:
● מגבר + פטיפון + רמקולים — רק 590.– ש.ח.
● רסיבר + טייפ + רמקולים — רק 680.– ש.ח.
● מגברים: סנסוי, סוני, אמולון, פיוניר, אונקיו — החל מ־325.– ש.ח.
● פטיפונים: אקאי, סניו, לנקו, מורנץ, קנווד — החל מ־130.– ש.ח.
● מערכות משולבות — החל מ־380.– ש.ח.
● רדיו טייפים ניידים — החל מ־160.– ש.ח.
מבצע! החלף ישן בחדש נמשך
ברשותנו גם רסיברים, פטיפונים ורמקולים משומשים
במחירי מציאה
פתוח מ־10.00 עד 13.00; מ־16.00 עד 19.30
המחירים למזומן * בתוספת מע"מ * אספקה מיידית
אפשרות עד 12 תשלומים
סטריאו — המרכז לסטריאו ווידיאו
אבן־גבירול 54 תל־אביב טל' 260802

✦ עד 50% הנחה למכשירים מהתצוגה ✦
מבצע הנחות ענק לדגמי 1985
החלף ישן בחדש
עד 12 תשלומים דולריים במסגרת עסקת מימון
סטריאו בסיטונות
• סטריאו בחלקים: מרנץ, גולדסטאר, סנסוי, אקאי ... מ־690.000.–
• טייפים־דק: אקאי, סוני, שארפ, סנסוי, טיאק ... מ־190.000.–
• רסיברים: לקסמן, טונר, J.V.C, לורנץ, סנסוי, רוטל ... מ־249.000.–
• פטיפונים: C.E.C, דואל, לנקו, נשיונל, מרנץ ... מ־160.000.–
• המרכז לרמקולים בחצי מחיר עם שריטות קלות ... ללא תוספת מע"מ
סטריאו־ויזיה, העליה 62 תל־אביב
פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

לעוסקים בענפי המסחר, התעשיה, החרושת והחקלאות
יצא לאור ספר ההתישבות
„הכפר, הקיבוץ והמושב 1986"
מדריך כתובות ארצי לישובים העבריים כולל המועצות האזוריות
לספר מצורף לוח שנה משרדי
המעוניינים לרוכשו יפנו: דליה — הוצאה לאור
ת.ד. 21102, ת"א 61210, טלפון 259145, 250879

הזדמנות שאסור להחמיץ!
אופנוע טריומף 70
במצב מכני מעולה
כולל תוספות + קסדות
במחיר מציאה לרגל נסיעה
פרטים בטלפון 03-981828
בערב

אחים עיני בע"מ
יבוא שיווק והפצה
תל־אביב, רח' העליה 12, טל. 03-624314
מערכות סטריאו ואלקטרוניקה ביתיות
מבחר גדול של מערכות סטריאו
ישירות מהיבואן ובהספקה מיידית
מעבדה משוכללת יעילה ואמינה
חדש! הגענו להסכם חדש!
המכירה גם בהמחאות

שליטה שווה כסף
שליטה פרושה : פיקוח, יעילות, שמירה
חב אלחוט ים מתמחה בציוד וידאו שמיועד לפקוח, שמירה ועריכה. המערכת נותנת לך:
• שליטה מלאה באולמות הייצור.
• פיקוח על מכונות אוטומטיות.
• שמירה על מחסנים ומלאי.
• פיקוח על בתי ילדים.
• שמירה על שערים גדרות ושטחים נרחבים.
• ציוד וידאו לאולפנים כגון: מצלמות, מחשבי עריכה, מוניטורים, ציוד תאורה ועוד.
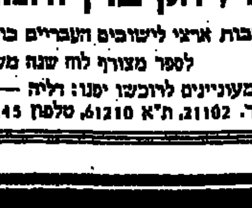
SONY
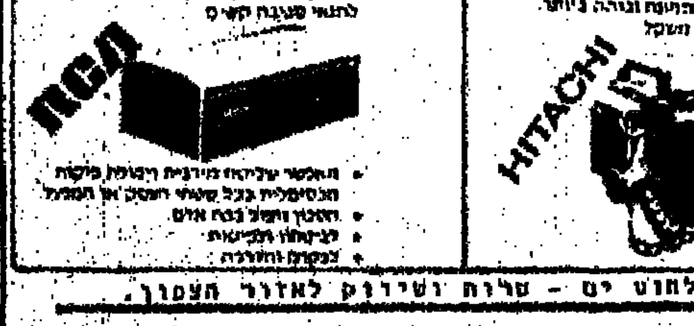

אלחוט ים - שרות ושירות לאזור הצפון.
אלחוט־ים בע"מ המחלקה לתקשורת אודיו ווידאו
רח' חירם 22-24, חיפה, טל: 04-640804/5

סימה באור

אספקה קטנה

למרות בהלת האיידס בצפון, את המנגינה שלנו אי אפשר להפסיק. או בלי פאניקה, חברים. מוכרחים להמשיך ולחפש רעות ואהבה.

231/15
מי שמכיר אותה אומר שהיא מיוחדת, ולכל אחד מאתנו ישנם פירושים אחרים למיוחדת. היא צחקנית, ישירה, כנה ולא משעממת. היא לא מחפשת חתן, רבנות וכוס שבורה. מהשברים כבר נשבר לה, כיוון שהיא אוהבת מאוד לחיות (עם כל המשתמע מכך), היא רוצה לעשות זאת בשניים, ובלי טקסים הכרחיים!
אז אם אתה לא משעמם ויש בך חוש הומור, תוכל ליצור עימה קשר דרכנו. היא בת 49, חובקת בת, משפחה וחברים טובים; מקיבוץ במרכז הארץ.

232/15
בת 36 + 3, אנגלוסקסית, הרבה שנים בארץ. אקדמאית, עם ראש טוב, אחראית וישרה ומאורגנת. נהנית מספונטניות, חיים וכל דבר חדש. קוראת, מנגנת ומרבה בספורט לכל גווניו.
מחפשת שותף, שנהנה מהדברים הפשוטים שבחיים, שיתחלק עימה בחום, באיכפתיות ובהבנה, ובראש ובראשונה — שיהיה חבר טוב.
היא חברת קיבוץ מהדרום הלא־רחוק ונמצאת לעיתים קרובות גם במרכז הארץ.

233/15
היא שקטה וקשה לה מאוד לכתוב על עצמה, ושכולם יקראו. אז מה שהצלחתי להבין ממנה: קודם כל — פרטיות. „השטח שלי הוא פרטי, והכניסה היא רק באישור". קוראת הרבה, רוקדת ולוקחת את החיים ברצינות וברגישות. נאה, מלאה, 167 גובהה.
מעוניינת בקשר עם בן זוג עד גיל 45, ורק אם יש בן כוונות לקשר רציני.
היא בת 32, פנויה. גידלה שתי בנות בקיבוץ בין חיפה לתל־אביב.

234/15
אחד הדברים החזקים שתמצא בה הוא חברה טובה; ולכן, גם מוכנה לקשר רציני אתך. מיותר להגיד, שכל מה שטוב — מעניין אותה. ואנחנו כבר מכירים את — הספרות, התיאטרון, הטיולים וכד'.
אם תינוקת חמודה לא מפחידה אותך, וגם לא גילה, שהוא 39, ושהיא מקיבוץ בצפון, אז אנחנו נשמח לתת לך פרטיה.

235/15
היא — לא תדבר בשבחה שלה, אבל יש האומרים שהיא נאה, 170 גובהה, בת 30 ונראית אף פחות. יש לה בת אחת, מתוקה. היא עצמה טיפוס פתוח, עליז ומאוד ליברלי, אך טוענת, שיש לה בעיה — הקריטריונים שלה גבוהים וזה המצב.
אבל אל תפחד לנסות. אם אתה רוצה להקים משפחה ומטרותיך רציניות ואתה קיבוצניק גבוה, רזה ונאה למראה. הגיל לא חשוב — יהיה לה עניין בך. (הדרישות גבוהות!).
בכל־אופן, היא בת קיבוץ ממרכז הארץ.

236/15
אמנם היא בת 50, אך הגיל אצלה בהחלט מטעה. עודנה אשה נאה מאוד, לכל הדעות, פעלתנית, אוהבת ריקודים, טיולים, מסיבות ויש בה כל מה שהמלה שמחת־חיים כוללת.
הבנות גדלו והן מפרגנות לאמא. היא עדינה וסגורה וכל מה שכלול בפרסום ובהכרזות כאלה — הם כמעט בגדר טאבו אצלה. אבל התגברנו, ובכל זאת החלטנו להעז.
היא חברת קיבוץ במרכז הארץ. אם תרצה בה, אנחנו נעזור במסירת הפרטים המקשרים.

237/15
היא רומנטית, מעט ביישנית בין האנשים, אם כי כלפי חוץ משדרת ביטחון עצמי והחלטיות. מסוגלת ליצור קשר אינטימי, עמוק, כן ויפה. ילידת ארגנטינה, 20 שנה בארץ, מסיימת תואר ראשון בלימודי ההיסטוריה והחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים. הורתה בבית־ספר תיכון ולאחרונה הצטרפה להדרכה במוזיאונים. עכשיו עוסקת גם בלימודי ציור.
היא נשית, לא גבוהה, שברירית ורגישה. אומרים שהיא יפה, טבעית וצנועה. רוצה חבר לחיים, עם שתי רגליים יציבות על הקרקע, המוכן ליחסים של כבוד והערכה הדדיים.
היא בת 37, אם לבת, ומוכנה להצטרף לחיים

הקיבוציים, אם הגבר יהיה יקר והקשר יהיה מספק. כיום היא חיה בעיר הגדולה.

238/15
היא ביקשה, שאשמור במערכת כמעט את כל הפרטים. אז שתדעו לכם, שהיא אוהבת ויודעת לעשות את הכל, אבל הזמן בורח לה, ולא כל מה שהיא רוצה — היא גם מספיקה. היא רגשנית ולפעמים יותר מרי. היא בעלת מקצוע (שמור במערכת), ויש בה עוד הרבה דברים, שתצטרך לגלות, כנראה לבד.
מה שכן אגלה לכם: היא בת 37, מקיבוץ בצפון הצפון.

239/15
היא בת 41, גובהה 165, מבנה גופה ספורטיבי. לא עמדה עדיין בקשרי נשואין, אך באמת בנויה לחיים של ביחד. עובדת בתפקיד סיעודי בכיר, אשה עם רגליים על הקרקע; חמה, סימפטית, אוהבת ילדים, חיות ומוסיקה. מכריה מעידים, שהיא אשה ברמ"ח אבריה. מוכנה לשותף אמיתי בחיים.
היא מצירה מוכנה לוויתורים, גם אם זה אומר לחיות בקיבוץ.
היום חיה בעיר הגדולה.

240/15
וקודם כל, מקום הכבוד ל„גיל הזהב".
לא שמן ולא רזה, אדם בעל מעלות לא מעטות, ובכל האדם, יש לו, כפי הנראה גם כמה חסרונות (ולמי לא?), גובהו 162, למרות שמאז שירותו הצבאי (מזמן) לא מדד עצמו. נתוניו סבירים בהחלט. החבר בן 68 שנים, כן וישר, מקובל על כל חבריו, וידוע כאיש נוח לבריות. ואם את אשה חמה, נוחה ולבבית כמוהו, הוא ישמח ליצור עמך קשר. מכיוון שהוא מקיבוץ לא רחוק מהמרכז, הוא מעוניין בך במרחק דומה. בגיל הזה זה לא פשוט לרוץ למרחקים.

241/15
הוא במקורו תוצרת חוץ, אבל עכשיו כולו שלנו. בין מה שעושים בחו"ל והמקצועות שרוכשים שם, אין בהכרח קשר לעבודה או לעיסוק הנוכחי בקיבוץ. בחו"ל הוא עסק בהוראה וגם בעריכת־דין. אבל היום, בקיבוץ, הוא עושה הכרה גם עם המקצועות הפשוטים, ואפילו נהנה מהם, עם שילוב של הוראה.
הוא פנוי, בן 31, אב לשניים בקיבוץ בצפון. מעוניין בך, כנה וישרה ומוכנה להמשיך במשפחה שהתחיל בה. רוצה בך, נבונה, בעלת השקפות פתוחות, חמה, רגישה ואוהבת ילדים.
את יתר הפרטים יהיה מעוניין לגלות לכל מי שתפנה אליו דרכנו. גובהו 162.

242/15
אולי צריך לשפוט אותו לפי כתב ידו הבלתי ברור לחלוטין — אבל כששוחחתי אתו בטלפון, הוא היה מאוד ברור, לפחות בכוונותיו הרציניות. למרות שגילו רק 25, ועודנו צעיר, אין מה להגיד, נשמע יצור סימפטי, שקט ורגיש. גובהו 180. עוסק בתחום טכני — אוהב מאוד בעלי חיים וצילומי נוף. הוא מופנם וקשה לו לספר על עצמו. לכן, אם תרצי לדעת יותר פרטים, תוכלי לכתוב אליו, או לטלפן ולשמוע ממנו.
הוא רוצה אותך עד גיל 25, לא אגרסיבית, לא שמנה, לא רזה ולא נמוכה. אני בטוחה, שיש בך גם הרבה „בך". הוא בן משק מהצפון.

243/15
57 שנים ועוד חבר קיבוץ מהצפון. מספר שהוא לא שמן ולא רזה. גובהו 165. בקיצור, מספר שהוא אוהב את כל הטוב שבבילויים. הוא מסודר ומקפיד על ניקיון בכל.
מחפש אותך להקים בשניים בית חם. רוצה אותך, פחות או יותר, עם נתונים דומים. ושתהיי את עד גיל 50. פרטיו אצלנו.

244/15
צעיר מהדרום. מעיד על עצמו דברים בקיצורם. שהוא בן 24 וכבר רציני, נאה ופתוח. נושא לב חם. רומנטי ואמיתי. גובהו 175, עיניים ירוקות והוא מתולתל.
מחפש אותך, רצינית, מתחשבת, יודעת לאהוב, בקיצור — אומר „אשקרה": רוצה להתחתן הוא ימצא אותך!?

מכנסי "רפי" להיט לכל גיל
Rafi

לגברים
נשים
וילדים
"המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים לגברים, נשים וילדים מבדי ג'ינס, כותנה וסינטטי במחיר בית החרושת."
המכירה במחסן הקיבוצים, המשביר המרכזי ובחנות המפעל
מ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי"
ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 03-658539-656456
פתוח בשעות 8.30–13.00, 14.00–17.00

המרכז לצייר ולחובב
חינם

לתקופה מוגבלת אייר ברש בדג'ר דגם 250 על כל קניית קומפרסור
המרכז הארצי לאייר ברש מציע
קומפרסור לאייר ברש
מתאים:
* לצייר * לגרפיקאי * לתפאורן
* לאיש האחזקה * לצבעי * לניקוי מערכות עדינות
טופר, שינקין 4 ת"א 65321, טל: 03-282446

סטריאו & וידאו קלאב בע"מ
תל־אביב, ארלוזורוב 15, פינת בן־יהודה, 231253, 03-221751
הנחות מיוחדות לחברי קיבוצים
* חנות המקצועית בעיר
* מבחר מערכות סטריאו
* יעוץ והדרכה מקצועיים
* מעבדת תיקונים
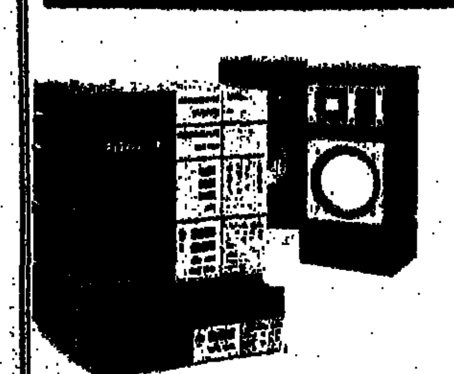
ציוד אקסקלוסיבי ומקצועי המבחר הגדול ביותר
ממיטב היצרנים המובילים בענף הסטריאו
LUXMAN, DUAL, BOSE, JENSEN, A.R.
TEAC, J.V.C., PIONEER, ONKYO, YAMAHA,
MARANTZ, SONY, HITACHI, WESTRA, ITT.
השווה את האיכות! — השווה גם את המחיר!

ג. דמבן בע"מ
הנדסת חום ומיזוג אויר
מבצע מכירות מיוחד לקיבוצים ומושבים
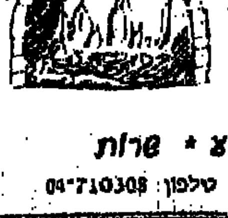
■ הסקה מרכזית ומים חמים בסולר נפט וגז לדירות, בתים פרטיים משותפים, מוסדות, קיבוצים ותעשיה.
■ מערכות סולריות מרכזיות לבתים משותפים, קיבוצים ותעשיה.
■ מתקני קיטור למוסדות, קיבוצים ותעשיה.
יצור * תכנון * ביצוע * שרות
קרית מוצקין, שד' בן־גוריון 69 טלפון: 04-710308

על הבמה

חיילי בדיל

תיאטרון הקיבוץ מעלה את ההצגה: „חיילי בדיל על חוף ירושלים", על־פי ספרה של עמיה ליבליך. ההצגה כבר הוזמנה ל־20 קיבוצים, ובכל יום רביעי תופיע ב„צוותא" בתל־אביב. במושגים של תיאטרון הקיבוץ זהו להיט עוד לפני הבכורה.

הספר „חיילי בדיל על חוף ירושלים" הוא מסמך נדיר, החושף את סיפורה של ישראל, שבה החיים בצל המלחמה הם כעין חיים עם מחלה כרונית, שאיש אינו יכול להתחמק מהשפעתה.

עיבוד המחזה נעשה בידי אורנה ספיר (משמר־העמק) ורועי רשקס (סאסא). הוא מתבסס על שישה סיפורים אישיים מתוך סיפורים רבים אחרים, המופיעים בספר התיעודי.

לפני כשנה העלתה אורנה ספיר את המחזה עם חובבים בקיבוצה. גיורא מנור המליץ לאנשי „בימת הקיבוץ" לבוא ולראות וכך נוצר הקשר. בדרך־כלל אורנה היא שחקנית מהסגל הקבוע של תיאטרון הקיבוץ, הפעם גם ביימה את ההצגה. היא מצטנעת ואומרת: „המחזה טוב בזכות איכות החומר של עמיה ולא בזכות עבודת התיאטרון שלנו".

פרופ' עמיה ליבליך נמצאת בשנת שבתון בחו"ל. נשלח אליה סרט וידאו, שבו צולמה ההצגה שהועלתה במשמר־העמק. בתגובה אמרה שזהו „יחס רציני לחומר".

מסופקני, אם היתה מגלה אותה שביעות־רצון, לו ראתה את הגר אולמן (נען) מגלמת את עמליה בהצגה. נכון, שיש בספר התנשאות של הכותבת. אך בהצגה עמליה מאוד סמכותית וקרה. קשה לומר שהיא זו שמדרבנת אנשים להיפתח ולחשוף את סגור־לבם. בסוף המחזה עמליה משתתפת בתהליך הטיפולי שעוברת הקבוצה בעזרת פועלת הניקיון (רחל וולף — ממגל), המטיבה לשחק. אהבתי גם את משחקה של דיאן זמיר (רמת־יוחנן). עיניה נצצו והבעת פניה השתנתה כששרה באנגלית. ניכר היה, שהקטע העוסק בקליטה בארץ מדבר אליה. שחקנית נוספת שהצטיינה היא עפרה רם (מעגית). שבעלה (במחזה כמובן...) עובר משבר במלחמת יום־הכיפורים. יום אחד הוא מודיע לה, שהוא עוזב את הבית. בדומיה הוא אורז את הבגדים שלו ומסתלק...

אורנה סבורה, שהאפשרות היחידה לחיות עם מצבי הלחץ היא לדבר ולהשתחרר: „הסיפור הוא אמצעי ולא ניסיון לשפוט את הגישה, או ללמד את השיטה. אין כאן פתרונות של קסם, גם לא בהצגה". ■

(המשך מעמוד 9)

כסף גדול

החקלאות. בשבילנו, המייסדים של גבעת־עוז, המהפכה הציונית התבטאה בלהיות חקלאי בארץ־ישראל. אז לא נוותר בקלות. ושש מאות קילו כותנה יחזירו אותנו, כך אני מאמין, אי־פעם למפה. שנית, מתוך אמונה והכרה של המערכת התנועתית והערבות ההדדית – ואני מדבר על המערכת הזו מתוך היכרות משני צידי השולחן ומתוך שטיפלתי בקיבוצים שנקלעו לצרות – אני יודע, שהחיים הכלכליים הם ביסודם מחזוריים. פעם באה צרה על חקלאות ופעם בתעשייה, וחוזר חלילה. גם היום הצרה למי שצריך להחזיק מלאי בתעשייה – לא קטנה יותר מזו של מגדל הכותנה.

אני גם מאמין – באמונה יש הרבה כוח – שכל עוד קיבוץ נאבק ולא מרים ידיים – יש לו סיכוי.

אתה שואל, אם יש מקום להיות אופטימי וכמה כבר אפשר לחסוך. אם נכבים את האורות? אני לא אחדש שום דבר, אם אומר, שהדבר המכריע הוא איך להגדיל הכנסות. וזו התמודדות הרבה יותר קשה.

יש בקיבוצים אמצעי ייצור המנוצלים משש עד שלוש, וצריכים להיות מנוצלים מארבע בבוקר ועד שש בערב. גם ב„רהיטי הזורע" שאנחנו שותפים בהם. עד עכשיו לא הצלחנו להזיז את הנושא הזה. אם לא נצליח, אז כל החסכונות של ביטול חוג קארטה ורכיבה ושל קיצוץ השתלמויות וטלפון – לא יועילו. גם אם אהיה הקשוח שבקשוחים ואסגור כאן את הכל.

אנחנו „פינשמקרים"

אני רוצה לדבר על משהו סימפטומטי אצלנו, הקיבוצניקים.

בתחום הציבורי, בתחום של משרד החקלאות ומשרד האוצר אנחנו, הקיבוצניקים, איננו מצליחים להסביר. לא מסוגלים לשכנע בדבר האלמנטרי, שלמגדלי כותנה צריך לעזור. איננו מסכנים. לא רוצים שנור, אבל יש תקופה, שחקלאי נקלע לצרה. יש בעיה בעולם, לא אנחנו יצרנו אותה. אז באירופה החקלאים מקבלים סכום עתק; בארה"ב זה אפילו חלק מתקציב המדינה.

משרד החקלאות, על השר שלו, לא מתפנה לטפל במגדלי הכותנה, שזה המקור הראשון להסתבכות הקיבוצים. כי – 82% ממגדלי הכותנה הם קיבוצים. ואנחנו כאלה „פינשמקרים"... בהחלט זו חולשה... אולי זה החינוך שלנו עוד מתנועת הנוער, שבך אסור להשיג דברים. אבל אם לא נפעל, וכל האחרים פועלים והמושבים לא מהססים להשתמש בכל התכסיסים והלחצים והאיומים – כל נעילות הטלפונים לא יועילו.

קל להמחיש בטלוויזיה חממה עזובה ושוממת באיזה מושב, עם הפלסטיק הקרוע המתעופף ברוח... מאשר להראות שדה יפה של כותנה מוכן לזריעה, חרוץ בגרודיות ישרות, אך גלום בו אותו ההפסד, כמו בחממה המתנופפת. בשלב זה לפחות עדיין לא הייתי מציע לגבעת־עוז לצאת עם הקטפות ולחסום את צומת מגידו... עוד לא מציע לעצמנו להבעיר „בלות" של כותנה. למרות שכותנה בוערת בטלוויזיה, זה נראה לא פחות יפה מפרחים שזורקים למזבלה.

אז אני לא רוצה לתת עצות, מה כן. אבל כל עוד לא נדע לגייס את הציבור בדרך זאת, או אחרת, להבין מה קרה לקיבוצים עם הכותנה – משרד החקלאות לא יושיע אותנו.

תסמונת הזאב

אני רוצה לדבר על נושא, שיש בו חשיבות כפולה. נושא של מפעלים אזוריים. יש הרגשה ומוצדקת, שקיבוצים לא יודעים מה מתרחש שם. מתי יודעים – כשיש מפולת. כאשר מתבקשים לשים על השולחן מאות אלפי דולרים להציל את מה שניתן להציל שם.

הכספיות והאחרות. זה גוזל הרבה זמן, אבל, לדעתי, זה היום חלק מהתפקיד.

אני שומע גם מחברים, התוהים, האם קיבוץ יכול לפשוט רגל. מכך עדיין אינני מודאג. אמר לי פעם בנקאי, מהמגזר הפרטי דווקא: „אני יודע", הוא אומר. „שנתתי את הכסף לאנשים, שהמפעל זה שם ובית־הילדים זה שם ובית־המגורים זה שם והקיבוצניק לא יברח לי לחו"ל..."

עניין אחרון יש מה שקרוי תסמונת הזאב. כמובן לא על שמי... בגבעת־עוז זה תסמונת גוזסי, אולי...

העניין הוא, שתמיד אמרנו, הזהרנו, התרענו... אמר לי אחד הגזברים, בתק"ם דווקא, בקיבוץ, שהוא היום „קיבוץ חירום", „קיבוץ סגור". שאין שם

זאב גונן: „על דבר אחד חייבים לשמור במצב הקשה הזה – לא לפגוע בצנעת הפרט".

אם לא נמצא דרך, שהגזבר יהיה שותף פעיל בוועדות ובמוסדות האזוריים, ולא רק לבוא פעם בחודשיים לישיבת הנהלה עם כיבוד... שוב תמצא את עצמך חותם על צ'קים.

את הזמן שהתפנה מההתרוצצות בבנקים, צריך היום להשקיע בנושאים האזוריים. לשבת בוועדות קניות ואין תרבות קנייה. פעם בשבועיים סרט והכל־בו פתוח פעם בשבוע: „בעיה אחת". הוא אומר לי, „נפתרה: אף אחד לא בא אלי יותר בטענות שאמרתי, אמרתי, אמרתי, ולא קרה כלום. לא הייתי רוצה להגיע להוכחה הזו אצלנו".

עמירם כהן ■

לירחון החקלאי „השדה"
דרוש:
עורך צעיר
לעבודה עם העורך הראשי ולמילוי תפקידים שונים במערכת. בעל רשיון נהיגה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף תולדות חיים אל „השדה", ת.ד. 40044, תל־אביב 61400.

בן 27
פגוע מוחית באופן קל, עובד ומתפקד כשורה במתאימה בת קיבוץ
ת.ד. 3756, בת־ים

למכירה תנור חימום
דגם אולמר, 8000 קק"ל, נפט עם ארובה —
לפנות: טלפון 9321263 (בערב)

למפעלים ולקיבוצים!
הגיע מבחר מוצרים לריתוך במחירי מבצע!
● ידיות ריתוך CO_2
● וחלקים תוצרת „ברור" במחירי היכרות!
● מישרי זרם תוצרת „גרוולד"
מ־5 עד 180 אמפ. 5 עד 100 אמפ.
5 עד 300 אמפ. 5 עד 400 אמפ.
ואפשרות עם חיבור ארגון לזרם ישר.
● מסורים מחוידים
● מכונות לריתוך CO_2
● ידיות CO_2 מסוג „סאפיי" ו„דינוס"
אילון אור בע"מ
קרית ביאליק, אזור התעשיה, רח' יוסף לוי
טלפונים: 04-719011, 04-706139

למכירה
עגלה מקצצת קש, נגררת, חרושה, תוצרת „סייקו"
לפנות לקיבוץ חורשים, לרכז המשק או רכז המוסך
טל' 03-9367717 ש' 8־20